

Izvješće o održivosti 2023.

ESG

Sufinancira
Europska unija

Program
ZA RIBARSTVO
I AKVAKULTURU

Sadržaj

Uvodna riječ predsjednika Uprave	3	Lanac vrijednosti i poslovni odnosi	54	Dobrobit životinja i dobra		Ispitivanje zadovoljstva kupaca u	
Tko smo mi?	8	Naši dionici	55	uzgajivačka praksa	88	Hrvatskoj i Italiji	143
Profil tvrtke i izvještavanje o održivosti	9	Što smo ostvarili?	57	Riblja hrana	93	Naše nagrade 2023.	144
Izvještavanje o održivosti u 2023.	12	Pokazatelji uspješnosti poslovanja	58	Upravljanje ESG rizicima (G)	98	Promocija održive proizvodnje i	
Priprema za izvještavanje prema		Prodaja, prihodi od izvoza proizvoda		Okolišni rizici (E)	100	konzumacije riba i ribljih proizvoda	
Europskim smjernicama za		i prodaje u Hrvatskoj	58	Društveni rizici (S)	106	na festivalima	147
izvještavanje o održivosti	13	Investicije u dugotrajnu imovinu	61	Upravljački rizici (G)	109	Održiva nabava (S)	148
Uloga Uprave u izvještavanju o		Ključni pokazatelji uspješnosti prema		Digitalna tranzicija (G)	111	Održivi lanci nabave	148
održivosti	14	EU taksonomiji	62	Društvena odgovornost (S)	115	Odgovornost za zaštitu okoliša (E)	150
Struktura upravljanja i sastav		Raspodjela aktivnosti na		Proizvodi, zaposlenici, lokalne		Upravljanje utjecajima na okoliš,	
upravljačkih tijela	15	taksonomske i netaksonomske	63	zajednice i dobavljači čine poslovanje		rizicima i prilikama	151
Vremeplov	16	Raspodjela na taksonomske i s EU		uspješnim	116	Smanjenje ugljikovog otiska (E)	154
Područje poslovanja, proizvodi, tržišta		taksonomijom usklađene aktivnosti	64	Naši zaposlenici (S)	117	Cromarisov ugljikov otisak 2023.	155
i lanac vrijednosti	20	Usklađenosti s minimalnim		Jednake prilike	118	Intenzitet emisija i ciljevi smanjenja	
Lider hrvatske marikulture	20	zaštitnim mjerama o ljudskim		Dobrobit zaposlenika (S)	124	ugljikovog otiska za 2023. iz	
Cromarisovi proizvodi	22	pravima i pravima na radu	65	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124	opsega 1 i 2	162
Sljedivost proizvoda od mora do		Ključni pokazatelji – prihod, CapEx		Zadržavanje statusa poželjnog		Mjere za smanjenje ugljikovog	
stola i dokazana kvaliteta	24	i OpEx	68	poslodavca	126	otiska i povećanje energetske	
Praktična pakiranja naših proizvoda		Novosti u 2023.	69	Kolektivni ugovor	129	učinkovitosti u 2023.	165
prihvatljivija za okoliš	29	Strategije, politike i poslovne prakse		Jačanje uključenosti zaposlenika	130	Potrošnja i smanjenje potrošnje	
Ponuda proizvoda iz		održivog poslovanja	70	Cjeloživotno učenje (S)	131	energije i energenata (E)	167
konvencionalnog uzgoja	31	Globalne i EU i nacionalne politike		Odgovornost prema zajednici (S)	132	Gospodarenje otpadom (E)	169
Ponuda proizvoda iz organskog		održivosti	70	Suradnja sa znanstvenim i		Mjere za sprječavanje nastanka	
uzgoja	33	Politike i upravljačke prakse		obrazovnim institucijama	132	otpada i povećanje uporabe	170
Naše lokacije	34	održivosti u Cromarisu	73	Odgovornost prema lokalnoj		Otpad nastao u Cromarisu u 2023.	174
Mrijestilište	35	Materijalne teme u 2023.	74	zajednici i humanitarne akcije	134	Zaštita bioraznolikosti (E)	175
Uzgajališta	38	Uspješnost ostvarenja ESG ciljeva		Članstva Cromarisa u udrugama i		Mjere za očuvanje bioraznolikosti i	
Proizvodno-logistički centar		u 2023.	77	strukovnim udruženjima	139	morskih ekosustava	177
Gaženica	47	ESG ciljevi za 2024.	82	Odgovornost prema lokalnoj		Položaj Cromarisovih uzgajališta	
Veleprodaja, trgovački lanci i		Poslovanje i usklađenost (G)	84	zajednici i humanitarne akcije	140	u odnosu na zaštićena područja	179
Cromarisove trgovine	51	Održivi proizvodi (G)	85	Ispitivanje zdravstvene ispravnosti		GRI pokazatelji	180
Cromaris Italia	52	Održivi proizvodi (G)	85	proizvoda	141		
Tržišta	53	Organska proizvodnja	85	Nutritivna vrijednost proizvoda	142		
		Razvoj uzgoja novih vrsta	86	Odgovorno korisničko iskustvo (S)	143		

Uvodna riječ predsjednika uprave

Iza Cromarisa je još jedna u nizu izazovnih poslovnih godina, koju smo unatoč značajnom rastu inflacije i nastavku rasta sirovina za proizvodnju riblje hrane, uspješno završili. Ispred Vas je naše četvrto Izvješće o održivosti za 2023. godinu koje smo objavili prema smjernicama Globalne inicijative za izvještavanje (GRI Standard) i sektorskom standardu GRI 13 Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo. Sva izvješća objavljena su na hrvatskom i engleskom jeziku na Cromarisovim mrežnim stranicama. Adris grupa je u Godišnjem izvještaju za 2023. objavila konsolidirane podatke o poslovanju i održivosti koji uključuju i podatke za Cromaris, u skladu s odredbama Zakona o računovodstvu. Tijekom 2023. godine započeli

smo s pripremama za izvještavanje o održivosti prema Direktivi o korporativnom izvještavanju o održivosti (CSRD) i Europskim smjernicama za izvještavanje o održivosti (ESRS). Cromaris tržišnu snagu i konkurentnost temelji na kvaliteti, svježini i inovacijama. Našu ponudu čine svježa riba, svježi riblji fileti i odresci, te delikatesni dimljeni fileti od najkvalitetnijih autohtonih mediteranskih vrsta bijele ribe. Osim konvencionalnog uzgoja, dio ribe uzgajamo na organski način - BIO brancin i BIO orada, a od 2023. godine i BIO hama. Gof i zubatac uzgajaju se na konvencionalan način. Naši kupci i potrošači vrlo lako mogu razlikovati proizvode iz konvencionalnog i organskog uzgoja prema oznaka-

ma koje se nalaze na proizvodima. Organski uzgoj potvrđujemo certifikatima *EU Organic Farming*, *ICEA*, *Bio Suisse* i *Naturland*. Ribu uzgajamo bez upotrebe antibiotika u cijelom uzgojnom ciklusu. Uzgoj bez antibiotika potvrđujemo certifikatom *Antibiotic-Free Supply Chain* prema DNV STP-80. Vrhunsku kvalitetu prepoznaju kupci, potrošači, ali i struka, što potvrđuju priznanja koje Cromaris dobiva za svoje proizvode. Cromaris hama dobitnik je nagrade *Crystal Taste Award 2023*. koju dodjeljuje *International Taste Institute*, jer je tri godine zaredom osvojila maksimalne tri zvjezdice za izniman okus i kvalitetu. U 2023. prihod od prodaje iznosio je 105 milijuna eura, što je za 10 posto više nego 2022. godine.

Prodano je 13.610 tona ekvivalenta svježe ribe (WFE), za jedan posto više u odnosu na 2022. godinu. Dobit prije kamata, poreza i amortizacije (EBITDA) iznosila je 12,6 milijuna eura i za 15 posto je veća u odnosu na 2022. Neto dobit u 2023. iznosila je 3,8 milijuna eura, što je rast od 57 posto u usporedbi s 2022. godinom. Do 2023. godine smo u dugotrajnu imovinu uložili više od 95 milijuna eura. Cromaris je u 2023., kao i 2022. godine ostvario 88 posto udjela od prodaje na inozemnim tržištima te isto toliko prihoda od prodaje. Naša glavna izvozna tržišta su Italija te zemlje srednje i jugoistočne Europe. Udjel prihoda od prodaje u Hrvatskoj zadržao se na prošlogodišnjih 12 posto. Cromarisovi rezultati prepoznati su

i na konvenciji hrvatskih izvoznika pa je Cromaris, također treću godinu zaredom dobio nagradu „Zlatni ključ“ u kategoriji „Najbolji izvoznik u Italiji“.

U 2023. godini prepoznali smo 14 taksonomskih aktivnosti koje su bile primjenjive za Cromaris, s tim da za našu glavnu djelatnost marikulture još nisu propisani tehnički kriteriji usklađenosti s okolišnim ciljevima. U odnosu na 2022., u 2023. godini tri aktivnosti su ocijenjene kao taksonomske i usklađene s kriterijima EU taksonomije, a kapitalne investicije (CapEx) u ove aktivnosti iznosile su 3,54 posto.

Uspjeh Cromarisovog poslovanja ovisi o kvaliteti naših proizvoda, zadovoljstvu kupaca i potrošača,

zaposlenicima, odnosu s lokalnim zajednicama te dobavljačkim lancima. Naši zaposlenici su ujedno i stanovnici lokalnih zajednica - otoka, naselja i gradova na čijem području poslujemo. Stoga kontinuirano usklađivanje poslovanja sa zahtjevima zaštite okoliša, društva i politikama transparentnog i pravednog poslovnog ponašanja za Cromaris nije odabir, već obveza. Cromaris je donio niz politika za osiguranje kvalitete i sigurnosti proizvoda, suzbijanje diskriminacije, unaprjeđenje uvjeta na radu, povećanja pogodnosti zaposlenika, odabira dobavljača koji posluju u skladu s načelima održivosti te zaštite okoliša. Naše politike dostupne su kupcima i potrošačima, do-

bavljačima, zaposlenicima i svim zainteresiranim dionicima, a neke od najznačajnijih su: Politika kvalitete, sigurnosti hrane, zaštite okoliša i društvene odgovornosti, Kolektivni ugovor, Etički kodeks, Opći uvjeti nabave roba i usluga te Opći uvjeti prodaje i isporuke proizvoda. Poslovanje u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša, društveno odgovornog poslovanja te sljedivost proizvoda potvrđujemo i certifikatima *ASC Farming*, *ASC Chain of Custody*, *ICEA;IFS Food*, *GlobalG.A.P.*, *GlobalG.A.P. GRASP* i certificiranim sustavima upravljanja kvalitetom i okolišem prema normi ISO 90001 i ISO 14001. Na kraju 2023. godine u Cromarisu su radila 623 zaposlenika što je za 5,2 posto više nego 2022.

Ukupno 11 posto zaposlenika bili su radnici iz trećih zemalja - Filipina, Nepala, BiH, Srbije i Kosova. U 2023. godini 95,7 posto su bili zaposlenici Cromarisa, a 4,3 posto agencijski radnici. Sve ozljede na radu u 2023. kategorizirane su kao lakše, a broj sati bolovanja smanjen je za 30,2 posto u odnosu na 2022. godinu. U 2023. godini nastavili smo s aktivnostima privlačenja novih i zadržavanje postojećih zaposlenika te pripravnički program *Karijere inspirirane morem*. I tijekom 2023. godine nastavili smo suradnju s osnovnoškolskim, srednjoškolskim te visokoobrazovnim ustanovama u Hrvatskoj i inozemstvu. Donirali smo ukupno 51.270 eura sportskim klubovima, za organi-

zaciju humanitarnih, kulturnih i edukativnih događaja te izgradnju zajedničke i javne infrastrukture u lokalnim zajednicama. Naši zaposlenici i 2023. godine su volontirali u akcijama čišćenje okoliša i mora, edukativnim radionicama o bioraznolikosti te utrci Wings for life.

Svojim utjecajima na okoliš Cromaris upravlja na temelju utvrđenog početnog stanja, mjerenja i praćenja napretka te postavljanja ciljeva u skladu s globalnim, EU i nacionalnim strategijama i politikama održivog poslovanja.

Cromaris od 2020. godine izračunava ugljikov otisak u opsegu 1 i 2, a u 2023. godini smanjili smo ugljikov otisak za 26,9 posto te u izračun opsega 3 uključili sva četiri proizvođača riblje hrane. Udjel električne energije proizvedene iz naših obnovljivih izvora tj. fotonaponskih sunčanih elektrana u 2023. u ukupnoj potrošnji električne energije bio je 8,7 posto. Intenzitet potrošnje energije u 2023. iznosio je 7,64 GJ/toni ribe i smanjen je za 6,7 posto u odnosu

na 2022. Sav opasni otpad i 86,6 posto neopasnog otpada u 2023. je oporabljeno, a na odlagališta je odloženo 13,5 posto neopasnog otpada tj. 41 tonu manje nego 2022. godine. Potvrdu društveno odgovornog poslovanja dobili smo i od portala Ja trgovac koji nam je za 2023. prvi puta dodijelio Zlatnu košaricu u kategoriji „Društveno odgovorna kompanija godine“.

Iako Cromaris kontinuirano usklađuje svoje poslovanje s ciljevima održivosti, prostora za poboljšanje uvijek ima. Cromaris će i u budućnosti nastaviti s pozitivnim upravljačkim praksama kako bi opravdao povjerenje kupaca, potrošača i svih naših dionika te zadržao poziciju lidera hrvatske marikulture.

Ivan Leko

Vizija

Vodeći proizvođač organske bijele mediteranske ribe i među top tri proizvođača u EU, prepoznat kao lider u premium kvaliteti, održivosti, inovacijama, razini usluge i komercijalnoj izvrsnosti.

Misija

Razvijati i širiti kulturu zdrave i uravnotežene prehrane te konzumacije mediteranske ribe i ribljih proizvoda.

Ciljevi

Samoodrživo poslovanje te važan doprinos profitabilnosti i imidžu Adris Grupe.

Tko smo
mi?

Profil tvrtke i izvještavanje o održivosti

Cromaris d.d. sa sjedištem u Zadru u Hrvatskoj, nastao je 2009. godine spajanjem Cenmara, rovinjske Marimirne, Marikulture Istra i Bisage-Nit pa naša tradicija uzgoja mediteranske ribe traje više od 40 godina. Poslujemo u sastavu **Adris grupe**, a Adris d.d. za upravljanje i ulaganja je jedini Cromarisov dioničar.

Cromaris d.d. je osnivač i 100-postotni vlasnik tvrtke **Cromaris Italia s.r.l.** sa sjedištem u Casale sul Sile, u pokrajini Treviso. Cromaris Italia je uvoznik proizvoda za sve talijanske kupce, osigurava prisutnost na talijanskom tržištu i svakodnevnu suradnju s kupcima i potrošačima.

Više od 40 godine tradicije uzgoja bijele ribe na Mediteranu

A low-angle, upward-looking photograph of a building's exterior. The building's facade is a vibrant blue with horizontal lines. A large, white, three-dimensional logo is mounted on the wall, consisting of a stylized 'C' followed by the word 'Cromaris' in a sans-serif font. The sky is a deep blue with scattered white clouds. The perspective is from the bottom left, looking up towards the top right corner of the building.

Cromaris

Osim na hrvatskom i dominantnom talijanskom tržištu, **Cromarisovi proizvodi** prodaju se na tržištima dvadeset europskih zemalja, a u 2023. najveći rast prihoda u odnosu na 2022. ostvaren je u Francuskoj, Španjolskoj i Austriji. Proces uzgoja riba od mrijestilišta do uzgajališta, prerada te isporuku proizvoda do kupaca

Cromaris d.d.
je dio **Adris**
grupe

i potrošača opisani su u poglavlju **Naše lokacije**. Ukupan broj zaposlenika 31. prosinca 2023. godine bio je 623, što je za 5,2 posto više nego u isto vrijeme 2022. godine. Uvjeti rada i prava zaposlenika opisani su u poglavlju **Naši zaposlenici**.

14 godina
poslovanja
Cromaris d.d.

10 godina
poslovanja
Cromaris
Italia s.r.l.

Cromaris d.d.

Adris grupa
Gaženička cesta 4b, 23000 Zadar,
Hrvatska
+385 23 254 960
<https://cromaris.com/hr/>
info@cromaris.hr

Cromaris Italia s.r.l.

Cromaris d.d.
Via delle Industrie n 2/1
31032 Casale sul Sile TV, Italia
+39 0422 786 948
<https://cromaris.com/it/>
info@cromaris.hr

Izvještavanje o održivosti u 2023.

Adris grupa je u **Godišnjem izvještaju za 2023.** objavila konsolidirane podatke o poslovanju i održivosti koji uključuju i podatke za Cromaris, u skladu s odredbama Zakona o računovodstvu. U

Cromaris je od 2020. objavio 4 izvješća o održivosti

cilju detaljnijeg informiranja kupaca, potrošača te svih zainteresiranih dionika o aktivnostima za unaprjeđenje poslovanja prema načelima održivosti, Cromaris od 2020. godine na svojim mrežnim stranicama dobrovoljno objavljuje i zasebna izvješća na **hrvatskom** i **engleskom** jeziku. Cromaris objavljuje izvješća o održivosti za razdoblje kalendarske godine od 1. siječnja do 31. prosinca, odnosno za isto razdoblje za koje se objavljuju i financijski podaci o poslovanju. Izvješće o održivosti za 2023. godinu izrađeno je korištenjem smjernica i pokazatelja iz GRI Standarda 2021 te sektorskog

Izvješće o održivosti za 2023. pripremljeno je prema smjernicama GRI Standard 2021 i sektorskog standarda GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo

standarda GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo. Za 2023. godinu nije provedena vanjska provjera Izvješća o održivosti.

Priprema za izvještavanje prema Europskim smjernicama za izvještavanje o održivosti

Tijekom 2023. započeli smo s priprema za izvještavanje o održivosti prema **Provedbenoj uredbi o Europskim smjernicama izvještavanja o održivosti ESRS-ovim**

2023/2772/EU. S pripremama nastavljamo i 2024. godine, kako bi izvješće koje ćemo objaviti u 2025. bilo usklađeno sa zahtjevima **Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti 2022/2464/EU** (tzv. CSRD) i hrvatskim zakonskim propisima čije je usklađivanje s CSRD u tijeku. Stoga smo, osim GRI Standarda 2021 te sektorskog standarda GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo koristili i ESRS-ove.

U 2023. smo započeli s pripremama za izvještavanje o održivosti prema CSRD i ESRS

Uloga Uprave u izvještavanju o održivosti

O pitanjima održivosti i odgovornog poslovanja odlučuje Uprava kao najviše upravljačko tijelo Cromarisa. Uprava, na čelu s predsjednikom Uprave te u suradnji s proširenim timom rukovoditelja, donosi ESG ciljeve i plan integracije okolišnih, društvenih i upravljačkih kriterija u poslovanje. U 2022. je uspostavljen sustav praćenja ESG rizika te mjere i aktivnosti za njihovo ublažavanje, a o

rezultatima se izvještava Uprava. Uprava u svakom kvartalu ocjenjuje uspješnost ostvarenja ESG ciljeva postavljenih za prethodnu godinu, a u prvom kvartalu tekuće godine potvrđuje ciljeve za novu izvještajnu godinu. Uprava Cromarisa usvojila je i Izvješće o održivosti za 2023. godinu te je odgovorna za materijalne teme i podatke navedene u izvješću. U pripremi podataka za Godišnji

izvještaj Adris grupe i izradi Cromarisovog izvješća o održivosti za 2023. godinu sudjelovali su zaposlenici svih Cromarisovih organizacijskih jedinica. Procesom prikupljanja podataka i izrade izvješća koordinirale su organizacijske jedinice Održivost i hrana, novoosnovana organizacijska jedinica ESG u okviru Financija u suradnji s Odjelom komercijalne izvrsnosti.

Uz postavljanje internog procesa i ESG organizacije aktivno sudjelujemo u razvoju ESG okvira Adris

U izvještavanje o održivosti od početka procesa uključena je Uprava Cromarisa

grupe. Za sedam ESG materijalnih tema u okviru ESG strategije Adris grupe, imenovani su ESG voditelji koji koordiniraju rad tima. Radna skupina sastoji se od predstavnika svake od tvrtki Adris grupe, a u svakoj skupini je i Cromarisov predstavnik.

Početakom 2024. osnovana je nova organizacijska jedinica ESG

Struktura upravljanja i sastav upravljačkih tijela

Struktura korporativnog upravljanja u Cromarisu temelji se na dualističkom sustavu koji se sastoji od Nadzornog odbora i **Uprave**. Glavna skupština izabire članove Nadzornog odbora na razdoblje od četiri godine, dok Nadzorni odbor imenuje članove Uprave Cromarisa, također na razdoblje od četiri godine.

Rad Nadzornog odbora, Uprave i Glavne skupštine uređen je Statutom i Zakonom o trgovačkim društvima. Opseg djelovanja, upravljačke ovlasti i odgovornosti regulirani su primjenjivim hrvatskim zakonskim propisima, Statutom i internim dokumentima. Članovi Uprave i Nadzornog odbo-

ra biraju se na temelju obrazovanja, profesionalnog i praktičnog iskustva kojima se osigurava provedba strateških ciljeva te nadzor nad njihovom provedbom. Udjel žena u Nadzornom odboru u 2023. godini bio je 40 posto. U Upravi 2023. godini nije bilo žena.

Sastav Uprave Cromaris d.d. na dan 31. prosinca 2023. godine:

- Ivan Leko, predsjednik Uprave
- Dane Desnica, član Uprave i direktor proizvodnje u mrijestilištu, uzgajalištima te preradi
- Stipe Anušić, član Uprave, 31. prosinca 2023. prestaje biti član Uprave

Sastav Nadzornog odbora Cromaris d.d. na dan 31. prosinca 2023. godine:

- mr. sc. Hrvoje Patajac, predsjednik Nadzornog odbora
- Vitomir Palinec, zamjenik predsjednika Nadzornog odbora
- dr. sc. Marica Šorak-Pokrajac, članica Nadzornog odbora
- Gordana Berović Baketić, članica Nadzornog odbora (predstavnica zaposlenika)
- Vjekoslav Prenner, član Nadzornog odbora

IVAN LEKO

DANE DESNICA

1979

Osnovana tvrtka Cenmar koja je prva u svijetu postavila kavez za uzgoj brancina u more

1981

Otvoreno prvo Cenmarovo mrijestilište brancina i orade u Ninu

1995

Počeci uzgoja novih vrsta – zubatac i pic

Osnovana tvrtka Marimirna Rovinj čime je započeo razvoj marikulture u Istri

1984

- Osnovan Cromaris d.d. koji posluje u sastavu Adris grupe
- Inovacija u pakiranju svježe ribe – plasirano prvo MAP pakiranje ribe

2009

- Uz brancina i oradu Cromaris tržištu predstavlja novu autohtonu vrstu – hamu
- Početak certificiranja tehnoloških procesa i osiguranja kvalitete (ISO standardi)
- Strateški iskorak u marikulturi osnivanjem dva nova odjela – R&D i Marketing

2011

2012

- Započeo s radom proizvodno-logistički centar Gaženica
- Cromaris certificirao ekološku proizvodnju ribe prema EU regulativi i Naturland standardu.

- Prvi put ostvarena prodaja od 5.000 t WFE ribe
- Početak prodaje Cromaris BIO asortimana, BIO brancina i BIO orade

2014

2015

- Otvoreno novo mrijestilište u Ninu, jedan od najsuvremenijih pogona u Europi
- Razvijen i implementiran SAP modul, posebno prilagođen upravljanju sustavima u akvakulturi

2016

- Osnovan Nutritivni centar i osmišljene prve formulacije Cromaris riblje hrane
- Počelo raditi uzgajalište Kudica

Otvoreno
uzgajalište
Žman čime je
povećan uzgojni
kapacitet
Cromarisa

2017

Primljena prva
generacija
pripravnika
projekta
"Budućnost u
Cromarisu"

2018

- Sva Cromarisovala uzgajališta certificirana prema ASC standardu
- Lansirani novi proizvodi – Svježi fileti u SKIN reciklabilnom pakiranju

2019

- Rekordna godina – prodano 10.000 t WFE ribe
- Početak praćenja emisija stakleničkih plinova za Cromaris
- Lansiranje novog MAP asortimana proizvoda u reciklabilnoj PET ambalaži
- Cromaris certificiran prema organskom BIO Suisse certifikatu

2020

2021

- Lansirane dvije nove vrste: gof i zubatac
- Cromaris prvi u industriji objavljuje izvještaj o održivosti za prethodnu godinu
- Otvoreno uzgajalište Lavdara

- U pogon pušteno novo skladište i trafostanica u Gaženici s ugrađenim održivim sustavima
- Instalirana fotonaponska elektrana na krovu mrijestilišta u Ninu

2022

2023

- Na tržištu nova organska vrste ribe - BIO hama
- Otvorene tri nove trgovina u Zagrebu, Puli i Tkonu
- 8,7 % ukupno potrošene električne energije proizvedeno je iz vlastitih obnovljivih izvora iz FN elektrana u Ninu i Gaženici
- SKIN BIO fileti orade, brancina i hame

Područje poslovanja, proizvodi, tržišta i lanac vrijednosti

Lider hrvatske marikulture

Cromaris je lider hrvatske marikulture i sedma kompanija u svijetu za uzgoj brancina i orade. Uz brancina i oradu uzgajamo hamu i gofa, a od 2021. jedini u svijetu i zubatca. Krajem 2022. Cromaris je uzgojio novu vrstu ribe BIO hamu. Proizvodnja Cromarisove bijele ribe započinje u mrijestilištu u Ninu i nastavlja se na sedam uzgajališta. Uzgajališta Lamjana, Košara, Velo žalo, Žman, Kudica i Lavdara nalaze se u Zadarskoj, a uzgajalište Budava u Istarskoj županiji. Organski uzgoj odvija se

na uzgajalištu Kudica te od 2023. i na cijelom području uzgajališta Velo Žalo. Na ostalim uzgajalištima riba se uzgaja na konvencionalan način. Riba se prerađuje, pakira i distribuira do kupaca i potrošača u Hrvatskoj i inozemstvu iz proizvodno-logističkog centra Gaženica u Zadru. Cromarisovi proizvodi dostupni su u veleprodaji, svim velikim trgovačkim lancima i Cromarisovim trgovinama. U 2023. otvorili smo tri nove trgovine u Zagrebu, Puli i Tkonu na Pašmanu, pa ih sada imamo ukupno osam. Organski uzgoj se od konvencionalnog

**5 konvencionalno uzgojnih vrsta –
brancin, orada, hama, gofi i zubatac**

**7 uzgajališta - 6 u Zadarskoj
i 1 u Istarskoj županiji**

**3 organske uzgojne vrste
– brancin, orada i hama**

1 mrijestilište u Ninu

**Naši proizvodi dostupni
su u veleprodaji, velikim
trgovačkim lancima i
Cromarisovim trgovinama**

**Krajem 2022. Cromaris je
uzgojio novu vrstu – BIO hama**

**1 pogon za preradu, pakiranje
i logistiku u Zadru**

razlikuje po nasadima mlađi niže uzgojne gustoće, prehrani te prostorno odvojenim uzgojem, preradom i skladištenjem organskih proizvoda i sirovina. U organskom uzgoju isključivo se koristi organska certificirana riblja hrana proizvedena prema Cromarisovoj recepturi razvijenoj 2016. godine, čiji se sastav redovito kontrolira. Proizvodnjom hrane prema vlastitoj recepturi Cromaris osigurava kontrolu kvalitete sirovina i ujednačenost hrane na svim uzgajalištima te nutritivnu ujednačenost

Organski i konvencionalni uzgoj

Cromarisova receptura za proizvodnju riblje hrane od 2016.

proizvoda. Uz razvoj riblje hrane prilagođene potrebama uzgojnih vrsta, kontinuirano se istražuju nove i usavršavaju postojeće metode uzgoja te istražuju mogućnosti uzgoja novih vrsta. Na svim uzgajalištima, Cromarisova veterinarska služba provodi stalni nadzor te izrađuje analize i planove preventivnih mjera u svrhu poboljšanja zdravstvenog stanja riba. Provodimo kemijske i mikrobiološke analize proizvoda i analize riblje hrane u vlastitom laboratoriju.

Vlastiti veterinarski nadzor riba

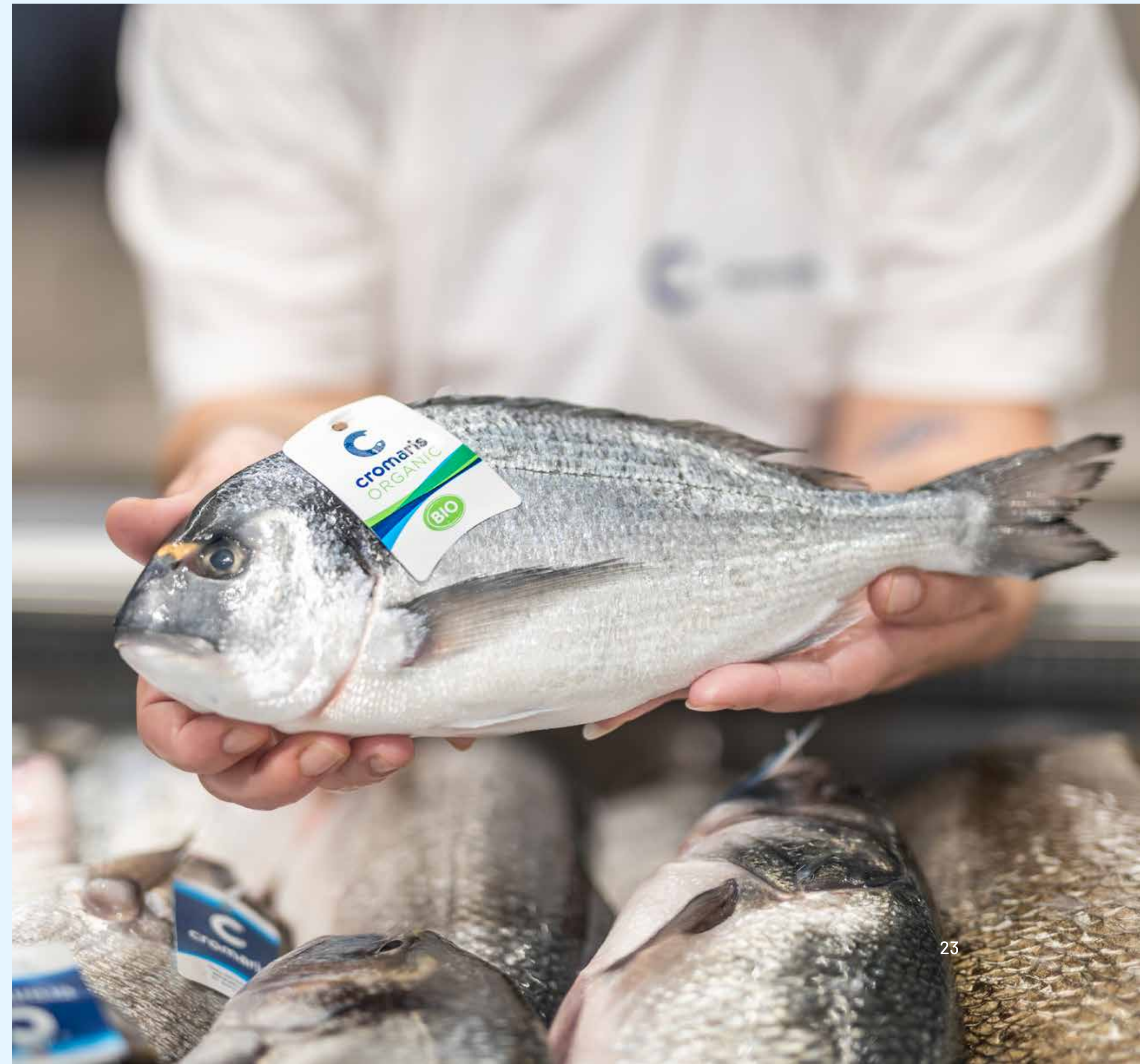
Istraživanje i razvoj uzgoja novih vrsta

Cromarisovi proizvodi

Cromaris tržišnu snagu i konkurentnost temelji na kvaliteti, svježini i inovacijama. Našu ponudu čine svježa riba, svježi riblji fileti i odresci, te delikatesni dimljeni fileti uzgojeni i proizvedeni od najkvalitetnijih autohtonih mediteranskih vrsta bijele ribe iz konvencionalnog i organskog uzgoja. Kupci i potrošači vrlo lako mogu razlikovati proizvode iz konvencionalnog i organskog uzgoja prema oznakama koje se nalaze na

Vlastiti laboratorij za analizu proizvoda i riblje hrane

našim proizvodima. Ribu uzgajamo bez upotrebe antibiotika u cijelom uzgojnom ciklusu. Na ovaj način doprinosimo zaštiti zdravlja potrošača, sigurnosti hrane i dobrobiti životinja. Uzgoj bez antibiotika potvrđujemo certifikatom *Antibiotic-Free Supply Chain* prema DNV-ovoj tehničkoj specifikaciji STP-80. Postupci ispitivanja zdravstvene ispravnosti i nutritivna vrijednost naših proizvoda opisani su u poglavlju **Sigurnost i zdravlje potrošača**.

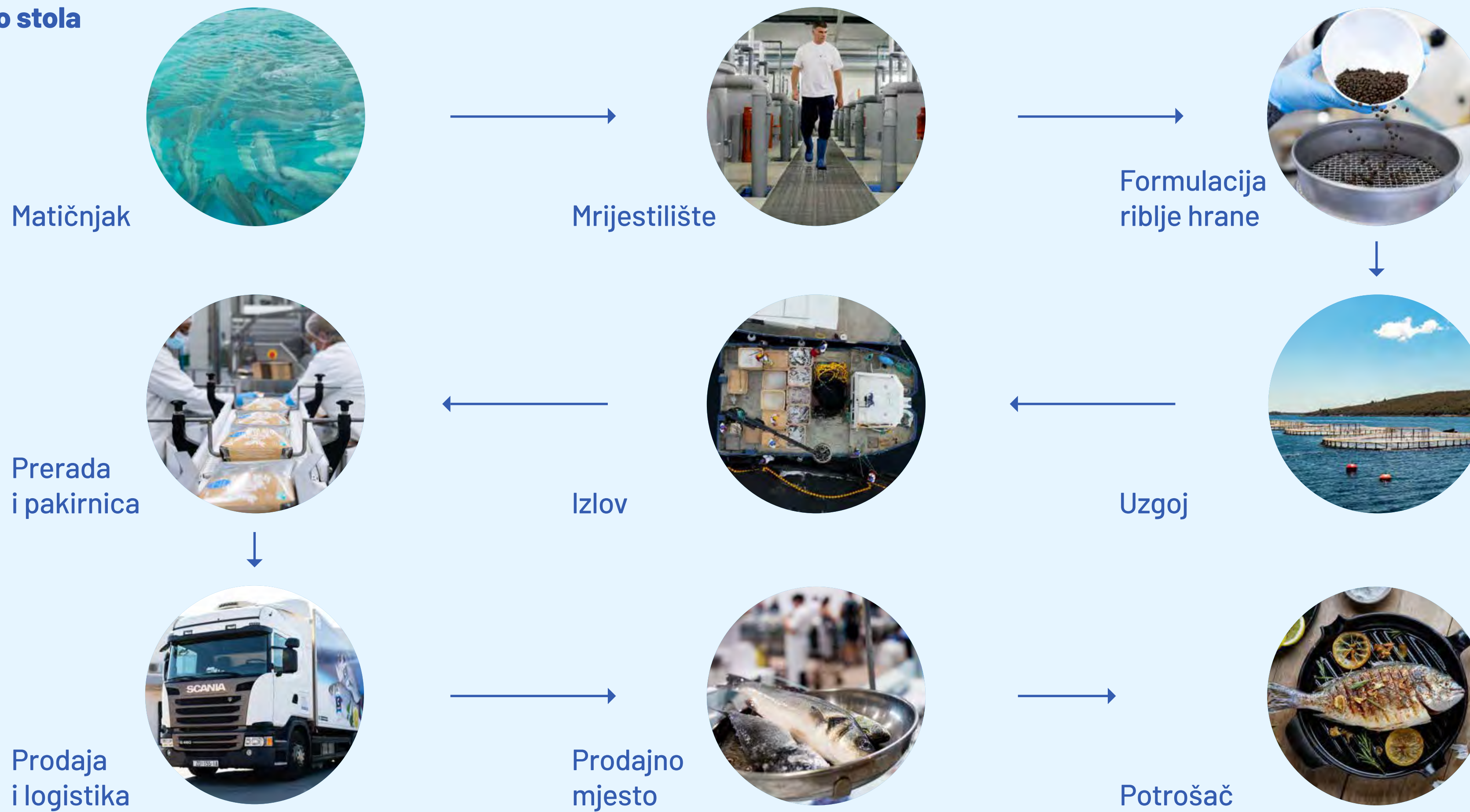
Sljedivost proizvoda od mora do stola i dokazana kvaliteta

Sljedivost proizvoda u realnom vremenu (SAP) omogućena je LOT brojem (eng. *Line-Of-Travel sequence*) istaknutim na svakom našem proizvodu. LOT broj sadrži informacije o matičnom jatu riba iz Cromarisovog mrijestilišta, lokaciji uzgoja, vrsti hrane kojom je riba hranjena u svakoj fazi uzgojnog ciklusa, zatim informacije o procesu prerade do dostave

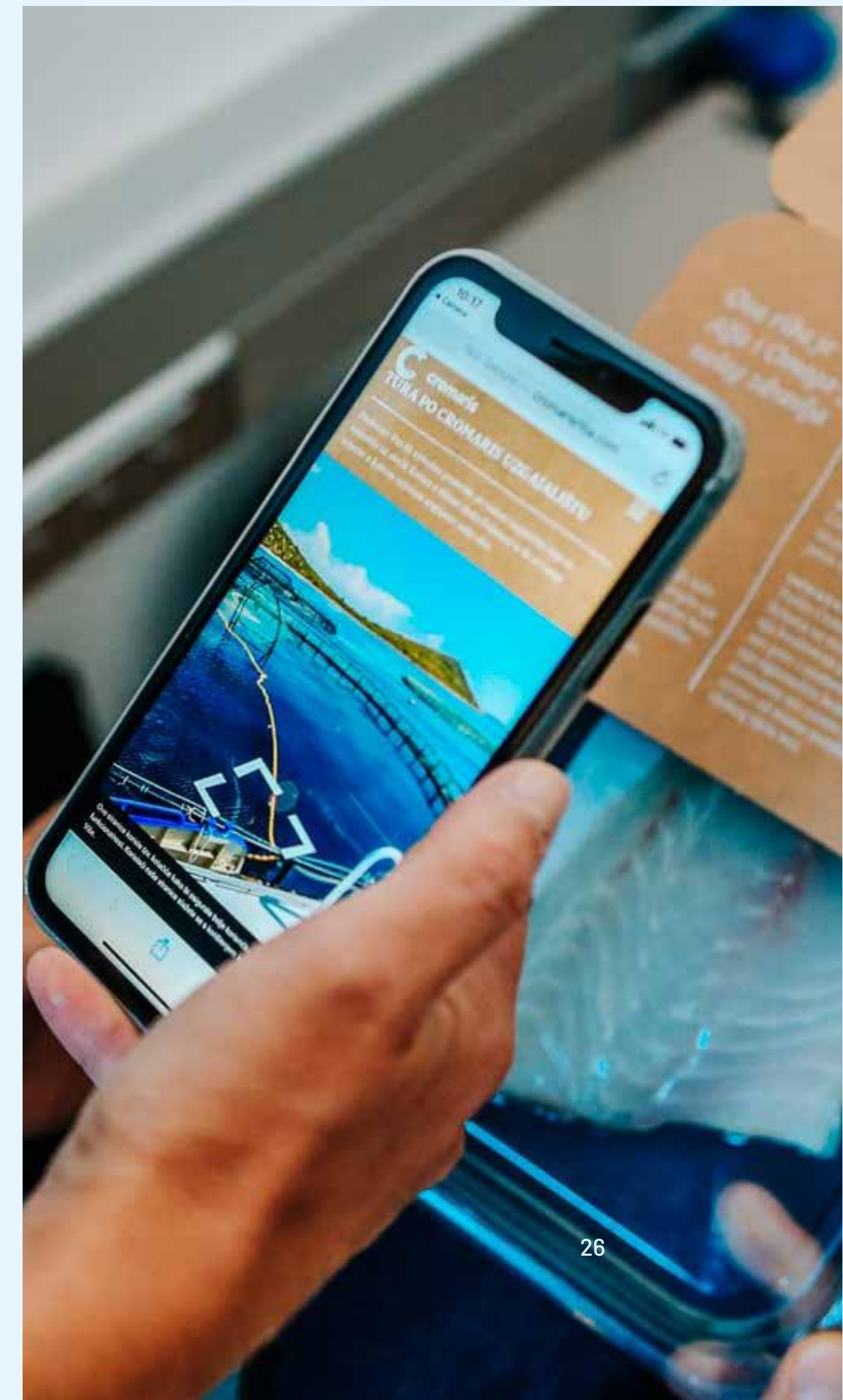
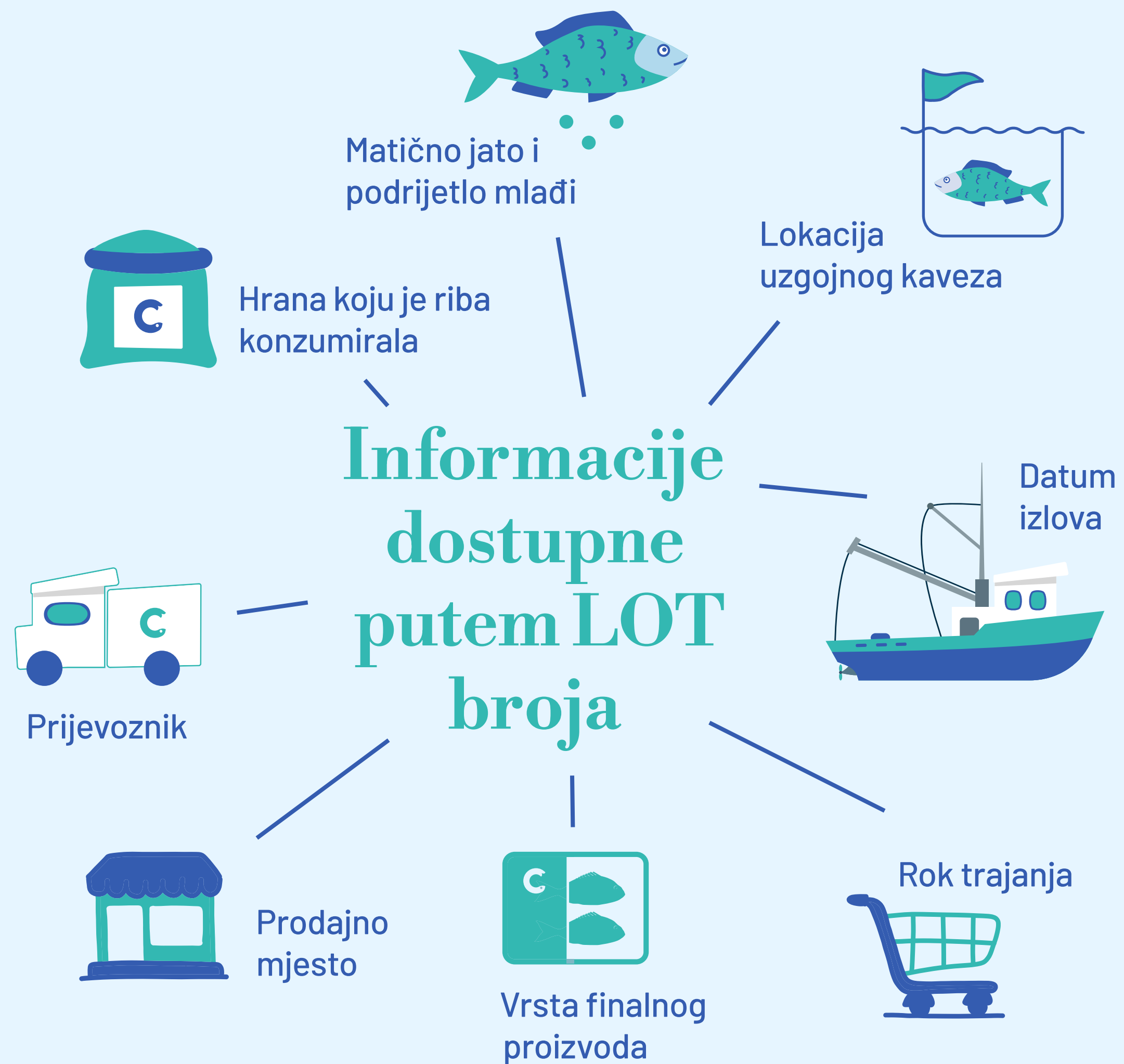
proizvoda kupcima te u suradnji s nekim kupcima i do krajnjih potrošača. Riba se izlovljava šest dana u tjednu, a od izlova i sortiranja do dostave na domaće i inozemno tržište, osigurava se optimalni hladni lanac od 0 do 2°C.

Od mora do stola

Sljedivost proizvoda, organski uzgoj, uzgoj bez antibiotika te usklađenost uzgoja i prerade Cromarisovih proizvoda s ciljevima održivosti potvrđuje se i certifikatima, na temelju provjere neovisnih vanjskih stručnjaka. Naše dobavljače sirovina, mlađi i riblje hrane, također moraju certificirati neovisna tijela prema GlobalG.A.P. standardu. Sirovine koje se koriste u organskom uzgoju moraju biti certificirane prema zahtjevima standarda kojima se potvrđuje organsko podrijetlo. Cromarisovi educirani zaposlenici prema planu internih audita redovito provode provjeru ispunjavanja zahtjeva za svaki standard.

Cromarisovi certifikati 2023.

Sustav upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001:2015

Sustav upravljanja okolišem prema normi ISO 14001:2015

GlobalG.A.P. – potvrda sljedivosti proizvodnog lanaca od mrijestilišta, mlađi i dobavljača hrane do uzgoja, izlova i prerade ribe

GLOBALG.A.P. Risk Assessment on Social Practice (GRASP) – potvrda provedbe odgovornih praksi prema zaposlenicima

Antibiotic-Free Supply Chain prema DNV STP-80 – proizvodnja bez antibiotika u cijelom proizvodnom ciklusu

IFS Food – standard kvalitete i sigurnosti proizvoda za proizvođače privatnih i vlastitih marki na globalnoj razini

ASC Farming (Aquaculture Stewardship Council – Farm Standard) – procesi uzgoja i prerade ribe te upotrebe sirovina prema načelima održivosti

ASC Chain of Custody – potvrda sljedivosti od certificiranog uzgoja do proizvoda s ASC oznakom

EU Organic Farming prema Uredbi 2018/848/EU – potvrda organskog uzgoja

ICEA certifikat – kontrola proizvoda od uzgoja do prodaje, a obvezno se prikazuje uz oznaku EU Organic Farming prema Uredbi 2018/848/EU

Bio Suisse – potvrda organskog uzgoja za švicarsko tržište

Naturland – potvrda organskog uzgoja za njemačko tržište

Mrijestilište, uzgajališta, proizvodno-logistički centar Gaženica

Mrijestilište, uzgajališta, proizvodno-logistički centar Gaženica

Mrijestilište, uzgajališta, proizvodno-logistički centar Gaženica

Mrijestilište, uzgajališta, proizvodno-logistički centar Gaženica

Mrijestilište, uzgajališta

Proizvodno-logistički centar Gaženica

Uzgajališta

Proizvodno-logistički centar Gaženica, Cromaris Italia

Mrijestilište, uzgajalište Kudica i Velo žalo, proizvodno-logistički centar Gaženica

Cromaris Italia

Uzgajalište Kudica, proizvodno-logistički centar Gaženica

Uzgajalište Kudica, proizvodno-logistički centar Gaženica

Cromarisovi proizvodi su također nositelji oznaka *Izvorno hrvatsko* i *Riba Hrvatske*. Znak *Izvorno Hrvatsko* dodjeljuje Hrvatska gospodarska komora za proizvode proizvedene u Hrvatskoj koji ispunjavaju zahtjeve više razine kvalitete od onih utvrđenih zakonskim propisima i normativnim kriterijima za vrstu i kategoriju proizvoda. Znak *Riba Hrvatske* izrađen je u okviru projekta **Riba Hrvatske – Jedi što vrijedi.**

Nagrade i priznanja dobivene u 2023. za kvalitetu naših proizvoda, poslovanje prema načelima održivosti te za izvoz proizvoda opisali smo u poglavlju **Naše nagrade 2023.**

Održivi i društveno odgovoran uzgoj, organski uzgoj, uzgoj bez antibiotika te društveno odgovorne prakse potvrđuju se certifikatima

Sljedivost proizvoda u realnom vremenu omogućena je LOT brojem kroz SAP sustav

Praktična pakiranja naših proizvoda prihvatljivija za okoliš

Istražujemo i pronalazimo rješenja za smanjenje količina ambalažnog otpada te povećanja reciklabilnosti ambalaže kada postane otpad. U pronalasku proizvođača ambalaže iz sekundarnih sirovina tj. povećanog udjela reciklata, ispunjavamo zakonske odredbe za ambalažu koja dolazi u dodir s hranom, odnosno kontak-

Smanjili smo volumen plastične ambalaže SKIN pakiranjima

tno osjetljivu ambalažu. Prema tehničkim kriterijima **EU taksonomije za ocjenu održivosti proizvodnje ambalaže**, kontaktno osjetljiva ambalaža smatrat će se održivom ukoliko će sadržavati do 10 posto udjela reciklata do 2028. te 50 posto udjela reciklata od 2028. godine. Od 2020. godine Cromarisove **MAP** plitice (eng. *Modified Atmosphere Packaging*) se više ne proizvode od stiropora (EPS), već od PET plastike koja se u potpunosti može reciklirati. U stiroporne kašete još se pakira svježa očišćena i neočišćena riba te fileti u količinama od 3, 6 i 10

Pakiranje proizvoda mora ispunjavati zahtjeve za ambalažu koja dolazi u dodir s hranom

kilograma zbog zahtjeva za očuvanjem zdravstvene ispravnosti hrane i brze distribucije svježe ribe do kupaca i potrošača. U cilju smanjenja volumena plitica proizvedenih iz PET plastike, Cromarisovi očišćeni riblji fileti i odresci pakiraju se u inovativno **SKIN** pakiranje. SKIN pakiranje čuva svježinu, boju i cjelovitost proizvoda, a riba je pokrivena tek tankim slo-

jem zaštitne folije kako bi se mogla osjetiti i doživjeti već na prodajnome mjestu. Sva kartonska ambalaža za pakiranje naših proizvoda certificirana je prema **FSC standardu** (eng. *Forest Stewardship Council*) čime se potvrđuje podrijetlo kartonske ambalaže proizvedene iz šuma kojima se održivo gospodari.

Cromarisova kartonska ambalaža certificirana je prema FSC standardu

CROMARIS PONUDA

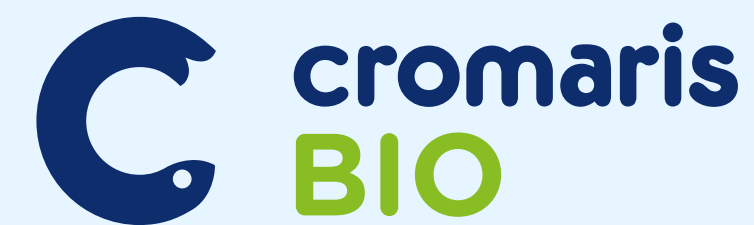
KONVENCIONALNA RIBA

- SVJEŽA NEOČIŠĆENA
- SVJEŽA OČIŠĆENA
- SVJEŽI FILETI
(Classic, Gourmet ili Selection)
- SVJEŽI ODRESCI HAME
- PAKIRANI PROIZVODI
(MAP i SKIN pakiranje)
- DIMLJENI FILETI
- MARINIRANI FILETI

BIO RIBA

- SVJEŽA NEOČIŠĆENA
- SVJEŽA OČIŠĆENA
- SVJEŽI FILETI
(Classic, Gourmet ili Selection)
- PAKIRANI PROIZVODI
(MAP pakiranje)

Argyrosomus regius

Seriola dumerili

Dentex dentex

Dicentrarchus labrax

Sparus aurata

Ponuda proizvoda iz konvencionalnog uzgoja

Osnovu ponude čine autohtone vrste najkvalitetnije mediteranske ribe pakirane u EPS kašeti od 3, 6 i 10 kilograma. Naše proizvode činimo dostupnim i na prodajnim mjestima koja nemaju ribarnicu pa u ponudi imamo i svježu očišćenu ribu pakiranu u *MAP* ambalažu te filete u *SKIN* pakiranju, čime proizvodi zadržavaju svježinu i kvalitetu i jednostavni su za pripremu kvalitetnog i hranjivog obroka. Posebno smo ponosni na liniju delikatesnih dimljenih fileta pripremljenih na tradicionalan način, bez umjetnih konzervansa i bojila.

Svježa riba u EPS pakiranju

Cromaris orada
Svježa cijela neočišćena ili očišćena riba te fileti

Cromaris brancin
Svježa cijela neočišćena ili očišćena riba te fileti

Cromaris hama
Svježa cijela neočišćena ili očišćena riba, fileti ili odresci

Cromaris zubatac
Svježa cijela neočišćena riba

Cromaris gof
Svježa cijela neočišćena riba

Svježa riba u MAP ili SKIN pakiranju

Svježa očišćena riba u MAP duopack ili monopack pakiranju

Cromaris orada

Cromaris brancin

Cromaris orada
i brancin

Svježi fileti bez kostiju u SKIN pakiranju

Cromaris brancin

Cromaris orada

Cromaris hama

Delikatesni dimljeni fileti

Cromaris brancin

Cromaris orada

Cromaris hama

Ponuda proizvoda iz organskog uzgoja

Cromarisov strateški poslovni cilj je postati najveći svjetski proizvođač organski uzgojene mediteranske bijele ribe do 2025. godine. Važan poslovni uspjeh krajem 2022. i početkom 2023. bio je uzgoj nove organske vrste ribe - BIO hama. U 2023. na tržištu smo prvi puta ponudili SKIN BIO filete orade, brancina i hame. Svi naši organski proizvodi nositelj su *EU organic farming* certifikata te strožih organskih certifikata kao što su *Naturland* i *BioSuisse* certifikati.

Svježa riba u EPS pakiranju

Svježa cijela neočišćena ili očišćena riba te fileti

Cromaris BIO orada

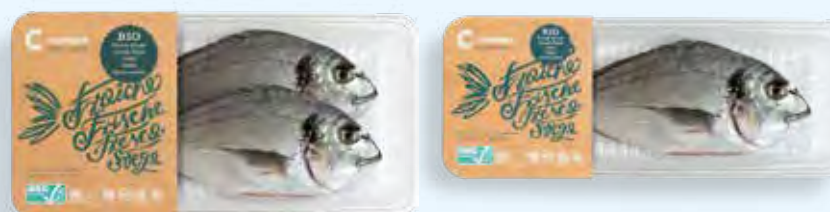
Cromaris BIO brancin

Cromaris BIO hama

Svježa riba u MAP pakiranju

Svježa očišćena BIO riba u MAP duopack ili monopack pakiranju

Cromaris BIO orada

Cromaris BIO brancin

BIO fileti u SKIN pakiranju

Cromaris brancin

Cromaris orada

Cromaris hama

Naše lokacije

GRI 3-3
GRI 13.3.1, 13.3.2 i 13.11.1

● Cromaris d.d., sjedište tvrtke (Zadar), Cromaris Italia (Treviso)

● Mrijestilište (Nin)

● Centar za preradu i logistiku Gaženica

● Uzgajališta

● Cromaris maloprodaje

Treviso - Cromaris Italia

● Zagreb

Jadran

● Zadar - Cromaris d.d.

Mrijestilište

Cromarisovo mrijestilište smješteno je u Ninu, a s radom je započelo 1981. godine, kao jedno od prvih na Mediteranu. U 2023. obilježena je 40-ta godišnjica akvakulture u Hrvatskoj koja je započela prvim uspješnim mrijestom u našem mrijestilištu u Ninu. Obilježavanju ovog, za Cromaris važnog događaja, nazočili su pioniri hrvatske i europske marikulture. Stalnim rastom proizvodnje i ra-

Godišnji kapacitet mrijestilišta - 35 milijuna komada mlađi

U mrijestilištu se mrijeste brancin, orada, hama i zubatac

zvojem novih uzgojnih vrsta pojavila se potreba za novim pogonom pa je 2013. započela rekonstrukcija u cilju povećanja kapaciteta mrijestilišta koja je završena 2015. godine. Godišnji kapacitet mrijestilišta je 35 milijuna komada mlađi. Podijeljeno je na matičnjak, uzgojne jedinice od ličinačke faze preko metamorfoze do mlađi te odjela za proizvodnju zooplanktona i fitoplanktona, koji su prva hrana Cromarisovih riba. U mrijestilištu se mrijeste četiri jadranske

vrste – brancin, orada, hama i zubatac. Uspostavljen je i program selekcije riba te razvoj vlastitih matičnih jata, baza naše proizvodnje. Uz redovitu proizvodnju, istražuju se mogućnosti proizvodnje mlađi novih vrsta te organska proizvodnja. Sve jedinice u mrijestilištu odvojene su zasebnim filtracijskim sustavima čime se omogućuju optimalni zoohigijenski uvjeti. Proces proizvodnje prati prirodni fotoperiod ribe kako bi se osigurali uvjeti za zdravlje i dobrobit životinja. Mlađ mase 3 do 5 grama prevozi se u transportnim bazenima do Cromarisovih uzgajališta gdje riba nastavlja uzgojni ciklus.

Organska proizvodnja mlađi

Razvoj vlastitih matičnih jata i selekcija riba

GLOBALG.A.P.

Prvih 120 dana naše ribe

Oplođena ikra

Mrijest nastupa spontanom ispuštanjem spolnih stanica ženki i mužjaka u more te oplodnjom.

Embrionalni razvoj

Nakon skupljanja ikre u matičnjaku, oplođena jajašca se nasađuju u posebne inkubacijske bazene gdje dolazi do embrionalnog razvoja.

Izvaljena ličinka

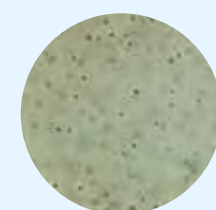
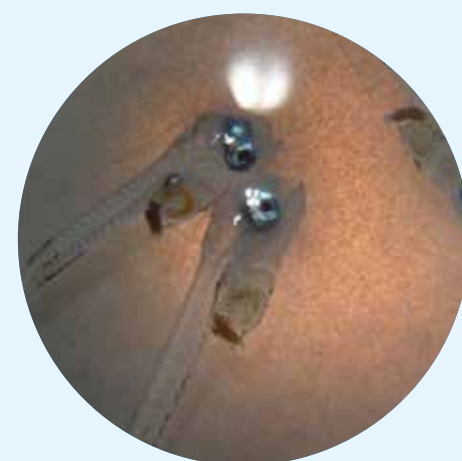
Nakon razvoja očiju i usta kod ličinki započinju s hranjenjem.

1. do 7. dana

Ličinka s razvijenim očima i ustima

Ovisno o vrsti ribe, ličinke prvih dana hranjenja jedu fitoplankton i rotifere, a nakon toga i artemiju. Oko 45. dana počinje prilagodba na suhu hranu.

Fitoplankton

Rotifer

Artemija

7. do 45. dana

Mlađ ribe

Razvoj mlađi i hranidba suhom hranom u mrijestilištu traju otprilike do 120. dana kada riba dostiže masu od 3 grama te je spremna za prebačaj u more gdje nastavlja svoj rast do konzumne veličine.

Suha hrana

45. do 120. dana

Vlastita proizvodnja žive hrane

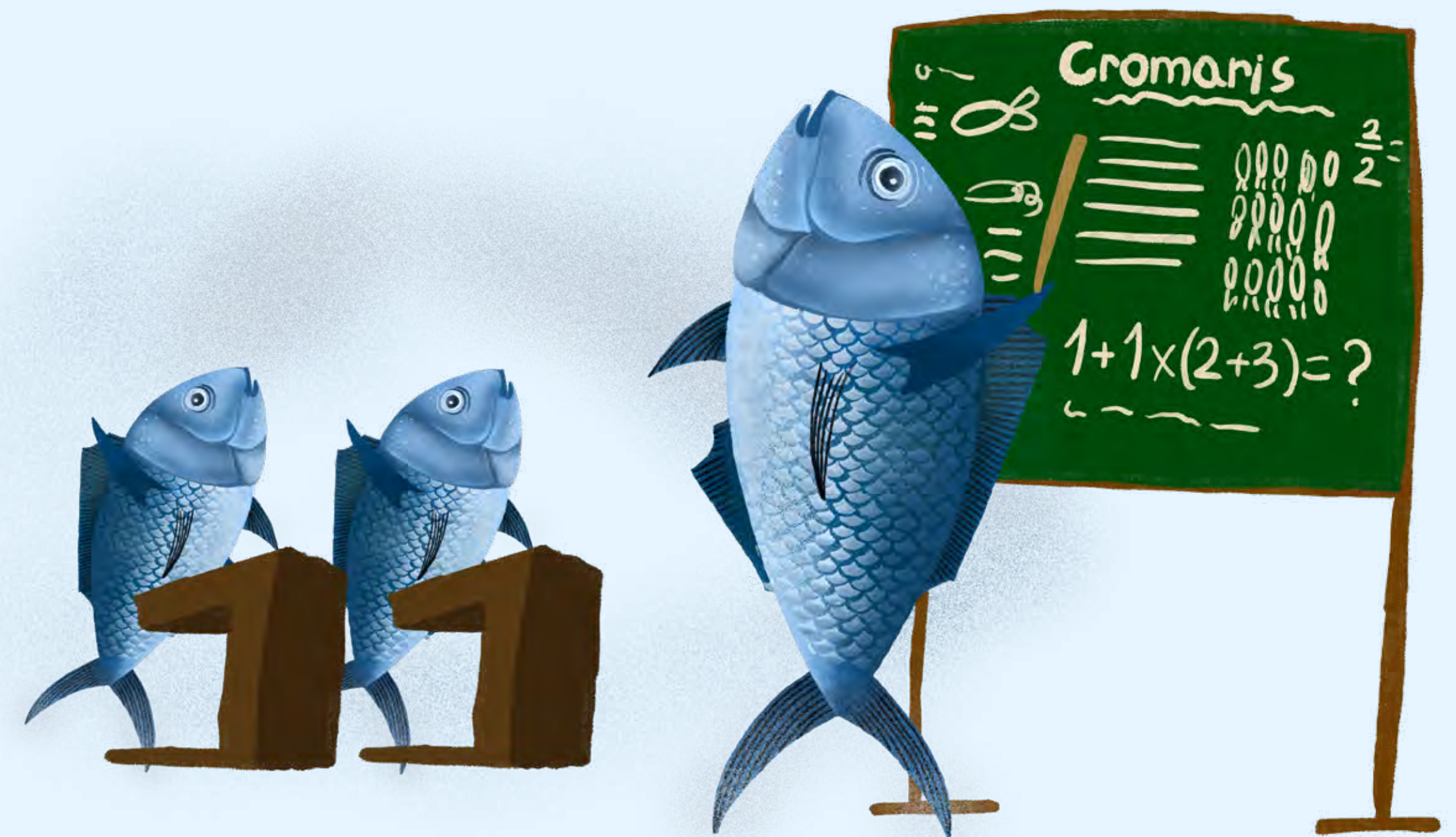
Ličinke se hrane fitoplanktonom i zooplanktonom (rotiferi i artemije) iz vlastite proizvodnje

Uzgajališta

Lokacija uzgajališta Budava usklađena je sa županijskim prostornim planom Istarske županije, a lokacije uzgajališta Lamjana, Košara, Velo žalo, Žman, Kudica i Lavdara s prostornim planom Zadarske županije. Sva uzgajališta imaju ishođene koncesije za gospodarsko korištenje pomorskog dobra radi obavljanja djelatnosti uzgoja bijele ribe. Na uzgajalištu Lamjana nalaze se i odvojene kavezne jedinice za ispitivanje riblje hrane i uzgoj novih vrsta. Na svim uzgajalištima, veterinarska Cromarisova služba kontinuirano provodi monitoring zdravstvenog stanja riba. U 2023. započeli smo s digitalizacijom i automatizaci-

jom procesa hranjenja ribe i prijenosa plana hranjenja iz SAP-a (eng. *Systems Applications and Products*) na ručne terminale koje koriste hranioci. Rezultat automatizacije procesa hranjenja je učinkovitija potrošnja hrane koju kontroliraju tehnolozi. Budući da se Cromarisova uzgajališta nalaze u blizini zaštićenih područja europske ekološke mreže NATURA 2000, usklađenost svojih uzgojnih i upravljačkih praksi s ciljevima održivog korištenja usluga morskog ekosustava i društveno odgovornom proizvodnjom dokazujemo certifikatima, koje potvrđuju vanjski neovisni stručnjaci.

Sva Cromarisova uzgajališta imaju koncesije za obavljanja djelatnosti uzgoja bijele ribe

Na uzgajalištu Lamjana se, osim uzgoja u odvojenim kavezima, ispituje riblja hrana i uzgajaju nove vrste

Cromarisova uzgajališta nalaze se u blizini europske ekološke mreže NATURA 2000

Proces hranjenja se automatizira i digitalizira

Uzgajalište Budava

Uzgajalište Budava smješteno je u istoimenoj uvali, na desnoj obali istarskog poluotoka. U blizini uzgajališta nalazi se Luka Budava, dio europske ekološke mreže NATURA 2000 kojom se štiti vazdazeleno šuma česmine (*Quercus*

ilex) (HR HR2000522). Na području cijele uvale Budava, štiti se ciljna vrsta puža trbušasti zvrčić (*Vertigo moulinsiana*) (HR2001388).

Uzgajalište Košara

Uzgajalište Košara smješteno je na otočiću Košara, jugozapadno od Pašmana. U blizini uzgajališta nalazi se Nacionalni park Kornati te područje NATURA 2000 - J.Molat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlarin-Mur-

ter-Pašman-Ugljan-Rivanj-Se-strunj-Molat (HR3000419) unutar kojeg se štite ciljna vrsta dobri dupin (*Tursiops truncatus*) te staništa grebena i preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje.

Uzgajalište Lavdara

Uzgajalište Lavdara nalazi se između otoka Lavdare Vele i Pašmana u Srednjem kanalu, uz sjeveroistočnu obalu otoka Lavdara. Hranidba ribe na Lavdari potpuno je automatizirana i obavlja se uz pomoć teglenice koja je postavljena u sredini uzgajališta. Teglenica je cijevima povezana sa svim kavezima, što omogućuje brže i učinkovitije raspršivanje hrane tijekom cijele godine.

Uzgajalište Lamjana

Uzgajalište je smješteno u blizini uvale Lamjana na otoku Ugljanu i najstarije je Cromarisovo uzgajalište. Uz komercijalnu proizvodnju, u Lamjani se nalazi platforma za pokuse s ribljim hranama i novim vrstama. U blizini uzgajališta nalazi se područje NATURA 2000

- J.Molat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlari-Murter-Pašman-Ugljan-Rivanj-Sestrunj-Molat (HR3000419) unutar kojeg se štite ciljna vrsta dobri dupin (*Tursiops truncatus*) te staništa grebena i preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje.

Uzgajalište Žman

Uzgajalište Žman nalazi se uz nenaseljeni dio Dugog otoka, između mjesta Luka i Žman. Hranidba ribe na uzgajalištu Žman je potpuno automatizirana kao i na uzgajalištima Lavdara i Kudica. U blizini uzgajališta nalazi se područje NATURA 2000 - J.Mo-

lat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlarin-Murter-Pašman-Ugljan-Rivanj-Sestrunj-Molat (HR3000419) unutar kojeg se štite ciljna vrsta dobri dupin (*Tursiops truncatus*) te staništa grebena i preplavljene ili djelom preplavljene morske špilje.

Uzgajalište Kudica – organski uzgoj

Uzgajalište Kudica smješteno je uz skupinu otočića koji okružuju otok Iž. Organski uzgoj potvrđuje se certifikatom **EU Organic Farming** u skladu s Uredbom 2018/848/EU, certifikatom **Bio Suisse** na švicarskom tržištu te

certifikatom **Naturland** na njemačkom tržištu. Hranidba ribe na uzgajalištu Kudica je potpuno automatizirana. U blizini uzgajališta nalazi se područje NATURA 2000 – J.Molat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlari-Murter-Pašman-Ugljan-Ri-

vanj-Sestrunj-Molat (HR3000419) unutar kojeg se štite ciljna vrsta dobri dupin (*Tursiops truncatus*) te staništa grebena i preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje.

Uzgajalište Velo žalo – organski uzgoj

Uzgajalište je smješteno na Dugom otoku u uvali Velo žalo. Do 2023. organski uzgoj se odvijao u dijelu uzgajališta, a od 2023. godine na cijelom uzgajalištu. Organski uzgoj potvrđuje se certifikatom **EU Organic Farming** u skladu s Uredbom 2018/848/EU. U blizini uzgajališta nalazi se

područje NATURA 2000 – J.Molat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlarin-Murter-Pašman-Ugljan-Rivanj-Strunj-Molat (HR3000419) unutar kojeg se štite ciljna vrsta dobri dupin (*Tursiops truncatus*) te staništa grebena i preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje.

Proizvodno-logistički centar Gaženica

Cromarisov proizvodno-logistički centar nalazi se u Zadru u luci Gaženica, nedaleko od Cromarisovih uzgajališta i u neposrednoj blizini prometnih puteva koji omogućavaju brzu distribuciju proizvoda do kupaca i potrošača. Centar čine proizvodni pogon i skladišno-logistički centar.

Proizvodni pogon Gaženica

Proizvodni pogon je započeo s radom 2012. godine, a brojnim investicijama kontinuirano se modernizira i nadograđuje u skladu s najnovijim tehnologijama i standardima u preradi ribe. Sagrađen je prema načelima dobre proizvođačke i higijenske prakse te je

certificiran prema međunarodnim standardima sigurnosti hrane - *IFS Food, ASC Chain of Custody i EU Organic*. Na taj način Cromaris u svakom trenutku jamči sigurnost zdravstveno ispravnog, kvalitetnog i svježeg proizvoda. Brodovima Cromarisove flote izlovljena riba se odmah nakon izlova doprema do pogona prerade na sortiranje. Sortiranjem na više paralelnih automatiziranih linija riba se prema veličini odvaja po klasama. Odluskivanje, čišćenje i filetiranje ribe obavlja se uglavnom strojno, uz tek neophodnu ručnu manipulaciju. Ovisno o na-

U Cromarisovom pogonu za preradu riba se sortira odmah nakon izlova

Riba se pakira u EPS kašete, reciklabilne PET plitice MAP ili SKIN tehnologijom

rudžbama kupaca, dio sortirane svježe ribe pakirane u kašete šalje se izravno na tržište, dok se drugi dio prerađuje u svježe filete, pakiranu ili dimljenu ribu. Modernizacijom i automatizacijom procesa pakiranja, kapacitet je povećan na preko 4.500 MAP pakiranja u satu. Poseban dio proizvodnje,

koji zahtijeva najviše higijenske standarde, odnosi se na delikatesni Cromarisov asortiman dimljenih proizvoda pripremljenih klasičnim tradicionalnim metodama bez upotrebe umjetnih dodataka i konzervansa.

Kapacitet pakiranja – više od 4.500 MAP pakiranja u satu

Skladišno-logistički centar Gaženica

Skladište se nalazi uz pogon prerade u Gaženici u Zadru. Ulaganja u robotizaciju, povećanje rashladnog prostora i broja ukrcajnih rampi te optimizaciju poslovanja rezultirali su povećanjem kapaciteta skladišnih polica paletnih mjesta te unaprjeđenjem učinkovitosti poslovanja. U roku od 5 do 6 sati od izlova svježa riba je spremna za otpremu na tržište u Hrvatskoj i zemlje EU. Svoje proizvode Cromaris isporučuje kupcima u roku od 12 do 48 sati.

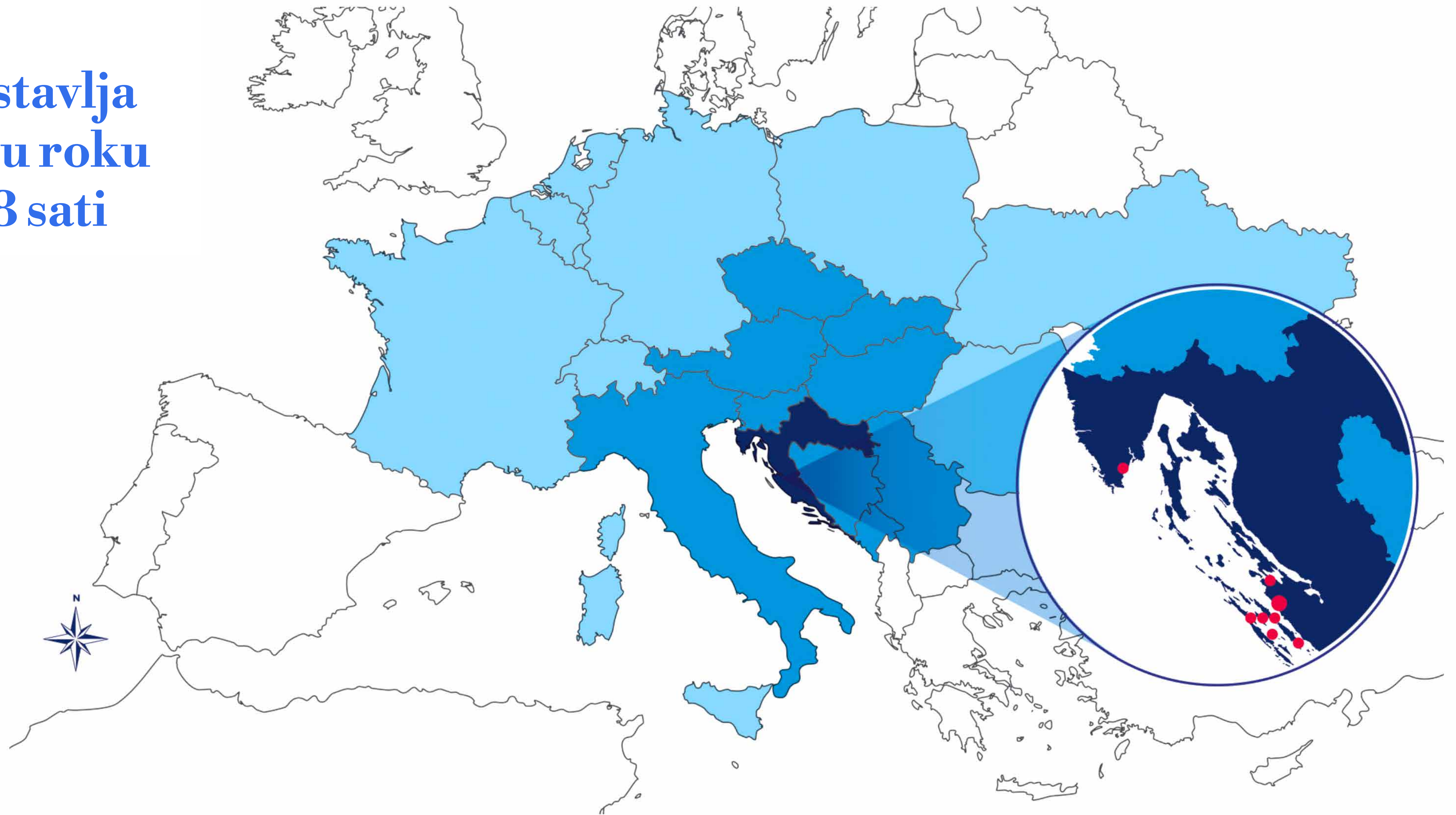

**Riba se dostavlja
do kupaca u roku
od 12 do 48 sati
od izlova**

12-24 h

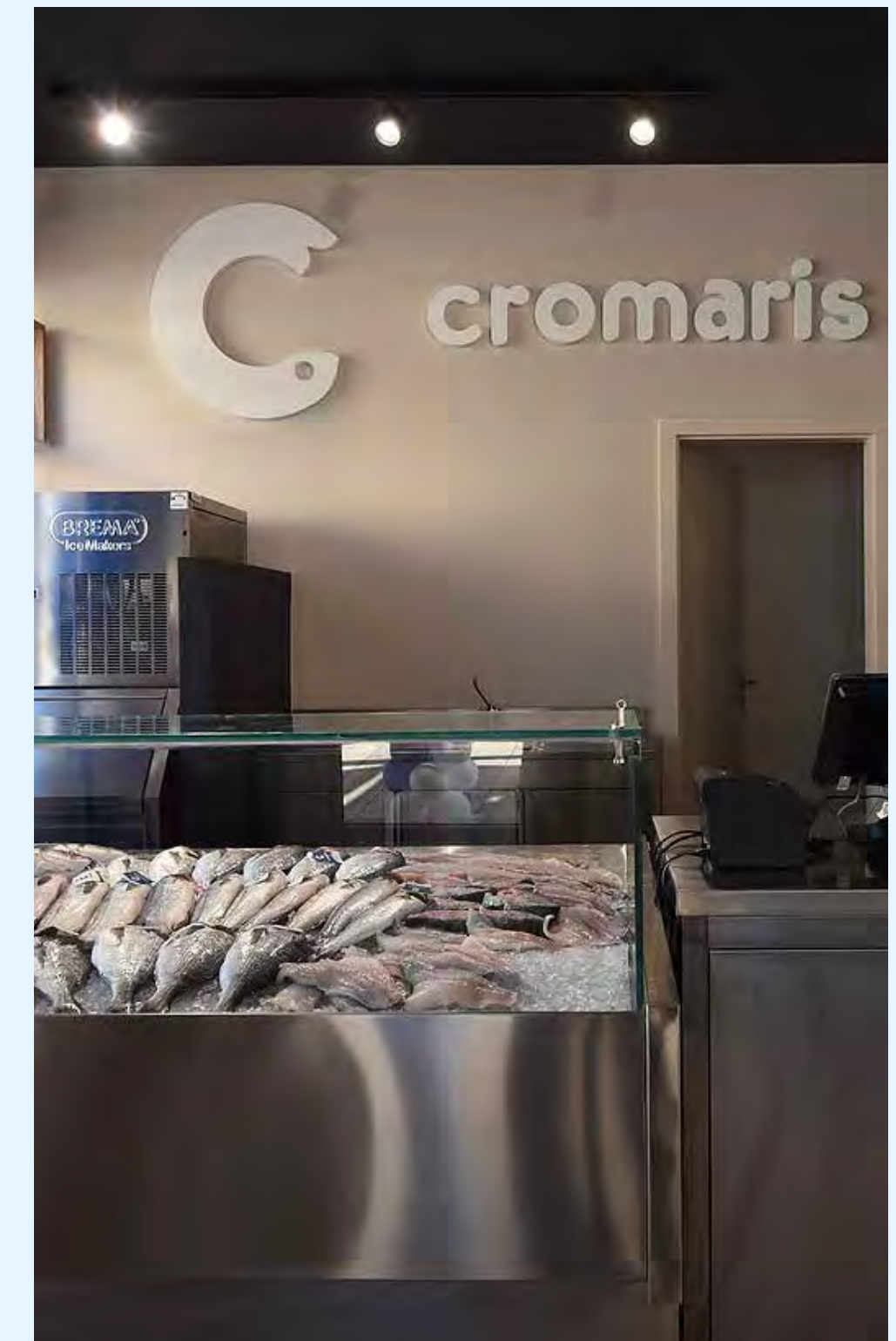
24-48 h

Veleprodaja, trgovački lanci i Cromarisove trgovine

Cromarisovi proizvodi dostupni su u veleprodaji, većim trgovačkim lancima u Hrvatskoj te u 20 država EU. Osim u trgovačkim lancima i veleprodaji, naši proizvodi su dostupni u Cromarisovih osam **trgovina** u sedam hrvatskih gradova – Zagrebu, Rovinju, Puli, Zadru, Zatonu, Preku na Ugljanu i Tkonu na Pašmanu. **Opći uvjeti prodaje i isporuke proizvoda** sastavni su dio svih ugovora o prodaji i isporuci Cromarisovih proizvoda, a objavljeni su na našim mrežnim stranicama. Opći uvjeti sadržavaju informacije o rokovima plaćanja, narudžbama i isporukama, kvaliteti proizvoda te načinu podnošenja reklamacija.

Opći uvjeti prodaje i isporuke proizvoda objavljeni su na našim mrežnim stranicama

Cromaris Italia

Italija je najveće svjetsko tržište brancina i orade i glavno Cromarisovo izvozno tržište na koje plasiramo najveći udjel naše ukupne proizvodnje. U 2023. na talijansko tržište izvezeno je 52 posto Cromarisovih proizvoda. Cromaris Italia s.r.l (u 100-posototnom vlasništvu Cromaris d.d.) je ekskluzivni uvoznik Cromarisovih

proizvoda za talijansko tržište te osigurava bolju vidljivost i komunikaciju s kupcima. Tijekom 2023. zapošljavao je deset lokalnih zaposlenika. Glavni protagonist Cromarisovih proizvoda je **talijanski chef Giorgio Locatelli.**

Brend ambasador Cromarisovih proizvoda je talijanski chef Giorgio Locatelli

Tržišta

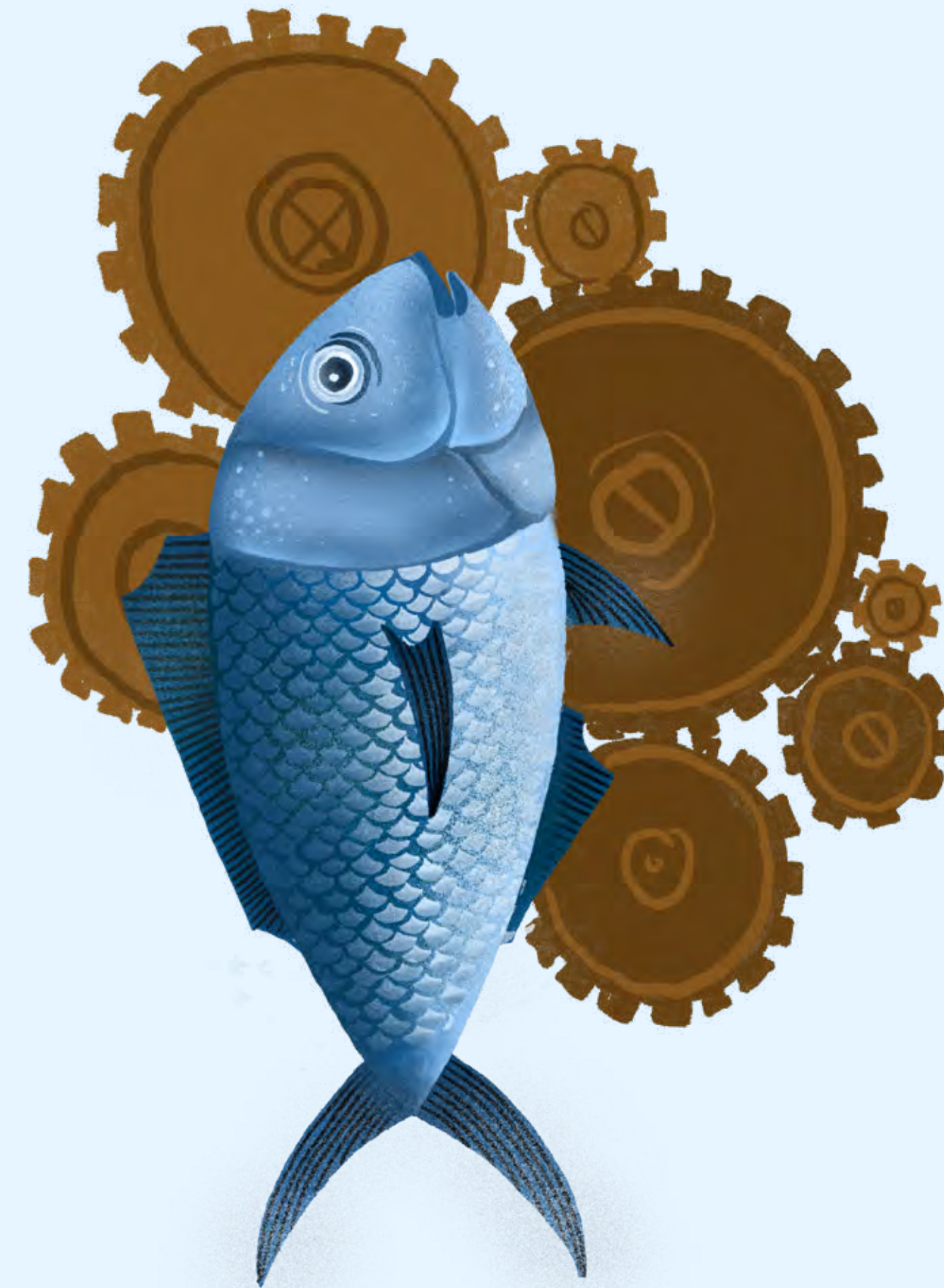
Uz domaće i talijansko tržište, Cromaris je prisutan i na tržištima 20 europskih zemalja. Kontinuirano pronalazimo nova tržišta za izvoz svojih proizvoda pa od 2021. godine uspješno izvozimo i na tržište Španjolske, koje je po volumenu drugo po veličini tržište mediteranske bijele ribe, a od 2023. i u Belgiju i Portugal. Udjel izvoza u prihodima prodaje prikazan je u poglavlju **Prodaja, prihodi od izvoza proizvoda i prodaje u Hrvatskoj.**

Lanac vrijednosti i poslovni odnosi

Cromarisov lanac vrijednosti sastoji se od osnovnih i pratećih aktivnosti uključenih u stvaranje vrijednosti. Osnovne aktivnosti su uzgoj, proizvodnja i prerada, pakiranje, distribucija i prodaja ribe te održavanje. Prateće aktivnosti čine nabava proizvoda, roba i usluga potrebnih za proizvodnju Cromarisovih proizvoda, razvoj tehnologije i digitalizacija, istraživanje i razvoj novih vrsta, riblje hrane i metoda uzgoja, upravlja-

nje ljudskim potencijalima te infrastrukturne aktivnosti u koje se ubrajaju menadžment, planiranje, financije, računovodstvo, opći i pravni poslovi, upravljanje kvalitetom, komercijalna izvrsnost te usklađivanje poslovanja prema načelima održivosti.

Naši dionici

Na temelju dugogodišnje tradicije poslovanja u sektoru marikulture, Cromaris je utvrdio značajne dionike. Dionike smo podijelili na unutarnje i vanjske. Unutarnji dionici su naši zaposlenici i Sindikat zaposlenih u poljoprivredi, prehrambenoj i duhanskoj industriji i vodoprivredi Hrvatske (PPDIV), Sindikalna podružnice – „CROMARIS“ d.d. Vanjski dionici su kupci i potrošači Cromarisovih proizvoda, dobavljači, lokalne zajednice, znanstvena zajednica i obrazovne institucije, nadležna i regulatorna tijela, vlasnik Adris d.d., auditori i vlasnici standarda te mediji.

Najvažniji komunikacijski kanali u 2023.

- Mrežna stranica - na **Cromarisovim mrežnim stranicama** nalaze se informacije na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku o našim proizvodima, rezultatima poslovanja, uzgajalištima, mrijestilištu, preradi i distribuciji, istraživanju i razvoju, projektima, kampanjama, aktivnostima usklađivanja poslovanja s ciljevima održivosti te niz drugih
- Sastanci i radionice – organiziraju se s unutarnjim i značajnim vanjskim dionicima u cilju otvorene razmjene ideja i

mišljenja za unaprjeđenje proizvoda, riblje hrane, ambalaže, nabave, ostvarivanje ciljeva održivosti

- Korporativni newsletter - distribucija internih vijesti elektroničkom poštom i putem oglasnih ploča svim zaposlenicima, učinkovit je način pravovremene komunikacije o novostima u Cromarisu
- Suradnja s lokalnim medijima - informiranje lokalne zajednice i svih zainteresiranih strana o Cromarisovim održivim praksama poslovanja putem lokalnih medija, portala, novina i TV-a

- Ankete i istraživanja - prikupljanje povratnih informacija, ideja i prijedloga o zadovoljstvu radom u Cromarisu od zaposlenika te zadovoljstvu proizvodima od kupaca
- Društvene mreže: Cromaris s dionicima također komunicira na društvenim mrežama - **Facebook-u**, **Instagram-u** i **LinkedIn-u**

Kako komuniciramo i uključujemo ključne dionike?

Zaposlenici i predstavnici zaposlenika

- anketa zadovoljstva zaposlenika
- interne vijesti putem e-maila
- dani otvorenih vrata HR-a
- volontiranje
- sastanci
- savjetovanja
- letak uz platne liste
- objave na oglasnim pločama

Mediji

- putovanje za novinare
- objave u novinama, na portalima, društvenim mrežama

Lokalna zajednica

- akcije čišćenja obale
- donacije
- predavanja
- otvoren dijalog
- web stranica

Dobavljači

- ocjene dobavljača
- auditi
- redoviti sastanci
- radni sastanci za pronalazke održivijih i pristupačnijih rješenja, suradnje

Kupci i potrošači

- objave na društvenim mrežama
- istraživanje zadovoljstva kupaca
- anketa o prepoznatljivosti branda
- sajmovi
- eventi
- sastanci
- odgovori na upite
- web stranica

Zakonodavna tijela i regulatori

- javne rasprave prilikom donošenja novih pravilnika i uredbi odnosno zakonskih akata
- inspekcijski nadzori

Znanstvena zajednica i obrazovne institucije

- suradnja na projektima
- radne skupine
- paneli
- predavanja

Auditori i vlasnici standarda

- godišnji nadzori
- javne rasprave zbog uvođenja novih verzija standarda

Što smo
ostvarili?

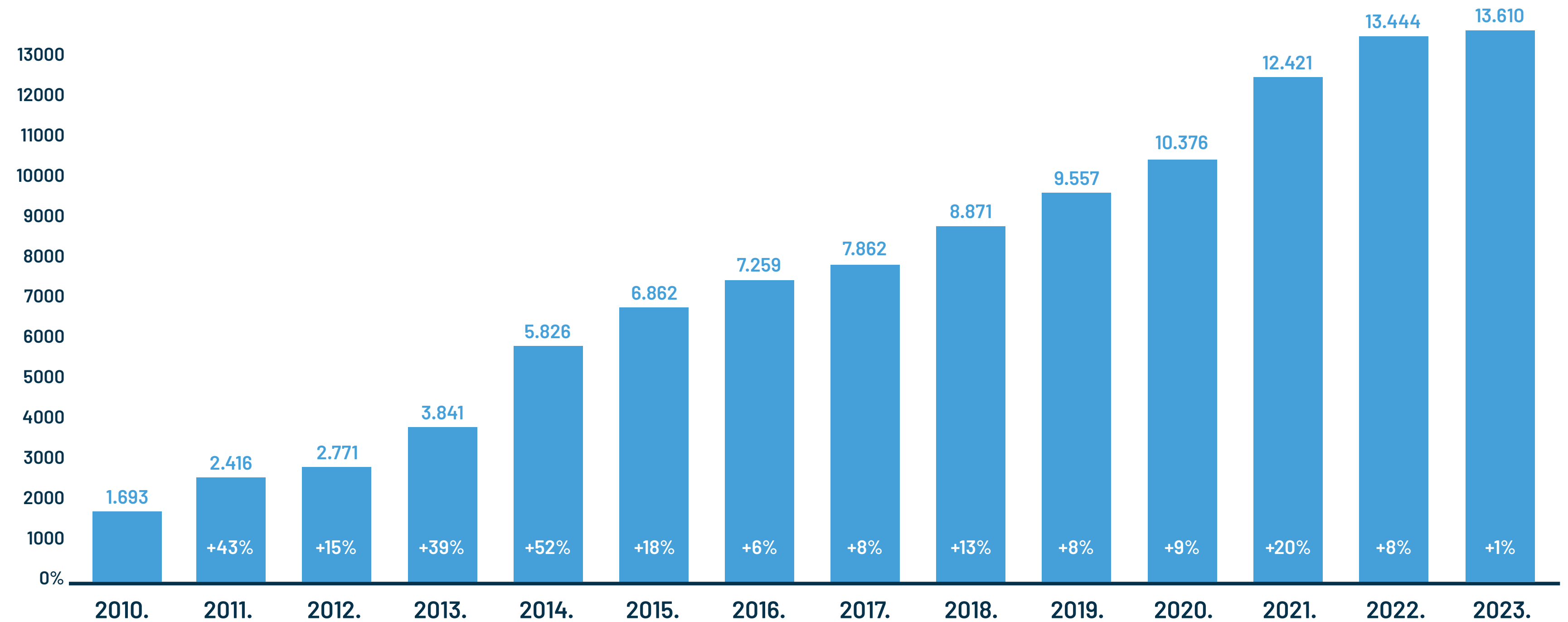
Pokazatelji uspješnosti poslovanja

Prodaja, prihodi od izvoza proizvoda i prodaje u Hrvatskoj

U 2023. prihod od prodaje iznosio je 105 milijuna eura, što je za 10 posto više nego 2022. godine. Prodano je 13.610 tona ekvivalenta svježe ribe (WFE), odnosno za jedan je posto više u odnosu na 2022. godinu. U portfelju diferenciranih proizvoda, koji su u 2023. godini činili 36 posto prihoda, najveći rast i nadalje ostvaruju prerađeni proizvodi – pakirana i očišćena riba. Dobit prije kamata, poreza i amortizacije (EBITDA) iznosila je 12,6 milijuna eura i za 15 posto je veća u odnosu na 2022. Neto dobit u 2023. iznosila je 3,8 milijuna eura, što je rast od 57 posto u usporedbi s 2022. godinom.

GRI 201-1
GRI 13.22.2

Prodaja u tonama WFE

Cromaris je u 2023., kao i 2022. godine ostvario 88 posto udjela od prodaje na inozemnim tržištima te isto toliko prihoda od prodaje. Glavno izvozno tržište je Italija, a u 2023. ostvareno je 52 posto prihoda od prodaje. Udjel prihoda od prodaje u Hrvatskoj zadržao se na prošlogodišnjih 12 posto. Udjel od 36 posto u prihodima ostvaren je od prodaje Cromarisovih proizvoda u Njemačkoj, Španjolskoj, Francuskoj, Poljskoj, Švicarskoj, Portugalu, Luksemburgu, Belgiji, Danskoj, UAE, Crnoj Gori, Sloveniji, Srbiji, Češkoj, Mađarskoj, Nizozemskoj i Slovačkoj.

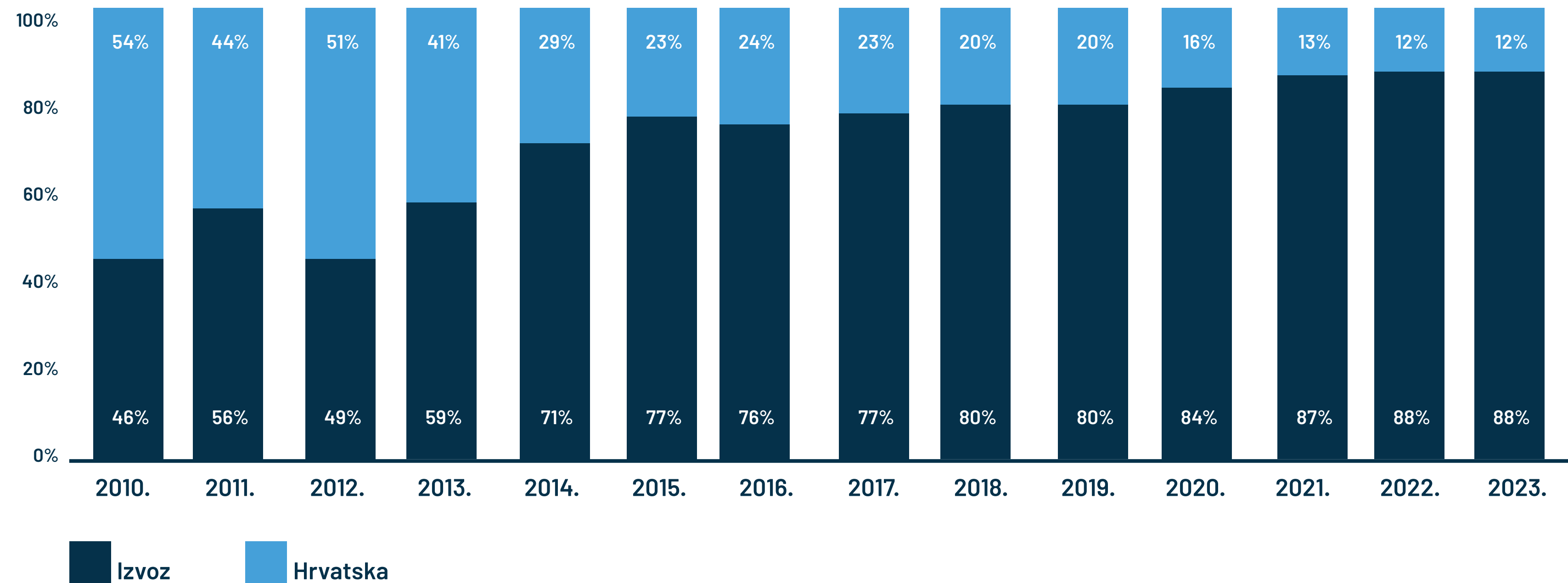
**Prodano 13.610 tona ekvivalenta svježe ribe (WFE)
(+1% 2022.)**

Prihod od prodaje - 105 milijuna eura (+10% 2022.)

Dobit (EBITDA) – 12,6 milijuna eura (+15% 2022.)

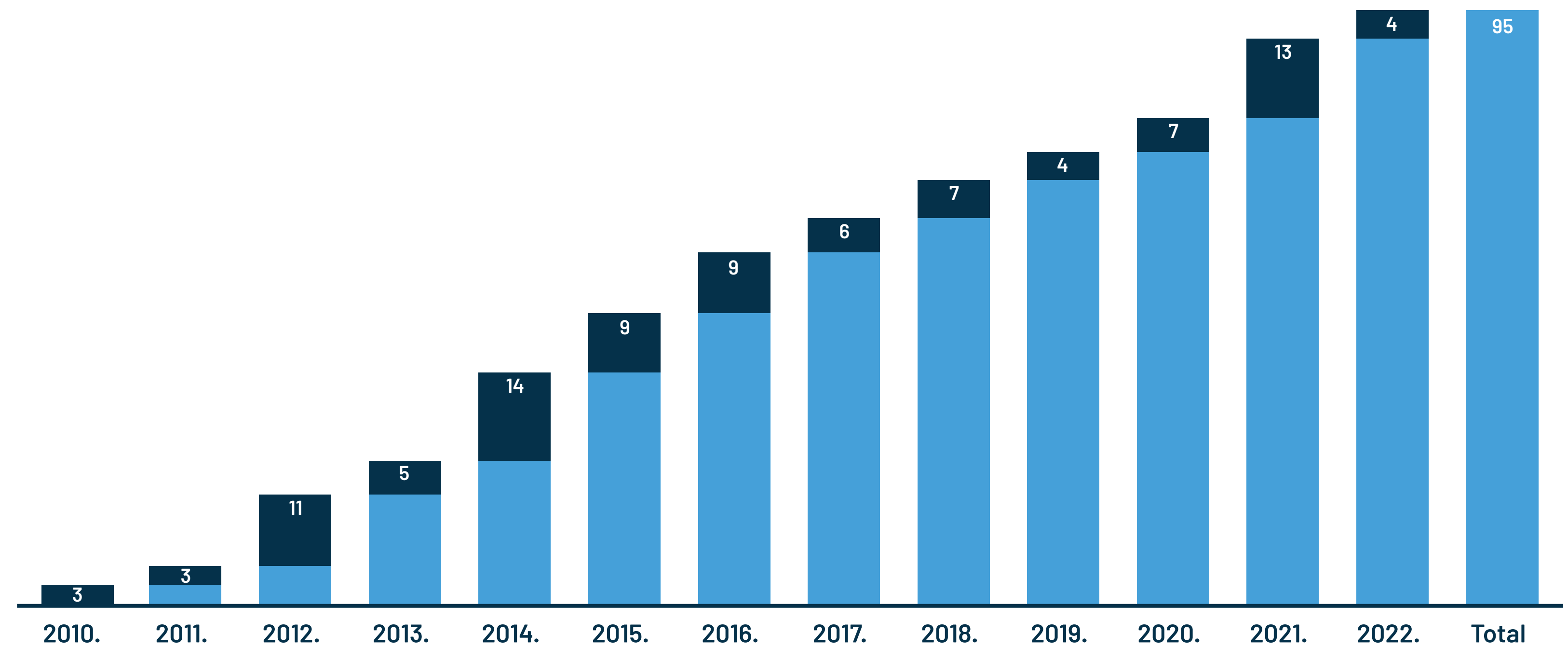
Neto dobit – 3,8 milijuna eura (+57% 2022.)

Udjel izvoza u prihodima prodaje

Investicije u dugotrajnu imovinu

Do 2022. godine uloženo je više od 95 milijuna kuna u dugotrajnu imovinu. U 2023. godini nije bilo značajnih investicija u dugotrajnu imovinu. Investicije u 2023. iznosile su 4,1 milijuna eura i odnosile su se uglavnom na održavanje te širenje postojećih kapaciteta proizvodnje.

Ključni pokazatelji uspješnosti prema EU taksonomiji

Cromaris je prvi puta analizirao svoje djelatnosti i aktivnosti prema Uredbi 2020/852/EU o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja (Uredba o EU taksonomiji) 2022. godine. Rezultate analize i ključne pokazatelje uspješnosti koji se odnose na prihode, kapitalne investicije (CapEx) i troškove održavanja (OpEx), Cromaris je objavio u **Izvešću o održivosti za 2022.** (79. do 82 str.). Za osnovnu djelatnost Cromarisa, odnosno marikulturu (NKD 03.21 Morska akvakultura) još uvijek nisu propisani tehnički kriteriji ocjene usklađenosti prema šest okolišnih ciljeva. Pri-

mjenom metodologije propisane Uredbom o EU taksonomiji, Cromaris je u Provedbenoj Uredbi 2021/2139/EU (konsolidirana verzija od 1.1.2024.) koja se odnosi na klimatske ciljeve i u Provedbenoj Uredbi 2023/2486/EU koja se odnosi na održivo korištenje i zaštitu vodnih i morskih resursa, prijelaz na kružno gospodarstvo, sprečavanje i kontrolu onečišćenja te zaštitu i obnovu bioraznolikosti i ekosustava, analizirao opise aktivnosti i utvrdio one koje su u 2023. bile primjenjive.

Raspodjela aktivnosti na taksonomske i netaksonomske

Cromaris je u prvom koraku, s popisa djelatnosti i aktivnosti koje znatno doprinose klimatskim ciljevima iz Provedbene Uredbe 2021/2139/EU (konsolidirana verzija od 1.1.2024.) utvrdio taksonomske djelatnosti koje su se 2023. odnosile na Cromaris. Cromaris je također s popisa djelatnosti koje znatno doprinose održivom korištenju i zaštiti vodnih i morskih resursa, prelasku na kružno gospodarstvo, sprečavanju i kontroli onečišćenja, zaštiti i obnovi bioraznolikosti i ekosustava iz Provedbene Uredbe 2023/2486/EU, utvrdio taksonomsku djelatnost koja je u 2023. bila primjenjiva na Cromaris. Od taksonomskih djelatnosti, niti jedna nije kategorizirana kao prijelazna niti omogućujuća.

Cromarisove taksonomske aktivnosti 2023.

Oznaka Naziv aktivnosti

Znatan doprinos klimatskim ciljevima

- 4.1. Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom
- 5.1. Izgradnja, proširenje i rad sustava za prikupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom
- 5.3. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda
- 5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru
- 5.8. Kompostiranje biootpada
- 6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima
- 6.6. Usluge cestovnog prijevoza robe
- 6.10. Pomorski i obalni prijevoz robe, plovila za lučke potrebe i pomoćne djelatnosti
- 6.11. Pomorski i obalni prijevoz putnika
- 7.2. Obnova postojećih zgrada
- 7.3. Ugradnja, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost
- 7.7. Kupnja i vlasništvo nad zgradama
- 8.2. Rješenja za smanjenje emisija stakleničkih plinova temeljena na podacima

Znatan doprinos prelasku na kružno gospodarstvo

- 5.4 Prodaja rabljene robe – u dijelu koji se odnosi na prodaju rabljenih motornih vozila

Raspodjela na taksonomske i s EU taksonomijom usklađene aktivnosti

Sljedeći korak bio je ocijeniti usklađenost taksonomskih aktivnosti za znatan doprinos klimatskim ciljevima i znatan doprinos prelasku na kružno gospodarstvo te nenanošenje bitne štete ostalim okolišnim ciljevima (eng. *Do Not Significant Harm*). U odnosu na 2022. godinu kada nije bilo taksonomskih i s EU taksonomijom usklađenih aktivnosti, u 2023. usklađenima su ocijenjene tri aktivnosti.

Cromarisove aktivnosti usklađenih s EU taksonomijom 2023.

Oznaka	Naziv aktivnosti	Obrazloženje
4.1.	Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom	Odnosi se na fotonaponsku sunčanu elektranu u mrijestilištu u Ninu koja ima status kupca s vlastitom proizvodnjom. Prihod od prodane električne energije opskrbljivaču, pridružen je djelatnosti 4.1. koja znatno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena (CCM). Investicija u fotonaponsku sunčanu elektranu u 2023. nije bilo niti je bilo održavanja. Troškovi održavanja tj. OpEx će se, u buduću, u skladu s EU taksonomijom svrstavati pod djelatnost 7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za energiju iz obnovljivih izvora
5.5.	Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	Odnosi se na odvajanje otpada na mjestu nastanka prema vrsti i ključnom broju iz Kataloga otpada. Sav otpad koji nastaje na Cromarisovim lokacijama predaje se uz Prateći list ovlaštenim tvrtkama za gospodarenje otpadom, osim za miješani komunalni otpad ključnog broja 20 03 01 za koje PL-0 ispunjava pružatelj javne usluge. Otpadom se gospodari prema redu prvenstva gospodarenja otpadom u skladu sa Zakonom o gospodarenju otpadom.
5.8.	Kompostiranje biootpada	Odnosi se na prikupljanje i kompostiranje nusproizvoda životinjskog podrijetla koji se kontinuirano skuplja i uklanja kako bi se očuvali odgovarajući uvjeti uzgoja i zdravlje riba, a djelatnost znatno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena jer se kompost ne odlaže na odlagališta tj. ne ispušta se staklenički plin metan. U 2023. obrađeno je 9,9 tona nusproizvoda životinjskog podrijetla (mortaliteta) iz čega je proizvedeno je 1,9 tona komposta.

Usklađenosti s minimalnim zaštitnim mjerama o ljudskim pravima i pravima na radu

Uzimajući u obzir da se sjedište Cromarisa d.d. i Cromaris Itlaia s.r.l. nalaze u EU te da su zakonski propisi Hrvatske i Italije iz područja zaštite na radu te zaštitu ljudskih prava, usklađeni sa zakonskim propisima EU, u 2023. godini sve Cromarisove taksonomske djelatnosti bile su usklađene i s minimalnim zaštitnim mjerama iz članka 18. Uredbe o EU taksonomiji 2020/852/EU.

Ključni pokazatelji – prihod, CapEx i OpEx

U nastavku je dan prikaz izračuna ključnih pokazatelja uspješnosti (KPU) tj. prihoda, kapitalnih

investicija (CapEx) i operativnih troškova (OpEx) u skladu s metodologijom opisanom u Prilogu I. Provedbene Uredbe 2021/2178/EU (konsolidirana verzija od 1.1.2024.) o načinu objave informacija. Na kraju poglavlja nalazi se sažeta tablica s prikazom KPU za 2023. te usporedba s 2022.

Prihodi

Udjel prihoda izračunava se kao dio neto prihoda ostvarenih od proizvoda, uključujući nematerijalnu imovinu, povezanu s taksonomski prihvatljivim te EU taksonomijom usklađenih aktivnosti (brojnik). Brojnik se dijeli s neto

prihodima u nazivniku kako je propisano u točki 1.1.1. Priloga I. Provedbene Uredbe 2021/2178/EU (konsolidirana verzija od 1.1.2024.) o načinu objave informacija. Prihod od taksonomske aktivnosti usklađene s EU taksonomijom odnosio se na prodaju električne energije proizvedene iz sunčane fotonaponske elektrane (4.1.), a iznosio je 77,16 eura. Sav ostali prihod u 2023. godini potječe od netaksonomskih djelatnosti. Ukupni Cromarisov prihod bio je 105 milijuna eura pa je udjel prihoda od aktivnosti usklađene s EU taksonomijom (4.1) zaokružen na dvije decimale bio 0,03 posto.

Kapitalne investicije – CapEx

Udjel kapitalnih rashoda izračunava se prema metodologiji propisanoj u točkama 1.1.2.1. i 1.1.2.2. Priloga I. Provedbene Uredbe 2021/2178/EU (konsolidirana verzija od 1.1.2024.) o načinu objave informacija. Za taksonomske aktivnosti u brojnik je dodan iznos CapEx-a koji je dio taksonomskih aktivnosti, odnosno udjel CapEx-a iz nazivnika koji se odnosi na taksonomske aktivnosti. Za aktivnosti usklađene s EU taksonomijom u brojnik je dodan iznos CapEx-a koji je dio taksonomskih i s EU taksonomijom usklađenih aktivnosti, odnosno udjel CapEx-a

iz nazivnika koji se odnosi na taksonomske i usklađene aktivnosti. Nazivnik obuhvaća povećanja materijalne i nematerijalne imovine u financijskoj godini, prije njezine amortizacije i ponovnih mjerenja, uključujući povećanja koja su rezultat revalorizacije i umanjenja vrijednosti, za relevantnu financijsku godinu, isključujući promjene fer vrijednosti. Nazivnik obuhvaća i povećanja materijalne i nematerijalne imovine koja je rezultat poslovnih spajanja. Kapitalne investicije u 2023. iznosile su 4,1 milijuna eura. Udjel CapEx-a od netaksonomskih aktivnosti bio je 72,05 posto, a od taksonomskih 27,95 posto (4.1., 5.8., 6.5., 6.10., 7.2., 7.3. i 7.7.). Od ukupnih kapitalnih investicija u iznosu od 4,1 milijuna eura, na taksonomske i s EU taksonomijom usklađene

aktivnosti odnosilo se 0,14 milijuna eura tj. 3,45 posto (4.1 i 5.8). Plan investicija za 2023. godinu je usklađen s ciljevima održivosti koje je Cromaris odredio za 2023. godinu – Smanjiti intenzitet emisija CO_{2(eq)} po toni proizvedene ribe za 25 posto do 2025. i Maksimalna uporaba nusproizvoda životinjskog podrijetla.

Operativni troškovi – OpEx

Udjel operativnih rashoda izračunava se prema metodologiji propisanoj u točkama 1.1.3.1. i 1.1.3.2. Priloga I. Provedbene Uredbe 2021/2178/EU (konsolidirana verzija od 1.1.2024.) o načinu objave informacija. Za taksonomske aktivnosti u brojnik je dodan iznos OpEx-a koji je dio taksonomskih aktivnosti, odnosno udjel OpEx-a iz nazivnika koji se odnosi na tak-

Za Cromarisovu djelatnost marikulture nisu propisani tehnički kriteriji usklađenosti s okolišnim ciljevima prema EU taksonomiji

sonomske aktivnosti. Za aktivnosti usklađene s EU taksonomijom u brojnik je dodan iznos OpEx-a koji je dio taksonomskih i s EU taksonomijom usklađenih aktivnosti, odnosno udjel OpEx-a iz nazivnika koji se odnosi na taksonomske i usklađene aktivnosti. U nazivnik su uključeni nekapitalizirani troškovi istraživanja i razvoja (uključujući i trošak fakturiran od

treće strane koja provodi istraživanje i razvoj te trošak plaća djelatnika koji rade na aktivnostima istraživanja i razvoja, ali ne uključuje troškove upravljanja projektima istraživanja i razvoja – “project management”), nekapitalizirane troškove obnove zgrada, nekapitalizirane troškove kratkoročnog najma (nije stečen uvjet za priznavanje prava korištenja), ne-

kapitalizirane troškove održavanja i popravaka (uključuje i troškove čišćenja te plaće djelatnika koji rade na održavanju i čišćenju) te ostale izravne nekapitalizirane troškove za svakodnevno servisiranje nekretnina, postrojenja i opreme koje obavlja društvo ili treća strana kojoj su ti poslovi povjereni, a koji su potrebni za dobro funkcioniranje te imovine (utrošen materijal u održavanje, obvezna obuka radnika potrebna za rukovođenje strojem, opremom, itd.). U izračun operativnih troškova nisu uzeti troškovi sirovina i materijala, trošak plaća

zaposlenika koji upravljaju strojem, troškovi upravljanja projektom istraživanja i razvoja, režijski troškovi, električna energija, tekućine ili reagensi potrebni za rad nekretnina, postrojenja i opreme. Od ukupnih troškova održavanja u iznosu od 3,8 milijuna eura, 65,95 posto odnosilo se na netaksonomske, a 35,05 posto na taksonomske aktivnosti (5.1., 5.3., 5.8., 6.5., 6.6., 6.10., 7.7. i 8.2.). Od ukupnih troškova održavanja u 2023. 0,35 posto se odnosilo na održavanje taksonomskih i s EU taksonomijom usklađenih aktivnosti (5.8.).

U 2023. utvrdili smo ukupno 14 taksonomskih aktivnosti od kojih su 3 bile usklađene s tehničkim kriterijima znatnog doprinosa ublažavanju klimatskih promjena

Udjeli prihoda, CapEx-a i OpEx-a od taksonomskih i s EU taksonomijom usklađenih aktivnosti u 2023.: prihodi – 0,03%, CapEx – 3,45% i OpEx- 0,35%

Ključni pokazatelji uspješnosti (KPU) prema EU taksonomiji u 2023. i usporedba s 2022.

Ključni pokazatelji uspješnosti prema EU taksonomiji (KPI)	Prihod/ tisuća €		Udjel u ukupnom prihodu %		CapEx/ tisuća €		Udjel u ukupnom CapEx-u %		OpEx/ tisuća €		Udjel u ukupnom OpeX-u %	
	2023.	2022.	2023.	2022.	2023.	2022.	2023.	2022.	2023.	2022.	2023.	2022.
A. TAKSONOMSKI PRIHVATLJIVE DJELATNOSTI (A.1.+A.2.)	29	0	0,03	0,00	1.291	1.181	31,39	29,53	1.316	1.337	34,48	32,65
A.1. Okolišno održive djelatnosti usklađene s taksonomijom	29	0	0,03	0,00	142	0	3,45	0,00	13	0	0,35	0,00
A.2. Taksonomski prihvatljive djelatnosti neusklađene s taksonomijom	0	0	0,00	0,00	1.149	1.181	27,95	29,53	1.303	1.337	34,13	32,65
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE DJELATNOSTI	104.681	94.240	99,97	100,00	2.821	2.819	68,61	70,47	2.501	2.759	65,52	67,35
UKUPNO (A+B)	104.710	94.240			4.111	4.000			3.817	4.096		

Otvorene su tri nove trgovine u Zagrebu, Puli i Tkonu na Pašmanu

Donesena je Politika bioraznolikosti

Započeli smo s pripremama za izvještavanje o održivosti prema CSRD-u i ESRS-ovima

Hama - dobitnik nagrade „Crystal Taste Award 2023“

Potpisane su izmjene i dopune Kolektivnog ugovora koje su unaprijedile prava zaposlenika

Novosti u 2023.

U 2023. intenzitet emisija smanjen za 26,9%, što je više od cilja postavljenog za 2025.

Treću godinu zaredom dobitnici smo nagrada „Zlatni ključ“ u kategoriji „Najbolji izvoznik u Italiji“ koju dodjeljuje portal Ja trgovac

Donesen je Etički kodeks

Na tržištu smo ponudili nova pakiranja - SKIN BIO filete orade, brancina i hame

8,7 % ukupnih potreba za električnom energijom pokrili smo iz vlastitih FN sunčanih elektrana postavljenih u Ninu i Zadru

2023. je stavljena na tržište nova organska vrsta ribe - BIO hama

Cromarisu je 2023. prvi puta dodijeljena nagrada Zlatna košarica u kategoriji „Društveno odgovorna kompanija“ koju dodjeljuje portal Ja trgovac

Strategije, politike i poslovne prakse održivog poslovanja

Cromarisovu strategiju poslovanja i poslovni plan usklađujemo s ciljevima održivosti uzimajući u obzir zahtjeve strategija, politika i planova na globalnoj, EU i nacionalnoj razini.

Globalne i EU i nacionalne politike održivosti

Održivi razvoj temeljno je načelo Ugovora o Europskoj uniji i prioritetni cilj unutarnje i vanjske politike EU-a. Program Ujedinjenih naroda do 2030. sadržava sada-

maest globalnih ciljeva održivog razvoja (eng. *Sustainable Development Goals, SDGs*) za koje se očekuje da će ih članice Ujedinjenih naroda koristiti u kreiranju svojih razvojnih programa i politika do 2030. godine. Svi sektori unutar pojedine države, svoje politike trebaju usmjeriti u ostvarivanje ciljeva održivog razvoja pa tako i sektor marikulture. Pariškim sporazumom se ograničava porast prosječne globalne temperature na Zemlji za najviše 1,5°C do 2100. u odnosu na predindustrijsko razdoblje i doprinosi cilju 13 Zašti-

ta klime SDG-a. Europski zeleni plan iz 2019. godine, nastavak je provedbe globalnih i europskih politika za smanjenje utjecaja na okoliš s naglaskom na smanjenje utjecaja na klimu te prilagodbu klimatskim promjenama i zaštitu biološke raznolikost. EU politike održivosti s kojima Cromaris usklađuje svoje poslovanje su Strategija EU o bioraznolikosti do 2030., Strateške smjernice za održiviju i konkurentniju akvakulturu u EU-u za razdoblje od 2021. do 2030., Nacionalni plan razvoja akvakulture za razdoblje do

2027. te Akcijski plan za kružno gospodarstvo do 2030. Hrvatska kao članica UN-a i Europske unije, usklađuje svoje strategije i politike s globalnim i EU politikama održivosti, a u području marikulture su to Strategija prilagodbe klimatskim promjenama RH do 2040. s pogledom na 2070. godinu. U najavi su Program mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem Republike Hrvatske do 2027. i Strategija biogospodarstva do 2035. godine.

Doprinos Cromarisa Ciljevima održivog razvoja UN-a

Cilj održivog razvoja UN-a Cromarisov doprinos Ciljevima održivog razvoja UN-a u 2023.

Marikultura značajno doprinosi rješavanju nekih od najvažnijih globalnih izazova

Hranjiva je i raznolika prehrana za sve brojnije svjetsko stanovništvo

Izvor je svježe i lokalne hrane

Izvor bjelančevina, mikronutrijenta (vitamina i minerala) i omega-3 masnih kiselina korisnih za ljudsko zdravlje jer mogu pridonijeti sprečavanju bolesti.

Cromaris je u 2023. prodao 13.610 tona ekvivalenta svježe ribe (WFE) – 12% u Hrvatskoj, 52% u Italiji i 36% u 20 europskih zemalja

Cromaris je donio Etički kodeks

Udjel žena u Nadzornom odboru u 2023. godini iznosio je 40 %

U 2023. ukupno je bilo 18 upravljačkih radnih mjesta (uključuje Upravu i prvu razinu rukovoditelja ispod Uprave), od toga je bilo 27,8% žena i 72,2% muškaraca

Proizvodnja električne energije iz vlastitih FN sunčanih elektrana u mrijestilištu u Ninu i Proizvodno-logističkom pogonu u Zadru

U 2023. godini 8,7 posto ukupnih potreba za električnom energijom Cromaris je pokrio iz vlastitih obnovljivih izvora

81,9 % zaposlenika u 2023. zaposleno je na neodređeno vrijeme

U 2023. donesen je Etički kodeks - propisuje načela, standarde i prihvatljivo postupanje u svim oblicima poslovnog i radnog odnosa

U 2023. su donesene izmjene i dopune Kolektivnog ugovora - potpisali su ih Sindikat zaposlenih u poljoprivredi, prehrambenoj i duhanskoj industriji i vodoprivredi Hrvatske (PPDIV), Sindikalna podružnice – „CROMARIS“ d.d. i Uprava Cromaris d.d.

U 2023. obrađeno je 9,9 tona nusproizvoda životinjskog podrijetla kategorije 2 i proizvedeno je 1,9 tona komposta

U bioplinskim postrojenjima oporabljene su 434 tone nusproizvoda životinjskog podrijetla

Za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iskorišteno je 1.073 tona biorazgradivog otpada

Sav opasni otpad i 86,6 % neopasnog otpada je oporabljjen

Na odlagališta je odloženo 13,5% neopasnog otpada tj. 41 tonu manje nego 2022.

Cilj održivog razvoja UN-a Cromarisov doprinos Ciljevima održivog razvoja UN-a u 2023.

Prvi izračun ugljikovog otiska iz opsega 1 i 2 Cromaris je napravio 2020. i postavio cilj smanjenja intenziteta emisija stakleničkih plinova za 25% do 2025.

Udjel Cromarisovih emisija iz opsega 1 i 2 u ukupnim emisijama Hrvatske manji je od 0,03%.

Intenzitet emisija Cromarisa u 2023. bio je 0,458 tona CO_{2(eq)}/ tona izlovljene ribe

U 2023. intenzitet emisija smanjen za 26,9%, što je više od cilja postavljenog za 2025.

ASC Farming, GlobalG.A.P., ISO 9001 i ISO 14001 certifikati su neovisna potvrda Cromarisovog održivog gospodarenje morskim ekosustavima na uzgajalištima EU Organic Farming certifikati na uzgajalištu Kudica i Velo žalo te Naturland i Bio Suisse na uzgajalištu Kudica dodatna su potvrda održivog gospodarenja morskim ekosustavima i praksama koje doprinose dobrobiti životinja

Praćenje kakvoće mora na temelju kvartalnih ispitivanja fizikalno-kemijskih karakteristika (stupac mora) koju provode ovlaštene laboratorije, a jednom godišnje ispituje se sediment i provode ronilački pregledi

Antibiotic-Free Supply Chain prema DNV STP-80 certifikat potvrđuje proizvodnju bez antibiotika u cijelom proizvodnom ciklusu

Cromaris ne koristi kemijska protuobraštajna sredstva već se obraštaj s mreža uklanja mehanički

Optimiranjem hranjenja i uzgojnih procesa gubitak hrane i prisutnost organskih tvari u morskom okolišu svode se na najmanju moguću mjeru

Cromaris je 2021. revidirao i uskladio Politiku kvalitete, sigurnosti hrane zaštite okoliša i društvene odgovornosti s novim zahtjevima

U 2023. donesena je Politika bioraznolikosti

Riblja hrana proizvodi se iz održivijih izvora prema Cromarisovoj recepturi – 57% iz održivih izvora u 2023.

Na Cromarisovim uzgajalištima se ne koriste uređaji za zvučno uznemiravanje grabežljivaca

Stradavanja ptica na uzgajalištima sprječava se postavljanjem zaštitnih mreža koje zaposlenici redovito nadziru i oslobađaju zapletene ptice

Certificirani sustav upravljanja okolišem prema normi ISO 14001:2015

Politike i upravljačke prakse održivosti u Cromarisu

Uz **certificirane standarde** kojima dokazujemo sljedivost proizvoda, organski uzgoj, uzgoj bez antibiotika te usklađenost uzgoja i prerade Cromarisovih proizvoda s ciljevima održivosti, Cromaris je donio niz politika, smjernica i upravljačkih dokumenata kojima doprinosi ciljevima održivog razvoja. Od svojih dobavljača sirovina, mlađi i riblje hrane, također zahtijevamo posjedovanje certifikata kojim se potvrđuje organsko podrijetlo i uzgoj te poslovanje prema načelima održivosti. Naše politike, smjernice i upravljački

dokumenti kojima usklađujemo poslovanje s ciljevima održivosti dostupne dionicima su:

- Politika kvalitete, sigurnosti hrane, zaštite okoliša i društvene odgovornosti
- Politika kvalitete riblje hrane
- Politika bioraznolikosti
- Kolektivni ugovor
- Etički kodeks
- Opći uvjeti nabave roba i usluga Cromaris d.d.
- Opći uvjeti prodaje i isporuke proizvoda

Materijalne teme u 2023.

Cromarisove materijalne teme za 2023. odredili smo prema smjernicama za određivanje materijalnih tema opisanih u poglavlju GRI 3: Materijalne teme u GRI Standardu iz 2021. U određivanju materijalnih tema za 2023. godinu sudjelovali su zaposlenici svih Cromarisovih organizacijskih jedinica, a procesom izvještavanja koordinirale su organizacijske jedinice Održivost i riblja hrana, novoosnovana organizacijska

Materijalne teme za 2023. određene su prema metodologiji iz GRI Standard 2021.

jedinica ESG u okviru Financija u suradnji s Komercijalnom izvrsnosti. Tijekom 2023. godine održano je niz radionica vezanih za nove zakonske obveze u izvještavanju o održivosti čija primjena započinje 1. siječnja 2024. godine. S radionicama i edukacijama nastavljamo i 2024. godine, kako bi izvješće za 2024. bilo usklađeno sa zahtjevima Direktive o korporativnom izvještavanju o održivo-

Materijalne teme za 2024. uskladit ćemo prema metodologiji iz ESRS-ova

sti 2022/2464/EU (CSRD) te Provedbenom uredbom o Europskim standardima za izvještavanje o održivosti 2023/2772/EU (ESRS). Materijalne teme za 2023. godinu, određene su na temelju ciljeva i obveza iz strateških i planskih dokumenata na globalnoj, EU i nacionalnoj razini za sektor marikulture, Cromarisovih strateških ciljeva poslovanja te analize stvarnih i potencijalnih negativnih i pozitivnih utjecaja našeg poslovanja i poslovnih odnosa na okoliš i društvo. U određivanje ma-

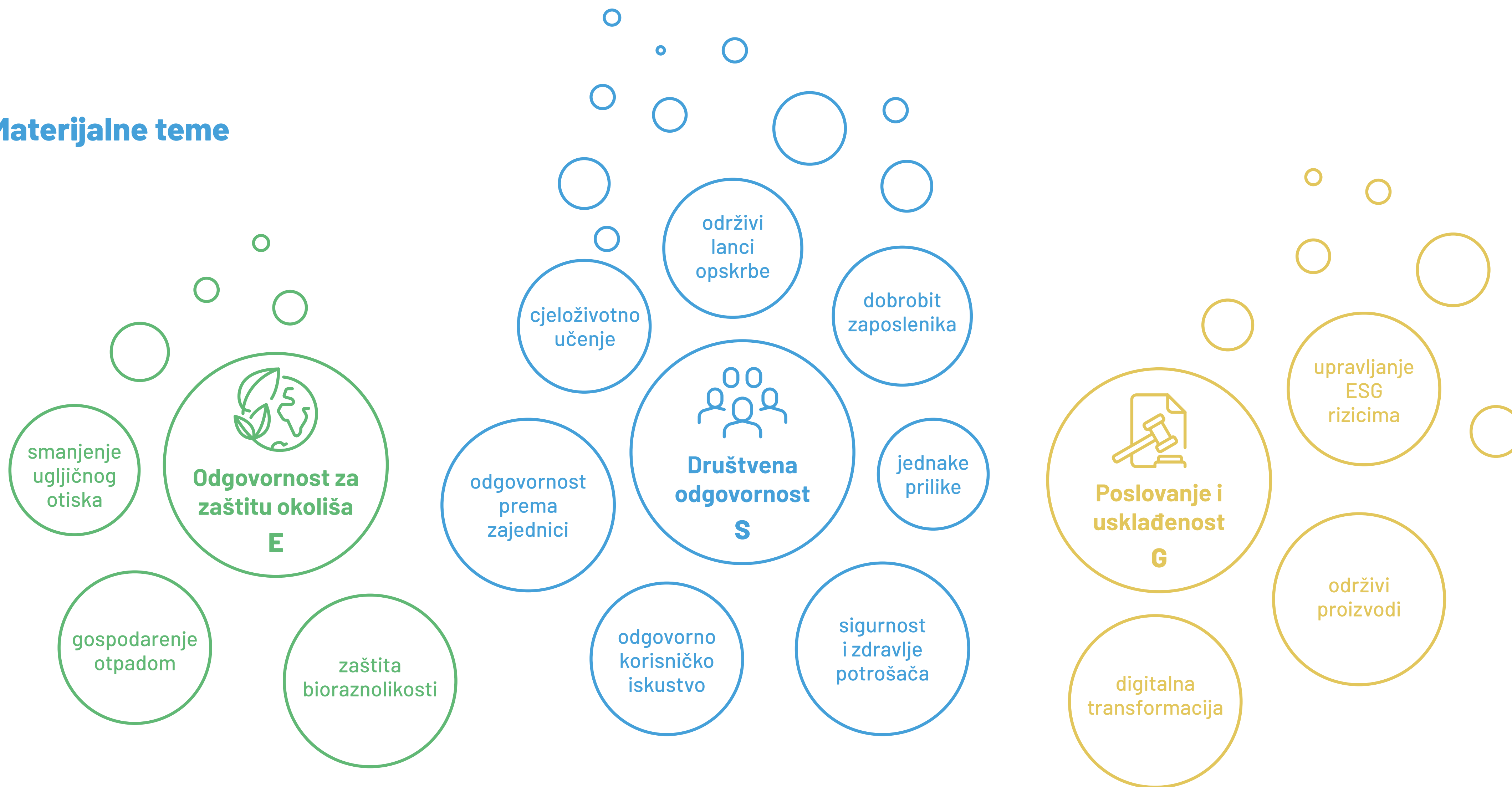
terijalnih tema za 2023. godinu uključili smo i rezultate praćenja trendova u sektoru marikulture, informacije dobivene iz svakodnevne komunikacije s našim dionicima, rezultate analize medijskih objava te vanjske geopolitičke i gospodarske utjecaje. Cromaris je i 2023. kao član Adris grupe, svoje materijalne teme uskladio s materijalnim temama Adris grupe te dodao materijalne teme specifične za sektor mari-

kulture. Materijalne teme su prije objave potvrdili rukovoditelji organizacijskih jedinica i Uprava Cromarisa.

Upravljanje svakom od materijalnih tema opisano je u poglavljima koji se odnose na okoliš, društvo i ljudska prava te upravljačke prakse, a označeno je indikatorom GRI 3-3 ispod naslova poglavlja.

**Uprava
Cromarisa
potvrdila je
materijalne
teme za 2023.**

Materijalne teme

Uspješnost ostvarenja ESG ciljeva u 2023.

Cromaris od 2021. godine analizira i ocjenjuje uspješnost ostvarenja ESG ciljeva u prethodnoj izvještajnoj godini te postavlja ciljeve za sljedeće izvještajno razdoblje. O rezultatima ostvarivanja ciljeva izvještava se Uprava Cromarisa, a Uprava s rukovoditeljima organizacijskih jedinica sudjeluje

u određivanju ciljeva za sljedeću poslovnu godinu. Mjere i aktivnosti za postizanje svakog od ESG ciljeva opisane su u poglavljima **Odgovornost za zaštitu okoliša (E)**, **Društvena odgovornost (S)** i **Poslovanje i usklađenost (G)**.

Uspješnost ostvarenja ESG ciljeva u 2023.

Materijalne tema	Ciljevi	Ostvarenje ciljeva
Smanjenje ugljikovog otiska (E)	Smanjiti intenzitet emisija CO ₂ (eq) po toni ribe za 25 % do 2025.	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Intenzitet emisija Cromarisa u 2023. bio je 0,458 tona CO₂(eq)/ tona ribe U 2023. intenzitet emisija smanjen je za 26,9%, tj. više od cilja postavljenog za 2025. koji je bio 25%
Gospodarenje otpadom (E)	Maksimalna uporaba nusproizvoda životinjskog podrijetla	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> U 2023. obrađeno je 9,9 tona nusproizvoda životinjskog podrijetla kategorije 2 i proizvedeno je 1,9 tona komposta U bioplinskim postrojenjima oporabljene su 434 tone životinjskog nusproizvoda Za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iskorišteno je 1.073 tona biorazgradivog otpada
Gospodarenje otpadom (E)	Unaprijediti sustav razdvajanja miješanog plastičnog otpada	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Nabavljena je i postavljena infrastruktura za povećanje udjela odvojenog miješanog plastičnog otpada

Materijalne tema	Ciljevi	Ostvarenje ciljeva
Dobrobit zaposlenika (S)	Smanjiti broj ozljeda na radu	<p><i>Cilj nije ostvaren u broju ozljeda, ali je smanjen broj dana bolovanja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • U 2023. bile su 22 ozljede na radu kao i 2022. i sve su bile lakše ozljede. • U 2023. smanjen je broj dana bolovanja za 30,2%.
Dobrobit zaposlenika (S)	Povećati zadovoljstvo zaposlenika	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Provedeno je istraživanje zadovoljstva zaposlenika u 2022. na temelju kojih su izrađeni akcijski planovi za unaprjeđenje uvjeta rada. • Za održavanje kontinuiteta praćenja zadovoljstva zaposlenika uvjetima rada, početkom 2024. provedena je skraćena verzija istraživanja zadovoljstva radom, a rezultati će se koristiti za reviziju i unaprjeđenje akcijskih planova
Dobrobit zaposlenika (S)	Povećati skrb o cjelovitoj dobrobiti zaposlenika	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • U 2023. su donesene izmjene i dopune Kolektivnog ugovora kojim su povećana materijalna prava zaposlenika • Donesen je Etički kodeks • Ispunjen je plan pregleda prema opisu radnih mjesta

Materijalne tema	Ciljevi	Ostvarenje ciljeva
Dobrobit zaposlenika (S)	Poticati dobrovoljno sudjelovanje zaposlenika u društveno odgovornim aktivnostima	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrka Wings for life - sudjelovalo je 30 Cromarisovih zaposlenika • Provedena je akcija čišćenja podmorja luke Sali u sklopu projekta „Bio-kugle za bio budućnost“ • Zaposlenici Cromarisa održali su edukacije o važnosti očuvanja bioraznolikosti, zaštićenim vrstama Jadrana i zaštiti mora učenicima područne škole Sali i područne škole Božava
Odgovornost prema lokalnim zajednicama (S)	Suradnja s odgojno-obrazovnim ustanovama	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nastavljena je suradnja s osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama • Nastavljena je suradnja s visokoobrazovnim ustanovama u Hrvatskoj i EU • Učenici i studenti tijekom 2023. bili su u Cromarisu u stručnim posjetama, na stručnim praksama, a naši su zaposlenici znanjem i iskustvom doprinijeli istraživačkom radu studenata pri izradi stručnih, završnih i doktorskih radova
Odgovornost prema lokalnim zajednicama (S)	Zadržati broj donacija lokalnoj zajednici / klubovima	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Donacije u 2023. godini povećane su za 20% u odnosu na 2022. pa je tako u 2023. Cromaris donirao 51.270 eura u novcu i ribi

Materijalne tema	Ciljevi	Ostvarenje ciljeva
Održivi proizvodi i usluge (G)	Zadržati ASC Farming certifikat za sva Cromarisova uzgajališta	<p><i>Cilj je ostvaren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Cromaris je u 2023. zadržao sve certifikate koje posjeduje pa tako i ASC Farming za sva uzgajališta <p><i>Cilj nije ostvaren:</i></p>
Održivi proizvodi i usluge (G)	Povećati prodaju organske ribe za 50 % u odnosu na 2022.	<ul style="list-style-type: none"> Zbog inflacije i pada kupovne moći udjel prodaje organske ribe povećan je za 17,8% Zbog nastavka trenda inflacije u 2024., cilj za 2024. je prilagođen i iznosi 25% povećanja prodaje organske ribe u 2024. u odnosu na 2023. <p><i>Cilj je ostavaren:</i></p>
Održivi proizvodi i usluge (G)	Unaprijediti sustav upravljanja ambalažom	<ul style="list-style-type: none"> Izrađene su tablice sa svim vrstama ambalaže i proizvođačima ambalaže Prikupljene su i obrađene informacije i zadane smjernice za odabir ambalaže u skladu s ponudom na tržištu

ESG ciljevi za 2024.

ESG ciljevi za 2024. godinu određeni su na temelju analize i ocjene ostvarenja ESG ciljeva za 2023. te zahtjeva za postizanje ciljeva održivog razvoja na globalnoj, EU i nacionalnoj razini za sektor marikulture i plavog gospodarstva. Pritom su uzeti u obzir ekonomski pokazatelji, kao što su stopa inflacije i standard kupovne moći u Hrvatskoj i tržištima na kojima Cromaris prodaje svoje proizvode, informacije dobivene iz svakodnevne komunikacije s našim dio-

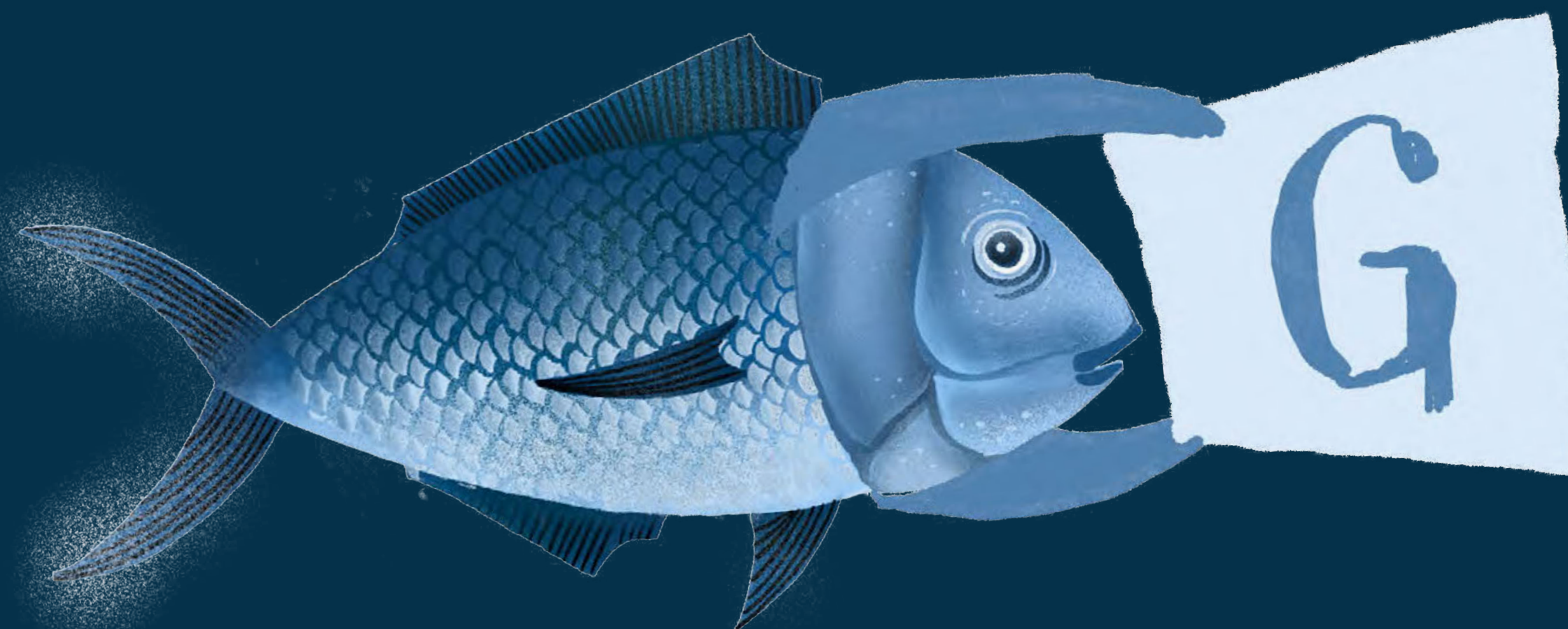
nicima, rezultati analize medijskih objava, dostupnost i cijene sirovina za proizvodnju hrane, cijene energije i energenata, dostupnost radne snage na tržištu, dostupnost ambalaže proizvedene iz sekundarnih sirovina koja dolazi u kontakt s hranom i reciklabilne ambalaže te sigurnost dobavljačkih lanaca s obzirom na geopolitičku nestabilnost.

ESG ciljevi za 2024.

Materijalne tema	Ciljevi
Smanjenje ugljikovog otiska (E)	Smanjiti intenzitet emisija CO _{2(eq)} po toni ribe za 42 % do 2030. u odnosu na 2020.
Gospodarenje otpadom (E)	Oporabiti najmanje 50 tona nusproizvoda životinjskog podrijetla
Gospodarenje otpadom (E)	Unaprijediti sustav razdvajanja miješanog komunalnog otpada
Dobrobit zaposlenika (S) - Zdravlje i sigurnost zaposlenika	Zadržati broj težih ozljeda na 0 i smanjiti broj lakših ozljeda i sati bolovanja za 22% u 2024. u odnosu na 2023.
Dobrobit zaposlenika (S)	Povećati zadovoljstvo zaposlenika – redovito provoditi ispitivanja zadovoljstva zaposlenika i usklađivati akcijske planove za postizanje zadanih ciljeva
Dobrobit zaposlenika (S)	Povećati skrb o cjelovitoj dobrobiti zaposlenika poticanjem timske kohezije zaposlenika – najmanje dvije aktivnosti tijekom 2024.
Dobrobit zaposlenika (S)	Poticati dobrovoljno sudjelovanje zaposlenika u društveno odgovornim aktivnostima - najmanje dvije dobrovoljne aktivnosti vezane za zaštitu okoliša ili humanitarne akcije ili unaprjeđenje odnosa s lokalnom zajednicom
Odgovornost prema lokalnim zajednicama (S)	Suradnja s odgojno-obrazovnim ustanovama >50 posjeta učenika/studenata
Odgovornost prema lokalnim zajednicama (S)	Najmanje 45.000 eura donirati lokalnoj zajednici (u novcu i/ili ribi)
Održivi proizvodi i usluge (G)	Zadržati ASC Farming certifikat za sva Cromarisova uzgajališta
Održivi proizvodi i usluge (G)	Povećati prodaju organske ribe u 2024. za 25 % u odnosu na 2023.
Održivi proizvodi i usluge (G)	Unaprijediti sustav upravljanja ambalažom u skladu s ponudom ambalaže na tržištu koja dolazi u izravan kontakt s hranom te sekundarne ambalaže prema kriteriju reciklabilnosti i udjelu reciklata

Poslovanje i usklađenost

Održivi proizvodi (G)

Organska proizvodnja

Organski uzgoj ribe u Cromarisu traje više od deset godina. Prvo uzgajalište u kojem je započeo organski uzgoj riba bilo je uzgajalište u Limskom kanalu. Uzgajalište je 2012. godine certificiralo organski uzgoj prema Uredbi 834/2007/EU o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda te certifi-

katom o potvrdi organskog uzgoja Naturland. Istovremeno smo certificirali mrijestilište u Ninu kako bismo uvijek imali dostupnu kvalitetnu organsku mlad te proizvodno-logistički centar Gaženica koji nam omogućuje preradu, a time i plasman širokog asortimana BIO proizvoda. Sve veći zahtjevi tržišta

i kontinuirani rast prodaje organske ribe od 2018. godine praćeni su i povećanjem proizvodnje te je organska proizvodnja iz Limskog zaljeva postupno preseljena na veće uzgajalište Kudica u Dalmaciji. Posvećenost održivosti strateška je odrednica, a jedan od poslovnih ciljeva Cromarisa je postati najveći

U 2024. planiramo povećati prodaju organski uzgojene ribe za 25% u odnosu na 2023.

Prvo Cromarisovo uzgajalište za organski uzgoj certificirano je 2012.

proizvođač organske bijele mediteranske ribe do 2025. godine. Stoga smo tijekom 2022. započeli konverziju konvencionalne proizvodnje u organsku i na uzgajalištu Velo žalo kako bismo povećali uzgojne kapacitete. U 2023. godini imali smo dva uzgajališta na kojima se riba uzgaja organski – Kudica i Velo žalo. Krajem 2022. godine BIO asortiman je proširen novom, organski uzgojenom vrstom BIO hamom. Od 2023. na tržištu su dostupni SKIN BIO fileti brancina, orade i hame. Cilj povećanja prodaje organski uzgojene ribe u 2023. za 50 posto, u odnosu na 2022. godinu, nije ostvaren zbog rasta inflacije i smanjenja standarda potrošača. U 2023. ostvarili smo povećanje prodaje organski uzgojene ribe za 17,8 posto. Zbog nastavka trenda in-

flacije, cilj za 2024. je prilagođen i iznosi 25 posto povećanja prodaje organske ribe u odnosu na 2023. godinu.

Razvoj uzgoja novih vrsta

Daljnji razvoj novih vrsta, zubaca i gofa u Cromarisu je nastavljen i tijekom 2023. godine. Uz razvoj riblje hrane prilagođene potrebama novih uzgojenih vrsta, istraživale su se i usavršavale uzgojne metode. Zubatac je zahtjevan predator pa industrijski uzgoj predstavlja veliki izazov. Nove uzgojne vrste zahtijevaju i poseban pristup u zdravstvenoj zaštiti. Redovitom kontrolom zdravstvenog stanja, uzimanjem uzoraka i iden-

Mrijestilište u Ninu 2012. certificirano je za organski uzgoj, a proizvodno-logistički centar Gaženica za asortiman BIO proizvoda

tifikacijom bakterija, najčešćim uzročnicima bolesti, stvorena je baza podataka za učinkovitiju profilaksu. S obzirom na poslovnu odluku Cromarisa o izbjegavanju upotrebe antibiotika nastavljamo razvijati cjepiva. Divlji zubatac je prepoznatljiv po svojoj lijepoj crvenkasto-smeđoj nijansi te plavičastim točkama na obje strane tijela. U 2023. smo uspjeli kombinacijom sirovina u ribljoj hrani postići traženu nijansu kako se uzgojeni zubatac ni po čemu ne bi razlikovao od ribe ulovljene u prirodi. U 2023. smo prvi puta proizveli i veću količinu zubatca odgovarajuće mase za komercijalnu prodaju.

Gof je brzorastuća vrsta i u temperaturnim uvjetima naših uzgajališta može doseći masu i do

1,5 kilograma u samo 17 mjeseci. Važna je to proizvodna činjenica jer se kupci, zbog jednostavnosti pripreme, sve više odlučuju za kupnju fileta i odrezaka, pri čemu veće ribe imaju prednost zbog bolje iskoristivosti, manje količine otpada i jednostavnije pripreme. I dalje nastavljamo s usklađivanjem tehnoloških parametra i preventivnim mjerama za smanjenje šteta od parazita. Tijekom 2023. pokušali smo izmrijestiti nekoliko jedinki gofa, no pokušaj je ostao bez očekivanih rezultata jer je riba još uvijek mlada i nije dosegla punu spolnu zrelost. Izostanak rezultata nije nas obeshrabrio pa s nestrpljenjem očekujemo rezultate nove mrijesne sezone.

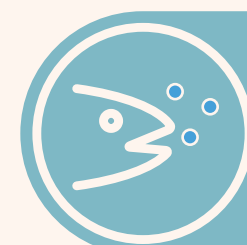
Kombinacijom sirovina u ribljoj hrani Cromarisov uzgojeni zubatac izgledom se ne razlikuje od divljeg

Dobrobit životinja i dobra uzgajivačka praksa

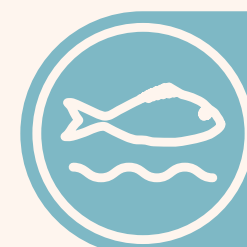
Dobrobit uzgajanih životinja jedan je od prioriteta uzgoja, temelji se na pet životinjskih sloboda te je ugrađena u proizvodne i razvojne planove tvrtke. Načela dobre uzgajivačke prakse uključuju:

1. Instalaciju i redovitu provjeru kaveznih sustava i sidrišta
2. Pravovremeno čišćenje i/ili promjenu mreža u kavezima
3. Pravilnu hranidbu ribljom hranom prilagođenom vrsti ribe te kontrolu rasta i razvoja riba
4. Cijepljenje i selekciju riba
5. Veterinarske preglede i planove zaštite zdravlja ribe
6. Dobru praksu u manipulaciji ribom tijekom cijelog uzgojnog procesa te posebno pri izlovu

Sloboda od gladi te loše hranidbe (izravnim pristupom svježoj hrani)

Cromaris riba hrani se isključivo kvalitetnom hranom koju su naši stručnjaci pripremili prema najboljim standardima i pravilima struke. Redovita hranidba, ali i korištenje automatskih hranilica daje ribi dodatan pristup hrani.

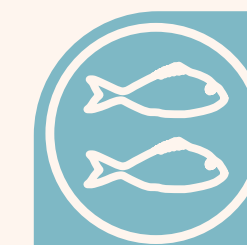
Sloboda od neudobnosti (osiguravanjem odgovarajućeg okoliša)

Zoohigijenski uvjeti u kavezima, bogatstvo otopljenog kisika te odgovarajuća kvaliteta mora na Cromarisovim uzgajalištima ribama osiguravaju kvalitetan smještaj i zaštitu od predatora.

Sloboda od straha i stresa (osiguravanjem uvjeta koji ne uzrokuju patnju i mučenje)

Divlji pripadnici iste vrste svakodnevno su suočeni s grabežljivcima i strahom od predacije.

Sloboda izražavanja ponašanja svojstvenog vrsti (osiguravanjem dovoljnog prostora, odgovarajućih nastambi i društvenog kontakta sa životinjama iste vrste)

Osiguran je društveni kontakt riba u jatu, a prostor je omogućen dobro planiranim nasadom i odgovarajućim gustoćama u kavezima.

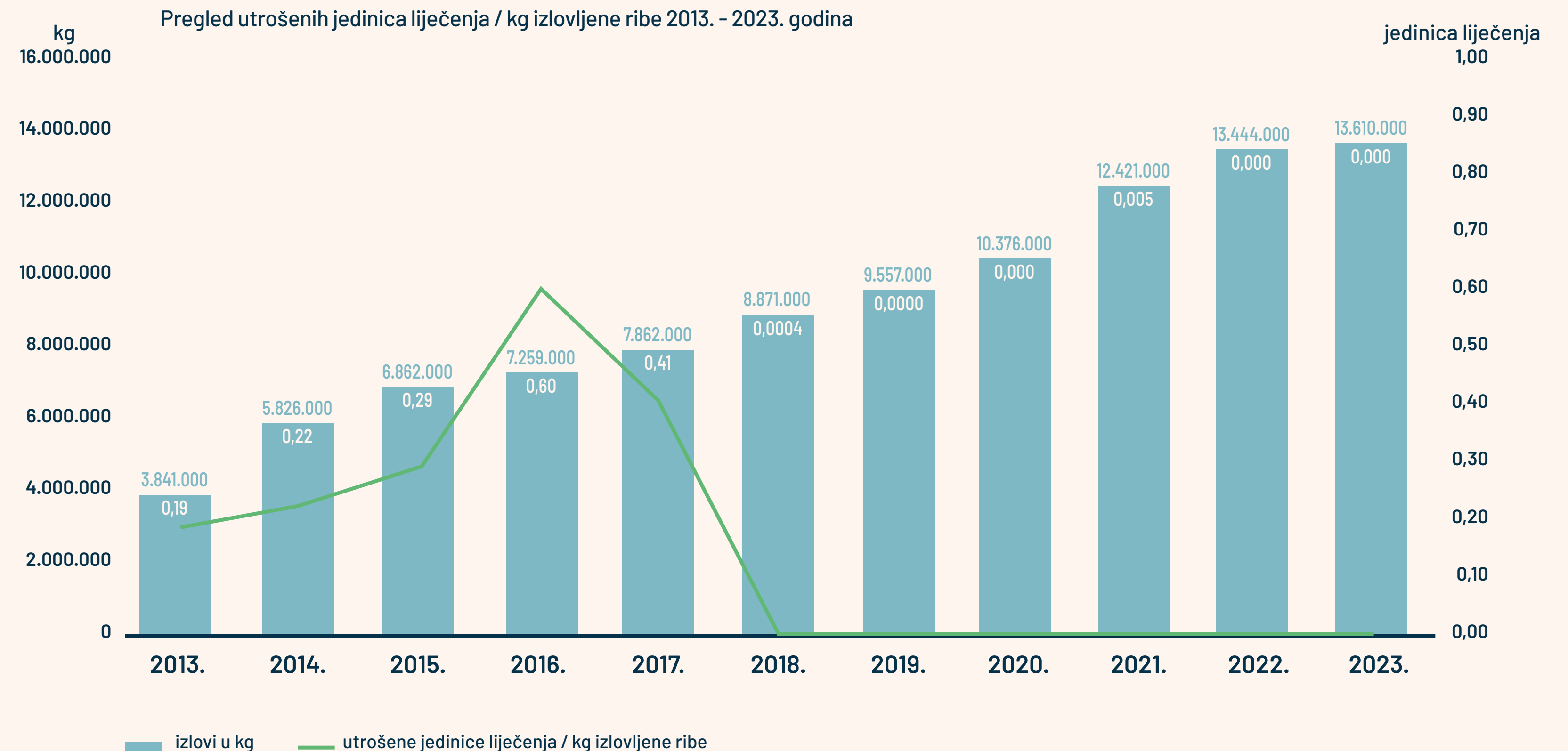

Sloboda od boli, ozljeda i bolesti (njihovim sprečavanjem ili brзом dijagnozom te liječenjem)

Cijepljenje uz zoohigijenske mjere jedna je od preventivnih mjera koja sprječava patnju životinja, osiguravajući optimalan rast bez oboljenja.

Uzgoj riba bez antibiotika i održavanje povoljnih zoohigijenskih uvjeta

Cromaris je od 2018. godine nositelj certifikata *Antibiotic Free* prema DNV tehničkoj specifikaciji STP-80 koji potvrđuje uzgoj ribe bez upotrebe antibiotika. Standard dokazuje Cromarisu predanost dobrobiti životinja, očuvanju bioraznolikosti i doprinos smanjenju globalne antimikrobne rezistencije.

Vlastita veterinarska služba omogućuje nam svakodnevne preglede uzgojnih kaveza, praćenje ponašanja i zdravstvenog statusa ribe. Najčešći uzročnici bolesti su virusi, bakterije i paraziti. Bakterijske bolesti suzbijaju se dobrim zoohigijenskim uvjetima i cijepljenjem kojim se postiže otpornost

riba i podiže imunitet. Redovitom izmjenom mreža, posebice ljeti postizemo povoljne zoohigijenske uvjete i dobru zasićenost kisikom što je osnovni preduvjet za rast ribe i sprječavanje bolesti.

Bakterijske bolesti riba suzbijaju se dobrim zoohigijenskim uvjetima, pravilnom hranidbom i cijepljenjem

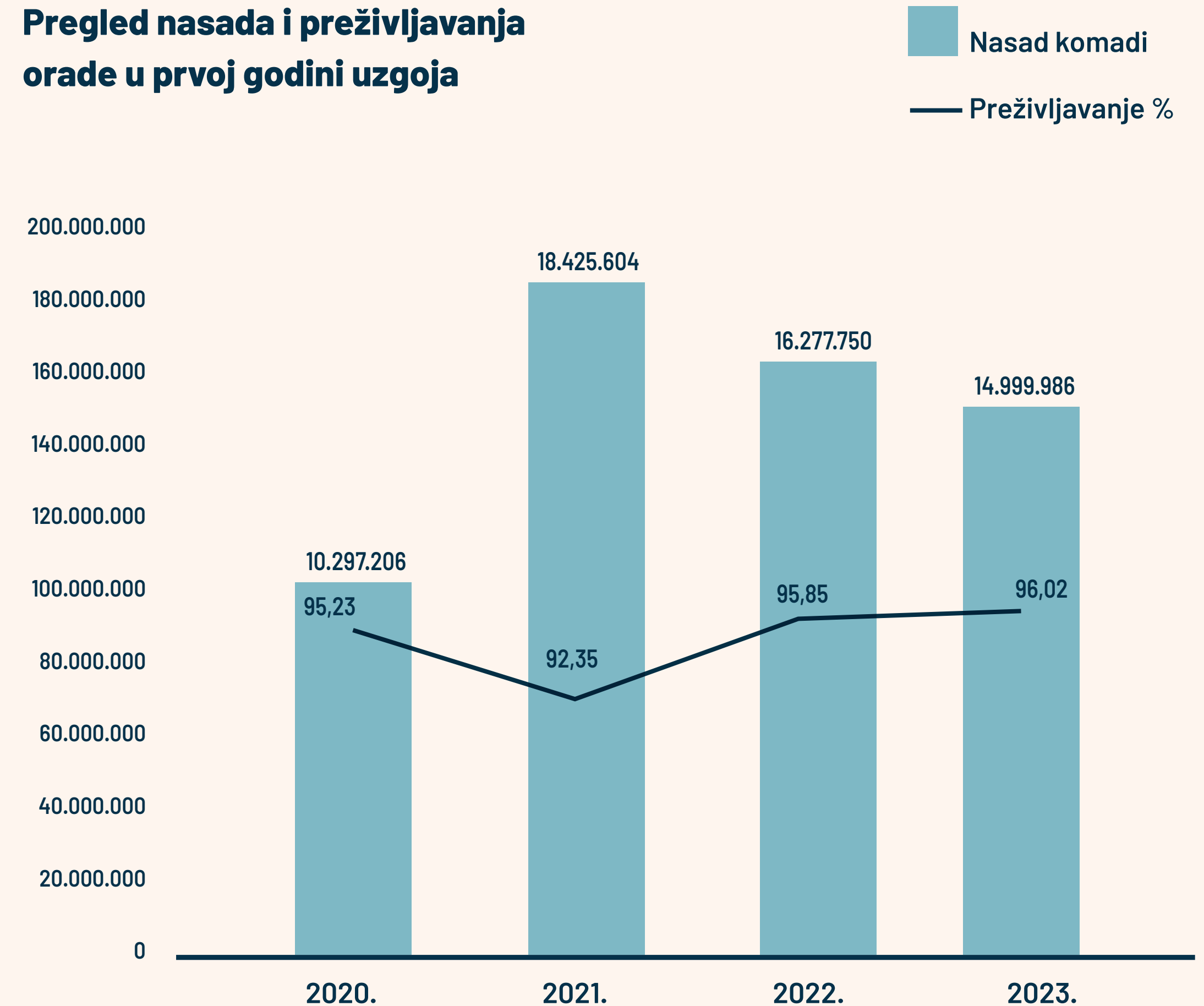
Redovita izmjena mreža, posebice ljeti, ključna je mjera za stvaranje dobrih zoohigijenskih uvjeta

Prevenција parazitskih bolesti

Parazitske bolesti postaju sve veći izazov u uzgoju bijele ribe na Mediteranu. Presudnu ulogu za njihovo suzbijanje imaju preventivne mjere i zoohigijena. Veterinarski tim cijele godine kontrolira prisutnost parazita kako bi se lakše predvidjeli trendovi i godišnje promjene brojnosti jedinki i vrsta. U okviru međunarodnog znanstvenog projekta *New Tech Aqua*, u suradnji sa znanstvenicima s talijanskih sveučilišta, osmislili smo model predviđanja pojavnosti parazita. Model je objavljen u

znanstvenom radu pod nazivom **„A stratified compartmental model for the transmission of *Sparicotyle chrysophrii* (Platyhelminthes: Monogenea) in gilthead seabream (*Sparus aurata*) fish farms”**. Primjenom modela u uzgoju orade možemo predvidjeti pojavnost parazita te pravovremeno reagirati i osigurati optimalne uvjete uzgoja. Stupanj preživljavanja orade u prvoj godini uzgoja u 2023. bio je 96,02 posto.

Pregled nasada i preživljavanja orade u prvoj godini uzgoja

U okviru projekta New Tech Aqua u suradnji s talijanskim znanstvenicima, razvili smo model predviđanja pojavnosti parazita

Primjenom modela stupanj preživljavanja orade u prvoj godini uzgoja u 2023. bio je 96,02 posto

Riblja hrana

Razvoj vlastitih formulacija

Formulacija riblje hrane u prošlosti je zaostajala za održivim uzgojem. Uzgoj većine visokovrijednih vrsta riba u akvakulturi temeljio se na mesojednoj prehrani. Tradicionalna riblja hrana često je sadržavala velike količine ribljeg brašna i ulja pa se akvakultura smatrala sektorom koji doprinosi nestašici ovih sirovina. Zamjena dijela ribljeg brašna i ribljeg ulja biljnim krmivima i nusproizvodima mesne prerađivačke industrije, pokazala se iznimno uspješnom. Doprinos pozitivnim promjenama u sastavu riblje hrane jest i korištenje ribljih nusproizvoda dobi-

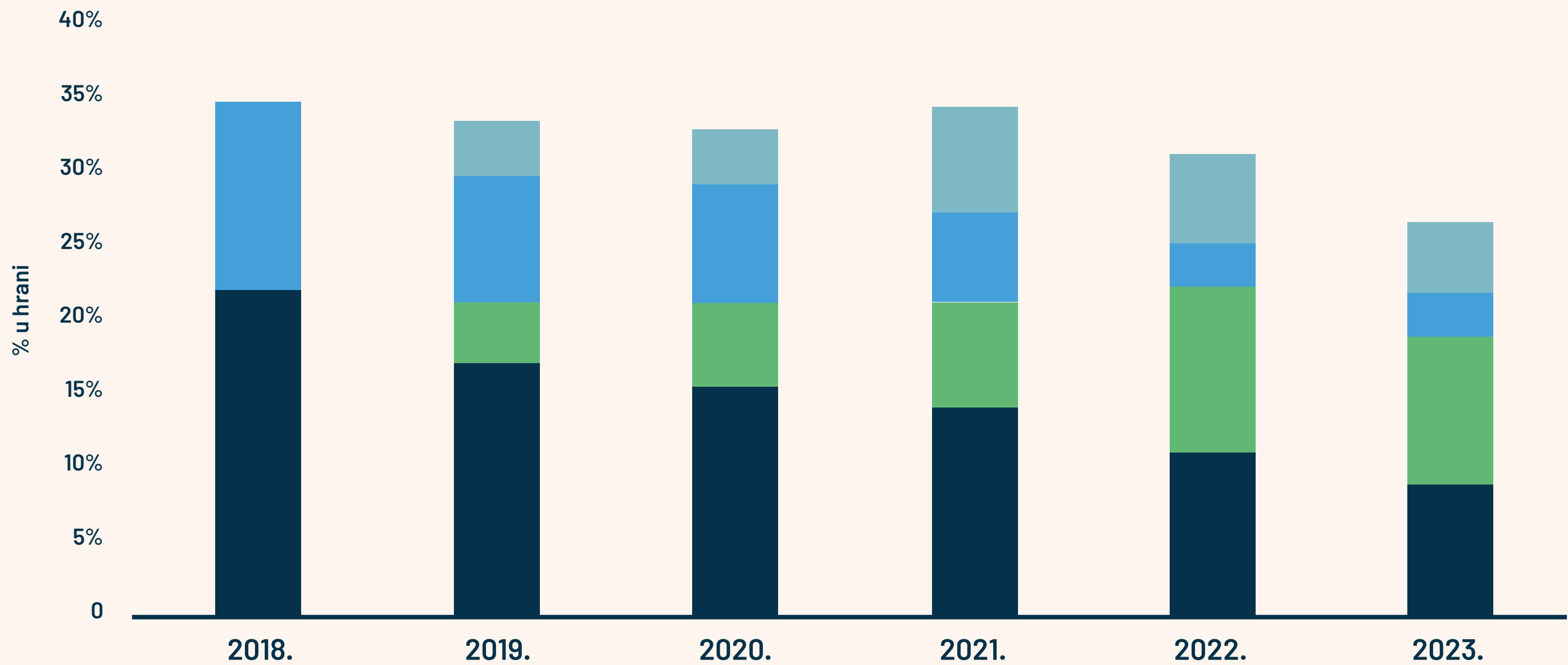
venih iz ulovljene i uzgojene ribe. Procjenjuje se da čak 25 posto svjetske proizvodnje ribljeg brašna potječe upravo iz ovih nusproizvoda, što upućuje na veliki potencijal približavanja proizvodnje hrane održivijim praksama. Stoga je Cromaris i u 2023. godini nastavio raditi na razvoju i optimizaciji formuliranja riblje hrane, kako bi se postigli najbolji proizvodni rezultati i zadovoljile nutritivne potrebe riba.

GRI 3-3
GRI 13.10.2, 13.23.1, 13.23.2 i 13.23.3

Razvoj održivih sirovina u ribljoj hrani

- Riblje ulje (nusproizvodi)
- Riblje ulje (ulov)
- Riblje brašno (nusproizvodi)
- Riblje brašno (ulov)

Pokusi kontroliranog hranjenja hranom različitih proizvođača u prilagođenim kaveznim sustavima na uzgajalištu, kao i istraživanje utjecaja riblje hrane na kvalitetu gotovog proizvoda, znatno su doprinijeli daljnjoj optimizaciji riblje hrane. Kvartalnim optimiranjem hrane uspjeli smo zadržati nutritivne vrijednosti, kao što su visoki udjel omega-3 masnih kiselina i uravnoteženi omjer omega-3 i omega-6 masnih kiselina uz ostvarenje pozitivnog utjecaja na uzgoj (prirast i konverzija).

Izazovi na tržištu sirovina

Cromaris radi na kontinuiranom povećanju udjela nusproizvoda u ribljoj hrani s ciljem podržavanja kružnog gospodarstva, smanjenja utjecaja na bioraznolikost i riblje zalihe u morima. U 2023.

godini 59 posto morskih sirovina u ribljoj hrani bilo je podrijetlom iz nusproizvoda riblje industrije, što je značajno poboljšanje u odnosu na 2022. kada je udio iznosio 47 posto. Uz promicanje održivih sirovina intenzivno se radi i na uključivanju novih sirovina u riblju hranu. Cromaris prati kretanja cijena sirovina na tržištu od 2016. godine. Zbog velikih povećanja cijena sirovina za proizvodnju riblje hrane i nedostupnosti ribljeg ulja, u 2023. mijenjao se sastav hrane radi optimiranja udjela omega-3 masnih kiselina. Cijena ribljeg ulja u 2023. bila je viša za 47 posto u odnosu na 2022. godinu.

Optimiranjem formulacije hrane zadržane se nutritivne vrijednosti i ostvarenje pozitivan utjecaj na uzgoj riba

Udjel održivih sirovina u ribljoj hrani povećali smo s 47% u 2022. na 59% u 2023.

Cijena ribljeg ulja u 2023. bila je viša za 47 % u odnosu na 2022. godinu

Očuvanje sigurnosti i kvalitete riblje hrane

Cromaris je donio *Politiku kvalitete riblje hrane* u cilju poticanja korištenja sirovina iz održivih izvora. Sva riblja hrana nabavlja se od certificiranih proizvođača te se tako osigurava kvaliteta i sigurnost svih proizvoda u lancu. Riblja hrana ne smije sadržavati genetski modificirane sirovine, antibiotike, hormone i druge stimula-

tore rasta. Riblje brašno i ulje za proizvodnju riblje hrane ne smiju potjecati iz nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog (IUU) ribolova. U procesu proizvodnje ne smiju se upotrebljavati vrste ili nusproizvodi riba kategorizirane kao ugrožene ili kritično ugrožene prema IUCN Crvenom popisu ugroženih vrsta. Također se ne

smiju koristiti sirovine podrijetlom od riba istog roda za koju je hrana namijenjena tj. brancina, orade, hame, zubataca i gofa. Dobavljači hrane certifikatima jamče usklađenost svojih proizvoda s EU i nacionalnim propisima o proizvodnji i prodaji. Sljedivost svih sirovina koje ulaze u proces proizvodnje riblje hrane svakog Cromarisovog dobavljača kontrolira se redovitim auditima.

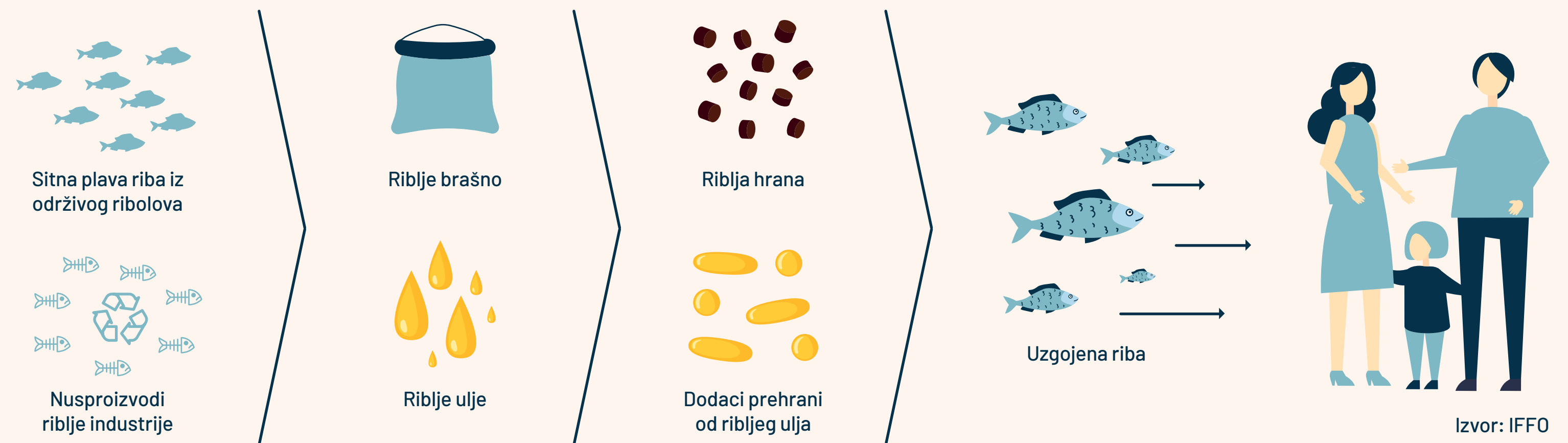
Sva riblja hrana za uzgoj Cromarisove ribe nabavlja se od certificiranih proizvođača

Sljedivost sirovina u ribljoj hrani svih dobavljača Cromaris redovito se kontrolira

U proizvodnji hrane prednost se daje ribljem brašnu i ulju certificiranom prema standardu *IFFO Responsible Supply (RS)* i/ili *Marine Stewardship Council (MSC)*. Cro-maris od proizvođača hrane zahtijeva upotrebu sojinih proizvoda podrijetlom iz izvora certificiranih prema RTRS (eng. *Round Table on Responsible Soy Association*), *ProTerra*, *SSAP* (eng. *Soybean Sustainability Assurance Protocol*), a prednost se daje proizvodima iz zemalja EU.

Sastav riblje hrane	Cilj	2020.	2021.	2022.	2023.
Certificirane morske sirovine u ribljoj hrani	100%	90%	95%	95%	95%
Certificirani proizvodi soje u ribljoj hrani	100%	100%	100%	100%	100%
*FFDR (Riblje brašno) <1,85	≤ 1,85	1,8	1,38	1,66	1,63
*FFDR (Riblje ulje) <3,0	≤ 3,0	2,04	1,61	0,9	1,28

*FFDR = The forage fish dependency ratio tj. omjer količine divlje ribe u ribljoj hrani po količini uzgojene i izlovljene ribe.

Upravljanje ESG rizicima (G)

U Cromarisu se sustavno prate i razmatraju rizici koji mogu utjecati na poslovanje. U 2022. je uspostavljen sustav za praćenja ESG rizika te mjera i aktivnosti za njihovo ublažavanje, a o rezultatima se kvartalno izvještava Uprava. Uprava s proširenim timom rukovoditelja definira Godišnji plan i evaluaciju provedbe mjera za održivost poslovanja, na temelju kojeg se određuju ciljevi za usklađivanje poslovanja s ESG smjernicama. Ciljevi se također kvartalno analiziraju i vrednuju, raspravlja se o njihovoj provedbi i traže se rješenja i resursi za prepreke u ostvarenju pojedinog cilja. Svakom rizi-

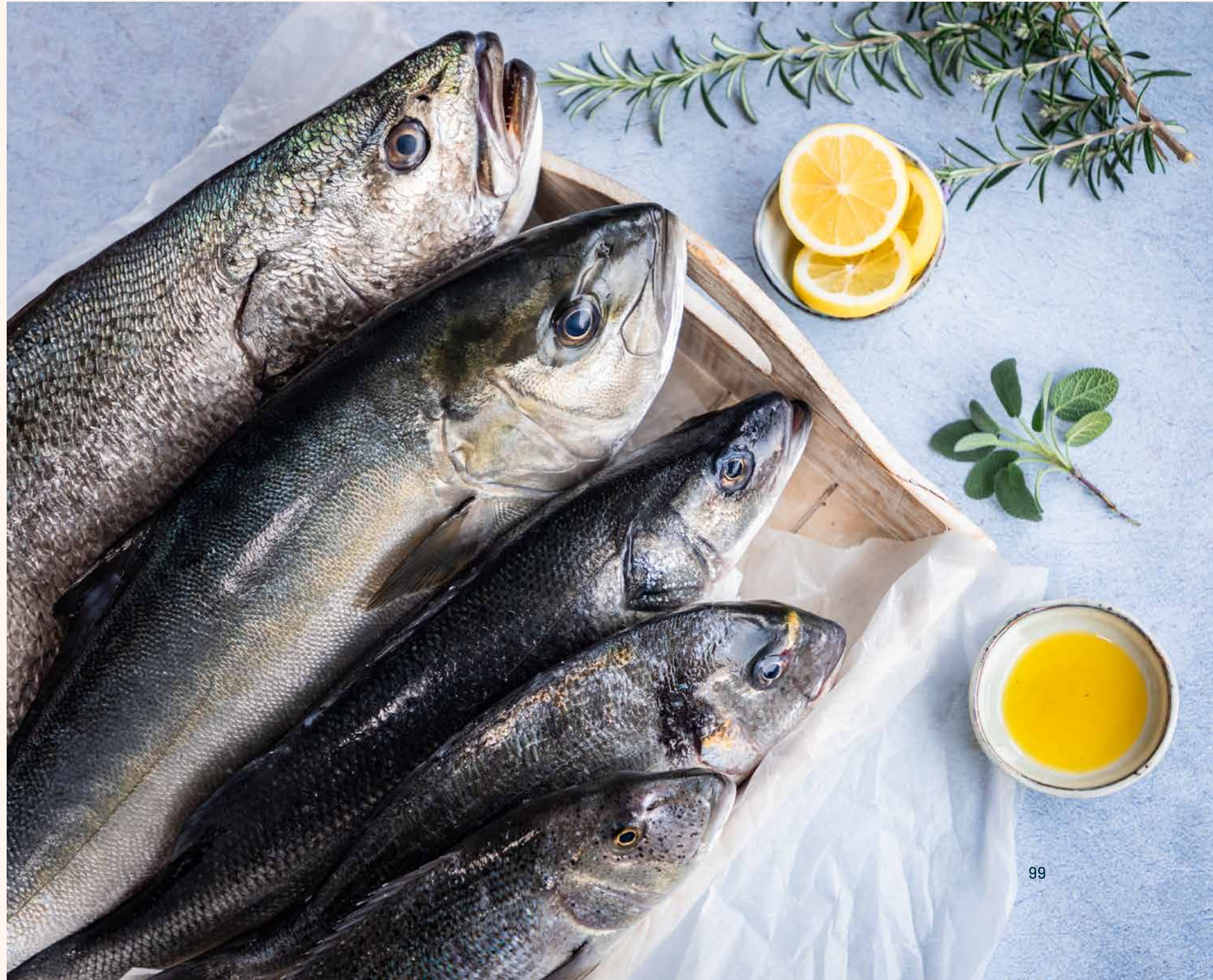
ku dodijeljen je vlasnik rizika, tim za rješavanje kao i voditelj tima za upravljanje rizikom, a rizici su rangirani prema značajnosti. Uspostavljeni proces utvrđivanja ESG rizika te mjera i aktivnosti za ublažavanje učinaka rizika na poslovanje, na tragu su metodologije za utvrđivanja dvostrukog značaja tj. dvostruke materijalnosti propisane Europskim smjernicama za izvještavanje o održivosti (ESRS). Usklađivanje procesa utvrđivanja učinaka Cromarisovog poslovanja na okoliš i društvo te rizika i prilika koji iz tih učinaka proizlaze s metodologijom iz ESRS-ova planirano je za 2024. godinu.

Cromarisovi ESG rizici u 2023.

Okolišni rizici (E)	<ul style="list-style-type: none"> • Utjecaj klimatskih promjena na marikulturu • Utjecaj marikulture na klimatske promjene • Utjecaj onečišćenja mora na marikulturu • Narušavanje bioraznolikosti i ekosustava • Upravljanje ambalažom i gospodarenje svim vrstama otpada
Društveni rizici (S)	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak radne snage i privlačenja talenata u tvrtku • Negativna percepcija lokalne zajednice • Rizik vezan uz zdravlje potrošača
Upravljački rizici (G)	<ul style="list-style-type: none"> • Značajan rast cijena sirovina i energenata • Cjenovni pritisak konkurencije • Ograničavanje koncesija za marikulturu

Cromaris je 2022.
uspostavio sustav
praćenja i upravljanje
ESG rizicima

Usklađivanje
procjene ESG rizika i
prilika prema ESRS-
ovima planirano je za
2024.

Okolišni rizici (E)

Utjecaj klimatskih promjena na Cromaris

Marikultura se odvija u moru i podložna je utjecajima klimatskih promjena. Za prvu procjenu utjecaja klimatskih promjena na Cromarisova uzgajališta koristili smo Tablicu II. *Klasifikacija opasnosti koje donose klimatske promjene iz **Dodatka A Provedbene Uredbe 2021/2139/EU***. Za Cromaris su značajne brze i nagle promjene vremenskih prilika, pro-

mjene temperature zraka i mora, promjena saliniteta te povećanje kiselosti mora. Za svaki od značajnih fizičkih klimatskih rizika odredili smo učinke na Cromarisov poslovni proces uzgoja riba te utvrdili potencijalne prilike, kada je to bilo primjenjivo.

Utjecaj fizičkih klimatskih rizika i prilike za poslovanje

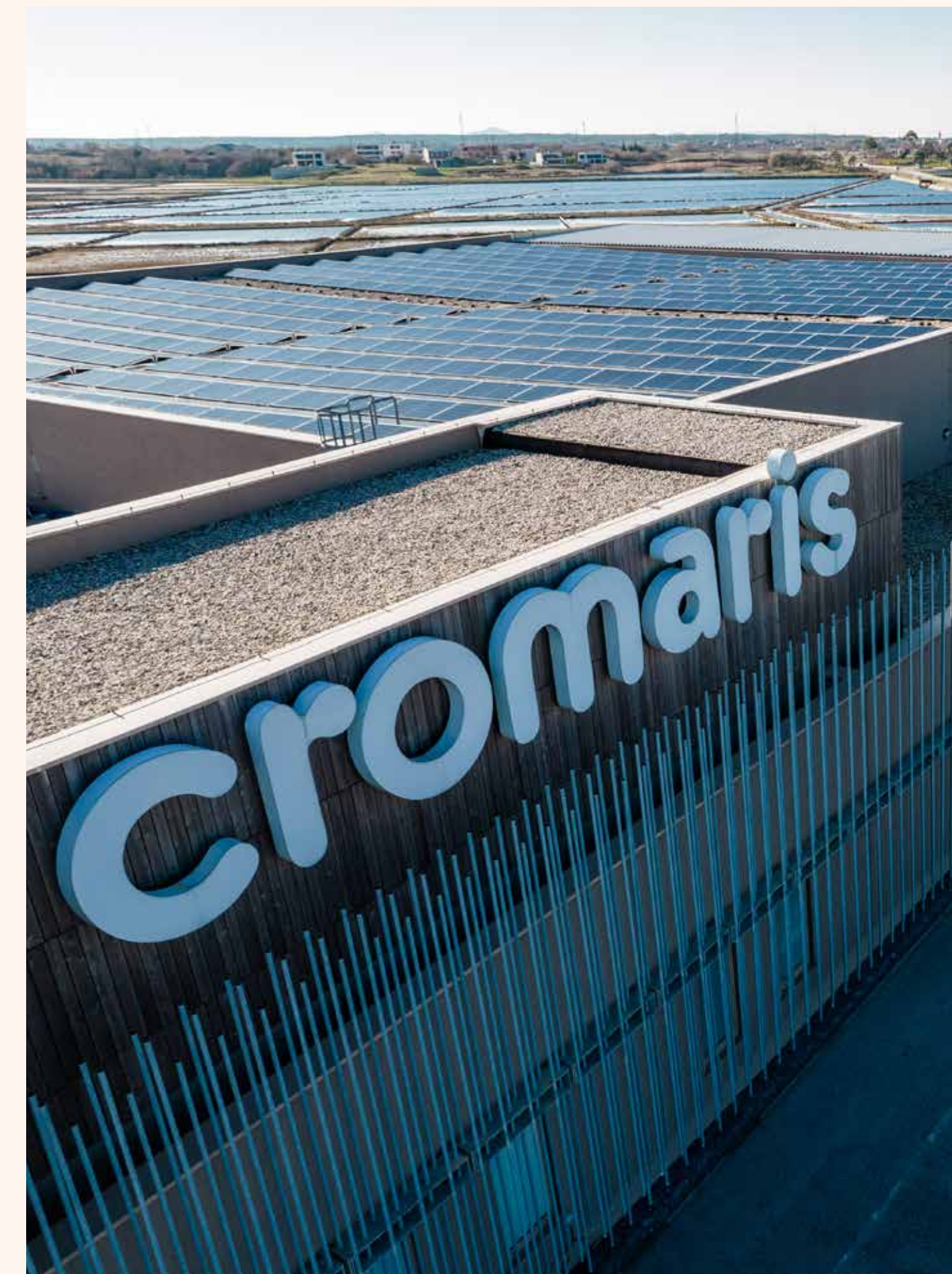
Fizički klimatski rizik	Posljedice na uzgoj riba	Prilika
Brze i nagle promjene vremenskih prilika	<ul style="list-style-type: none"> Nemogućnost obavljanja uzgojnih aktivnosti Onemogućen ili otežan pristup uzgajalištima Štete na uzgojnim kavezima koje mogu uzrokovati bijeg ribe ili mortalitete Štete na plovilima Ugrožena sigurnost zaposlenika 	-
Promjene temperature zraka – toplinski valovi	<ul style="list-style-type: none"> Nedostatak ribljih i biljnih sirovina na tržištu Viša cijena sirovina i riblje hrane 	<ul style="list-style-type: none"> Izmjene vlastitih formulacija riblje hrane
Promjena saliniteta i kiselosti mora	<ul style="list-style-type: none"> Promjena režima hranjenja ribe u kavezima i promjene tehnoloških procesa Nemogućnost prilagodbe riba novim uvjetima 	-
Porast temperature mora	<ul style="list-style-type: none"> Češća oboljenja riba Smanjena otpornost riba koja može dovesti do povećanja mortaliteta Povećanje potrebe za korištenjem skupe hrane s imunostimulansima ili liječenje Prodor invazivnih vrsta (potencijalni predatori ili nosioci novih patogena) Nagli rast riba koji može utjecati na kvalitetu proizvoda, ali i dobrobit riba Pojačana eutrofikacija mora 	<ul style="list-style-type: none"> Dulje razdoblje s višim temperaturama mora pospješuje rast riba

Upravljanje utjecajima klimatskih promjena

Rizicima i prilikama uzrokovanim potencijalnim povećanjem temperature mora, upravlja se provedbom praćenja biometrije riba na svim Cromarisovim uzgajalištima. U okviru praćenja biometrije mjeri se duljina i masa riba te se analizira povezanost promjene temperature mora i rasta riba. Proširenjem baze podataka o biometrijama za uzgojne vrste i dnevnim praćenjem temperature mora tehnolozi učinkovitije

procjenjuju i optimiraju potrošnju riblje hrane po svakom pojednom kavezu i prilagođavaju Cromarisov tehnološki proces novim uvjetima. Promjene temperature zraka tj. toplinski valovi mogu dovesti do nedostatka ribljih i biljnih sirovina za proizvodnju hrane te povećanja cijene, a potiču nas na istraživanje i razvoj te izmjenu i prilagodbu Cromarisovih formulacija riblje hrane. Za učinkovitiju

prilagodbu poslovanja klimatskim promjenama, pratimo najnovija znanstvena i stručna istraživanja, zakonske propise, EU i nacionalne strategije i akcijske planove, portal Europske komisije **Clima-te ADAPT, Izvješća o klimi u Hrvatskoj** Državnog hidrometeorološkog zavoda, zatim MINGOR-ov portal **Prilagodba klimatskim promjenama** te niz drugih.

Utjecaj Cromarisa na klimatske promjene

Cromaris izračunava ugljikov otisak od 2020. godine kako bi utvrdio svoj utjecaj na klimatske promjene te ispunio zahtjev prema *ASC Farming* standardu za uzgajališta. Cromarisove emisije stakleničkih plinova u 2023. iz opsega 1 i 2 iznosile su 6.086,9 tona CO_{2(eq)}, što čini manje od 0,03 posto ukupnih emisija Hrvatske u 2022. za koju su objavljeni zadnji dostupni podaci. U izračun ugljikovog otiska za 2023. u opseg 3 uključena su 4 dobavljača hrane.

Unatoč, malom utjecaju Cromarisa na klimatske promjene, donesen je Akcijski plan za smanjenje ugljikovog otiska u opsegu 1 i 2. Metodologija izračuna ugljikovog otiska, ukupni ugljikov otisak u opsegu 1, 2 i 3 te mjere za smanjenje ugljikovog otiska i potrošnje energije i energenata opisane su u poglavljima **Smanjenje ugljikovog otiska** i **Potrošnja i smanjenje potrošnje energije i energenata**.

U procesu određivanja rizika i prilika povezanih s klimom, utvrdili smo i potencijalne tranzicijske rizike koji se odnose na trošak zamjene i prijevremenog otpisa postojeće imovine i infrastrukture, imovinom i infrastrukturom s nižim emisijama stakleničkih plinova. Budući da najveći udjel u emisijama opsega 1 imaju plovila, teretna i osobna vozila, uz upravljanje flotom vozila i plovila (eng. *Fleet management*) s ciljem op-

timiranja broja vozila i potrošnje goriva, Cromaris je 2022. i 2023. proveo istraživanje tržišta o mogućnostima nabave hibridnih i električnih plovila. Jedna od mjera za smanjenje ugljikovog otiska je zamjena katamarana na fosilna goriva, katamaranom na hibridni pogon do kraja 2025. godine u okviru projekta *3EFISHING*.

Utjecaj onečišćenja mora na marikulturu

Potencijalni rizici od onečišćenja mora nastaju kao posljedica obavljanja aktivnosti različitih korisnika mora te aktivnosti koje se odvijaju na obalama mora. Uz praćenje utjecaja Cromarisovog poslovanja na ekosustav mora, prate se rezultati kakvoće mora objavljeni na portalu **Kakvoća mora u Republici Hrvatskoj**. Za dodatno prepoznavanje i mapiranje izvora onečišćenja mora s kopna i planiranje aktivnosti za njihovo ublažavanje tijekom 2024. godine analizirat će se dostupni

podaci iz Registra onečišćavanja okoliša (ROO), koju vodi nadležno Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (MINGOR). Onečišćenje mora koje uzrokuju korisnici mora i obale mora, može utjecati na izlov, pojavu onečišćujućih tvari i mikroplastike u moru te zdravstvenu ispravnost hrane. U cilju osiguranja sigurnosti hrane i kontrolu kvalitete proizvoda, aktivnosti i mjere koje provodi Cromaris opisane su u poglavlju **Sigurnost i zdravlje potrošača**.

Narušavanje bioraznolikosti i ekosustava

Rizici vezani za očuvanje bioraznolikosti odnose se na potencijalni utjecaj bijega uzgojenih riba na genetsku raznolikost, unos invazivnih vrsta te nastajanje ribljeg biorazgradivog otpada koji može imati utjecaja na bioraznolikost morskog dna. Rizikom od bijega riba upravlja se uzgojem isključivo autohtonih jadranskih vrsta. U cilju smanjenja koncentracije organskih tvari u moru i morskome dnu, optimira se potrošnja riblje

hrane. Redovitim veterinarskim pregledima riba te održavanjem odgovarajućih zoohigijenskih uvjeta na uzgajalištima smanjuje se mortalitet riba i količina biorazgradivog nusproizvoda koji se taloži na morsko dno. Očuvanju bioraznolikosti mora doprinosi se mehaničkim čišćenjem Cromarisonih mreža bez korištenja kemijskih protuobraštajnih sredstava,

uzgojem bez upotrebe antibiotika i podvodnih uređaja za rastjerivanje predatora. Mjere koje se provode u Cromarisu u cilju očuvanja bioraznolikosti opisane su u poglavlju **Mjere za očuvanje bioraznolikosti i morskih ekosustava**.

Društveni rizici (S)

Nedostatak radne snage i zadržavanje postojećih talenata u tvrtki

Nedostatak zaposlenika i zadržavanje postojećih, ne zaobilazi niti Cromaris. Rizicima se upravlja kontinuiranim unaprjeđenjem uvjeta rada u suradnji sa zaposlenicima. Na sve zaposlenike Cromaris d.d., odnosno 98,4 posto ukupnog broja zaposlenika, uključujući zaposlenike koji su državljani trećih zemalja, primjenjuju se jednaka prava zajamčena kolektivnim ugovorom. U 2023. državljani trećih zemalja zapo-

sleni u Cromarisu bili su iz Nepala, Filipina, Srbije, BiH i Kosova U Cromarisu se posluje prema načelima Etičkog kodeksa. Provode se aktivnosti ispitivanja zadovoljstva zaposlenika uvjetima rada, a na temelju rezultata ispitivanja izrađuju se akcijski planovi. Manjak zaposlenika na tržištu rada Cromaris nastoji ublažiti suradnjom s obrazovnim institucijama,

kampanjama za privlačenje novih zaposlenika *Karijere inspirirane morem*, internim programom za pošljavanje *Preporuči i osvoji nagradu* te izgradnjom percepcije Cromarisa kao poželjnog poslodavca. Aktivnosti vezane za cjeloživotno učenje, uključivanje zapo-

slenika, jednake prilike, suradnja sa znanstvenim i obrazovnim institucijama te programi za privlačenje novih zaposlenika i talenata, opisane su u poglavlju **Naši zaposlenici**.

Negativna percepcija lokalne zajednice

Rizici vezani uz lokalne i pogođene zajednice proizlaze najčešće iz činjenice da je more zajednički resurs koji na istoj lokaciji koristi više različitih dionika, što oblikuje i percepciju Cromarisa u lokalnim zajednicama. Marikultura i turizam na Jadranu su u neposrednom kontaktu pa je, upravo ova činjenica, izvor negativne percepcije Cromarisa. Stoga, Cromaris

u cilju upravljanja ovim rizikom, redovito komunicira s predstavnicima lokalnih zajednica i prezentira aktivnosti i mjere koje se provode u cilju smanjenje utjecaja poslovanja na okoliš i društvo te unaprjeđenje upravljačkih praksi. Suradnja s lokalnim zajednicama opisana je u poglavlju **Odgovornost prema lokalnoj zajednici i humanitarne akcije**.

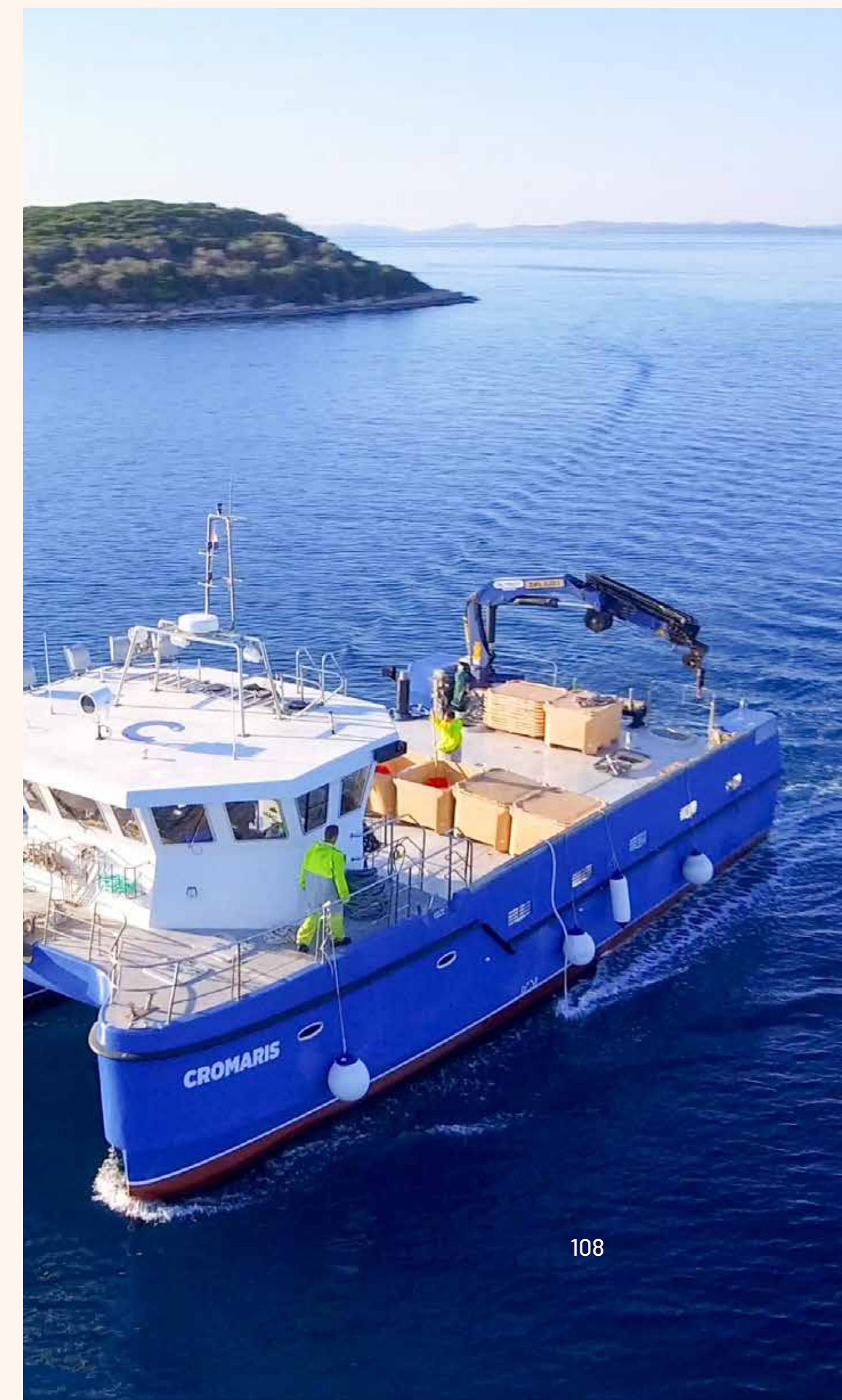
Zdravstvena ispravnost proizvoda i zdravlje potrošača

Kupcima i potrošačima mora se omogućiti pristup kvalitetnim informacijama o proizvodima vezanim za zdravlje i sigurnost te odgovorne marketinške prakse. Karakteristike Cromarisovih proizvoda, kao što su mikrobiološka osjetljivost i rok trajanja te načini skladištenja i transporta, u temperaturnom režimu od 0 do 2 °C za svježu ribu, mogu utjecati na zdravstvenu ispravnost proizvoda i zdravlje potrošača. Cromaris ovim rizicima upravlja kroz Politi-

ku kvalitete, sigurnosti hrane, zaštite okoliša i društvene odgovornosti u koju su ugrađena osnovna načela europskih i hrvatskih zakonskih propisa o sigurnosti hrane. U skladu s analizama opasnosti u svim fazama proizvodnog procesa, provodi se uzorkovanje sirovina, ambalaže, poluproizvoda i gotovih proizvoda u ovlaštenim laboratorijima te dodatne analize u našem laboratoriju. U slučaju odstupanja od zadanih parametara poduzimaju se korektivne aktivnosti za uklanjanja nesukladnosti. Ukoliko se pak utvrdi neusklađenost proizvoda distri-

buiranog na tržište, pokreće se postupak povlačenja i/ ili opoziva proizvoda o čemu se obavještava nadležno tijelo prema zakonskim propisima i Cromarisovim protokolom o sigurnosti hrane. U 2023. godini nije bilo opoziva Cromarisovih proizvoda. Cromarisove aktivnosti za ublažavanje rizika vezanih za zdravstvenu ispravnost proizvoda i zdravlje potrošača opisane su u poglavljima **Odgovorno korisničko iskustvo i Sigurnost i zdravlje potrošača.**

GRI 3-3 i 417-1
GRI 13.10.1, 13.10. 2 i 13.10.3

Upravljački rizici (G)

Rast cijena energenata, sirovina i ambalaže

Na rast cijena sirovina za proizvodnju hrane, ambalaže za pakiranje proizvoda, energije i energenata te dostupnost sirovina za proizvodnju riblje hrane, utječe inflacija, pad kupovne moći kupaca na našim tržištima te geopolitička nestabilnost koja je obilježila i 2023. te sve češće i snažnije promjene vremenskih prilika i otpornost dobavljačkih lanaca. Uspoređujući stanje na tržištu 2023. i 2022. godine, cijene energije i energenata su se stabilizirale. Cijene sirovina biljnog

podrijetla i ribljeg brašna nisu se značajno mijenjale, no tijekom 2023. je bilo izazova s cijenama i dostupnosti ribljeg ulja. Rizikom promjene cijene sirovina za proizvodnju riblje hrane, Cromaris upravlja optimizacijom vlastite recepture uz zadržavanje iste razine kvalitete. Mjere i aktivnosti za upravljanje rizikom od porasta cijene energije i energenata opisane su u poglavlju **Mjere za sma-**

njenje ugljikovog otiska i povećanje energetske učinkovitosti. Na cijenu Cromarisovih proizvoda utječe i cijena ambalaže. Rizikom od utjecaja porasta cijene ambalaže na cijenu proizvoda upravlja se redizajnom ambalaže, a mjere su opisane u poglavlju **Mjere za sprječavanje nastanka otpada i povećanje uporabe.**

Cjenovni pritisak konkurencije

Pritisak konkurencije na Cromarisovim glavnim tržištima utječe na formiranje cijena orade i brancina, a ulazak konkurencije s proizvodima nižih cijena na volumen prodaje. Izloženost cjenovnom riziku posebno je istaknuta u Italiji, najvećem svjetskom tržištu kvalitetne mediteranske svježe ribe te ključnom Cromarisovu tržištu na koje se plasira više od polovine prodaje. Stoga Cromaris nastoji svesti ovaj rizik na najmanju moguću mjeru kontinuiranim ulaganjima u kvalitetu proizvoda,

GRI 201-1
GRI 13.22.2

jačanje brenda i strateškom orijentacijom na *premium* segment tržišta s nižom cjenovnom osjetljivošću i većom kupovnom moći. Upravo zbog kvalitete proizvoda i pozicije lidera u tehnološkim inovacijama, Cromaris uspijeva zadržati konkurentnost i otpornost, a jedan od primjera prilagođavanju uvjetima na tržištu i pronalaženje novih prilika za poslovanje je razvijanje novih vrsta.

Ograničavanje koncesija za marikulturu

Proizvodnja ovisi o uvjetima u okolišu te koncesijama za uzgoj. Koncesije za uzgoj dodjeljuju se na temelju Zakona o pomorskom dobru u morskim lukama i Zakona o koncesijama te definiraju točan položaj, površinu i kapacitet uzgoja. Nedostatak novih površina za marikulturu u županijskim i lokalnim prostornim planovima te dug i složen proces ishođenja novih koncesija za uzgoj i produženje postojećih, predstavljaju potencijalni rizik za poslovanje. Značajni Cromarisovi dionici u

GRI 3-3
GRI 13.7.1 i 13.7.2

procesu ishođenja novih i produženja postojećih koncesija su lokalne zajednice i predstavnici lokalnih zajednica te korisnici koji obavljaju djelatnosti na moru i obali mora (npr. turistički kapaciteti u blizini uzgajališta).

Digitalna tranzicija (G)

Cromarisova digitalna strategija obuhvaća uvođenje novih tehnologija za povećanje brzine i fleksibilnosti u poslovanju, kvalitetnu digitalnu podršku razvoju i istraživanju te visok stupanj automatizacije proizvodnih procesa. Digitalizacija je važna i za učinkovitije povezivanje lanaca opskrbe s proizvodno-logističkim procesima za brzu isporuku proizvoda do prodajnih mjesta. Digitalizacijom se informacijske tehnologije integriraju u cijeli lanac vrijednosti, od razvoja i proizvodnje preko

logistike do opskrbe kupca i potrošača. Digitalizacija uključuje industrijski IoT (Internet of Things), automatizaciju proizvodnih, logističkih i poslovnih procesa, sljedivost od matičnog jata do potrošača (eng. *POS – Point of Sale*) te prikupljanje i analizu podataka (eng. *Big Data*). Tehnološki procesi prelaze s radno intenzivnih na mehanizirane, a potom na automatizirane procese u uzgoju i preradi uz primjenu umjetne inteligencije.

Automatizacijom u 2023. jednostavnije se upravlja i nadzire proces hranjenje na uzgajalištima. Nadalje, uz pomoć alata Edmond predviđa se sezonalna prodaja ribe (Uskrs, ljeto, Božić) i tjedne varijacije narudžbi, a izračun izlovnih količina za dan unaprijed temelji se na stvarnim narudžbama kupaca, postojećim zalihama i aktualnoj proizvodnji. Implemen-

tacijom sustava, smanjili su se viškovi pri izlovu, a time i potreba za zamrzavanjem riba za 46 posto u odnosu na 2022. i 78 posto u odnosu na 2021 godinu. Uz pomoć alata Edmond, također se optimirala priprema plana izlova i plana sortiranja, odnosno iskoristivost sirovine dobivene iz izlova.

Digitalizacija i automatizacija povećavaju učinkovitost i fleksibilnost poslovnih procesa

Automatizacija hranjenje na uzgajalištima zamjenjuje ručno hranjenje

Alat Edmond u Cromarisu se koristi za preciznije predviđanje prodaje ribe

Optimizacijom prodaje u 2023. smanjeno je zamrzavanje ribe za 46 % u odnosu na 2022.

Sustav za upravljanje realizacijom investicija na temelju SAP IM (eng. *IM - Investment Management*) započeo je s radom 1. siječnja 2023. te se od tada prati realizacija svih investicija u Cromarisu na transparentan i učinkovit način. U 2023. započeo je s radom i sustav za upravljanje procesom prerade ribe (eng. *MES - Manufacturing Execution System*). MES integri- ra Cromarisov poslovni informa- cijski sustav (SAP) s procesnom opremom u preradi (PLC-ovi, SCAD-e, vage, itd.). Svaki proi- zvodni nalog kreira se automatski u SAP sustavu putem modula za

planiranje proizvodnje (eng. *MRP - Material Requirements Planning*) i prosljeđuje u MES na provedbu. Kroz MES se obavlja i mikropla- niranje naloga tijekom dana te detaljno praćenje kretanja ribe kroz pogon. Sva kretanja ribe se povratno šalju u SAP sustav, a tamo se detaljno analizira prera- da ribe po fazama te se proizvodi izjednačavaju prema deklariranoj masi prije pakiranje. Na ovaj na- čin omogućen je uvid u cijeli pro- ces prerade ribe i potreba za unap- rjeđenjem procesa na temelju detaljnih, pravovremenih i točnih podataka.

Sustav za upravljanje preradom ribe MES, omogućava nadzor i unaprjeđenje procesa

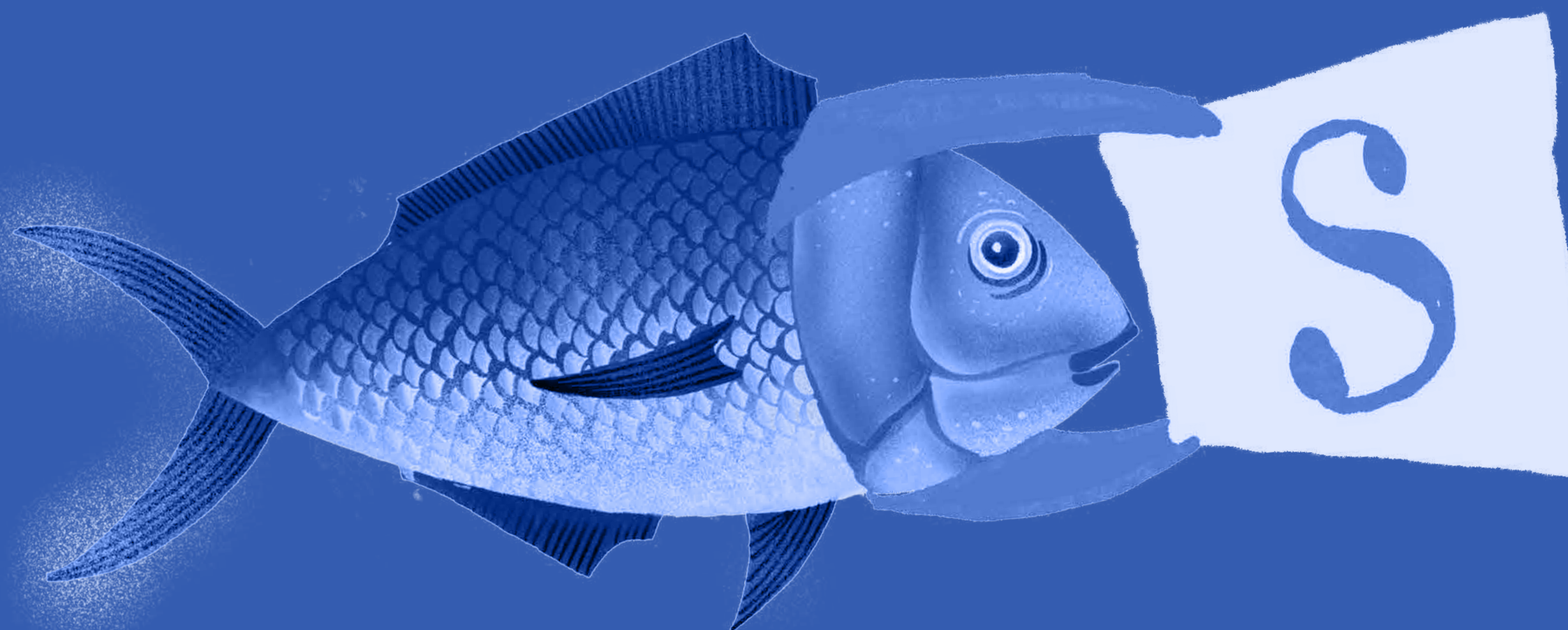
Tijekom 2023. nastavljena je provedba projekta upravljanja flotom vozila i plovila (eng. *Fleet Management*). Na temelju prikupljenih podataka omogućuje se učinkovitije upravljanje flotom, optimiranje kapaciteta te ušteda energije, goriva i smanjenje Cromarisova ugljikovog otiska iz opsega 1 (engl. *Scope 1*). U 2022. instalirana je oprema na vozila te je uspostav-

ljen tijek podataka prema središnjem sustavu upravljanja. U 2023. instalirana je oprema na tri teglenice (barže), dok se u 2024. planira instaliranje opreme na preostale četiri barže i dva broda, spajanje plovila na središnji sustav upravljanja i edukacija zaposlenika.

Digitalizacija upravljanja flotom vozila i plovila doprinosi smanjenju ugljikovog otiska

Društvena odgovornost

Proizvodi, zaposlenici, lokalne zajednice i dobavljači čine poslovanje uspješnim

Uspjeh Cromarisovog poslovanja ovisi o kvaliteti naših proizvoda, zadovoljstvu kupaca i potrošača, zaposlenicima, odnosu s lokalnim zajednicama te dobavljačkim lancima. Naši zaposlenici su ujedno i stanovnici lokalnih zajednica - otoka, naselja i gradova na čijem području poslujemo te potrošači Cromarisovih proizvoda. Stoga kontinuirano usklađivanje poslovanja sa zahtjevima zaštite okoliša, društva i politikama transparentnog i pravednog poslovnog ponašanja za Cromaris nije odabir, već obveza. Cromaris je donio niz politika za suzbijanje diskriminacije, unaprjeđenje uvjeta na radu, povećanja pogodnosti

zaposlenika te odabira dobavljača koji posluju u skladu s načelima održivosti: Politiku kvalitete, sigurnosti hrane, zaštite okoliša i društvene odgovornosti, Kolektivni ugovor, Etički kodeks te Opće uvjete nabave roba i usluga Cromaris d.d. Provedbu društveno odgovornih praksi poslovanja Cromaris potvrđuje uvedenim i certificiranim sustavima prema ASC i GlobalG.A.P GRASP (eng. *Risk Assessment on Social Practice*) standardima.

ASC i
GlobalG.A.P
GRASP
certifikatima
potvrđujemo
društveno
odgovorne
prakse
poslovanja

Naši zaposlenici (S)

Materijalne teme u okviru kojih smo opisali brigu i odnos prema našim zaposlenicima su: jednake prilike, dobrobit zaposlenika i cjeloživotno učenje.

Jednake prilike

Ukupan broj zaposlenika 31. prosinca 2023. godine bio je 623, što je za 5,2 posto više u isto vrijeme 2022. godine. Prosječan broj zaposlenika u 2023. bio je 594 i ostao je na gotovo istoj razini kao i 2022. kada ih je bilo 592. Od ukupnog broja zaposlenika 31. prosinca 2023., 613 odnosno 98,4 posto ih je radilo u Cromaris d.d. u Hrvatskoj te po jedan zaposlenik u Poljskoj i Njemačkoj. U Cromaris Italia s.r.l. 31. prosinca 2023. radilo je 8 zaposlenika. Od ukupnog

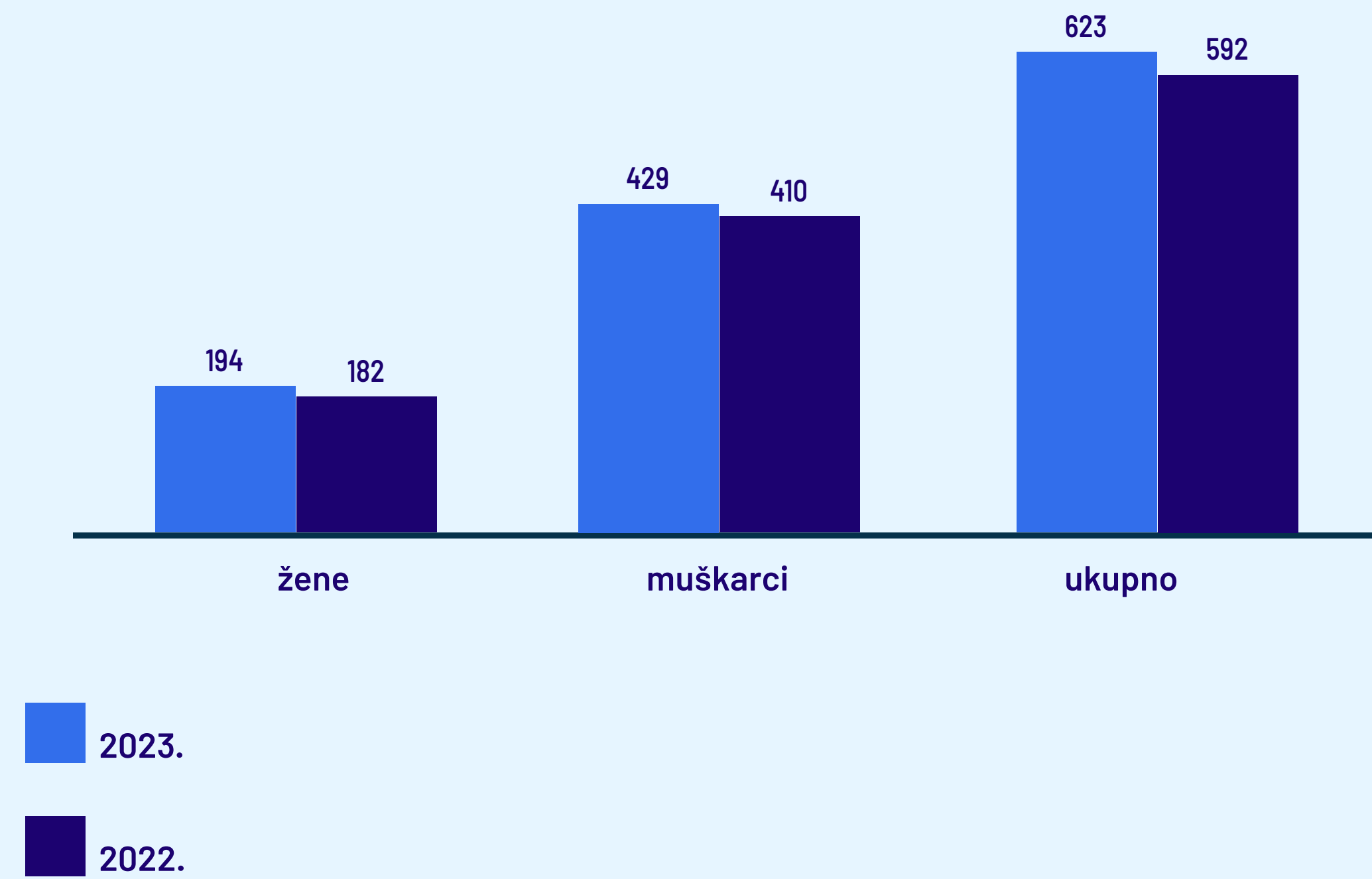
broja zaposlenika u Cromarisu u Hrvatskoj 2023. je radilo 70 zaposlenika iz trećih zemalja – Filipina, Nepala, Bosne i Hercegovine, Srbije i Kosova. Najveći udjel imali su zaposlenici iz Filipina i Nepala. Od 70 zaposlenika, njih 43 su bili zaposlenici Cromaris d.d., a 27 su agencijski zaposlenici. Broj žena u 2023. povećao se za 6,6 posto, a muškaraca za 4,6 posto.

623 zaposlenika 2023. (+5,2% 2022.) u Hrvatskoj, Italiji, Poljskoj i Njemačkoj

11 % zaposlenika su radnici iz trećih zemalja – Filipini, Nepal, BiH, Srbija i Kosovo

95,7% zaposlenici Cromarisa, a 4,3 % agencijski radnici

Zaposlenici prema spolu

Zaposlenici prema spolu, vrsti ugovora o radu i trajanju radnog vremena u 2023.

U 2023. godini od ukupnog broja zaposlenika 81,9 posto ih je bilo zaposleno na neodređeno vrijeme, a 2022. godine 81,3 posto. Ugovore na neodređeno vrijeme i rad s punim radnim vremenom imalo je ukupno 79,8 posto, a 2022. 81,4 posto zaposlenika. Pritom je puno radno vrijeme definirano Zakonom o radu i iznosi 40 sati tjedno. Nepuno radno vrijeme zaposlenika je svako radno vrijeme kraće od punog radnog vremena.

Zaposlenici prema mjestu rada i radnom vremenu	Zaposlenici na neodređeno vrijeme i udjel u ukupnom broju zaposlenika						Zaposlenici na određeno vrijeme i udjel u ukupnom broju zaposlenika						Ukupno	Udjel
	Žene	Udjel	Muškarci	Udjel	Ukupno	Udjel	Žene	Udjel	Muškarci	Udjel	Ukupno	Udjel		
Hrvatska ukupno	158	25,4%	342	54,9%	500	80,3%	30	4,8%	83	13,3%	113	18,1%	613	98,4%
Puno radno vrijeme	158	25,4%	339	54,4%	497	79,8%	30	4,8%	80	12,8%	110	17,7%	607	97,4%
Nepuno radno vrijeme	0	0,0%	3	0,5%	3	0,5%	0	0,0%	3	0,5%	3	0,5%	6	1,0%
Italija ukupno	5	0,8%	3	0,5%	8	1,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	8	1,3%
Puno radno vrijeme	5	0,8%	3	0,5%	8	1,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	8	1,3%
Nepuno radno vrijeme	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Poljska ukupno	1	0,2%	0	0,0%	1	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,2%
Puno radno vrijeme	1	0,2%	0	0,0%	1	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,2%
Nepuno radno vrijeme	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Njemačka ukupno	0	0,0%	1	0,2%	1	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,2%
Puno radno vrijeme	0	0,0%	1	0,2%	1	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	0,2%
Nepuno radno vrijeme	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Ukupno	164	26,3%	346	55,5%	510	81,9%	30	4,8%	83	13,3%	113	18,1%	623	100,0%

Tijekom 2023. godine radni odnos u Cromarisu d.d. u Hrvatskoj započelo je ukupno 126 zaposlenika i jedna zaposlenica u Cromaris

Italia s.r.l. S radnim odnosom u 2023. godini u Cromarisu d.d. u Hrvatskoj završio je 101 zaposlenika i jedan zaposlenik u Cromaris

Italia s.r.l. Razlika između zaposlenika koji su započeli radni odnos u Cromarisu i zaposlenika koji su završili radni odnos bila je

25 zaposlenika. Zaposlenici koji su završili radni odnos u Cromarisu otišli su u mirovinu ili su nastavili svoju karijeru izvan Cromarisa.

Fluktucija zaposlenika u 2023. prema dobi, spolu i mjestu rada

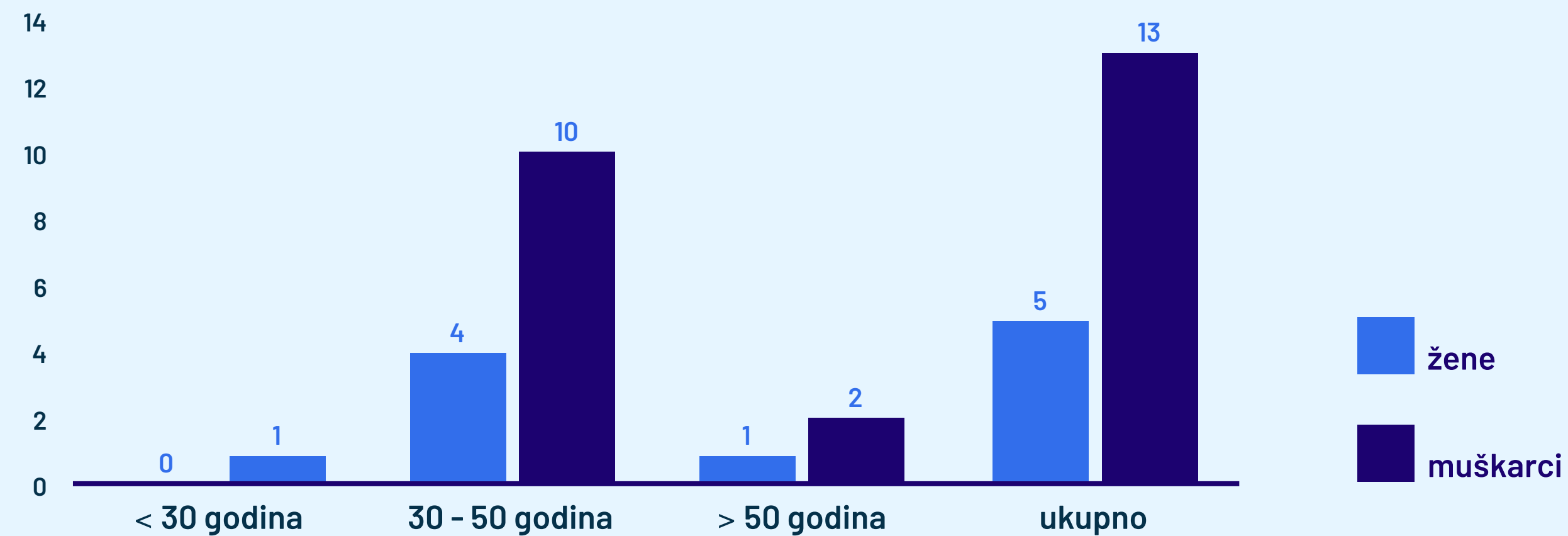
Zaposlenici prema mjestu rada i dobi	Početak radnog odnosa u 2023.						Završetak radnog odnosa u 2023.						Fluktucija žene	Udjel	Fluktucija muškarci	Udjel	Fluktucija ukupno
	Žene	Udjel	Muškarci	Udjel	Ukupno	Udjel	Žene	Udjel	Muškarci	Udjel	Ukupno	Udjel					
Hrvatska ukupno	27	21,3%	99	78,6%	126	100,0%	16	15,7%	85	83,3%	101	99,0%	11	44,0%	14	56,0%	25
<30 godina	11	8,7%	39	31,0%	50	39,7%	6	5,9%	27	26,5%	33	32,4%	5	20,0%	12	48,0%	17
30-50 godina	13	10,2%	53	42,1%	66	52,4%	9	8,8%	41	40,2%	50	49,0%	4	16,0%	12	48,0%	16
>50 godina	3	2,4%	7	5,6%	10	7,9%	1	1,0%	17	16,7%	18	17,6%	2	8,0%	-10	-40,0%	-8
Italija ukupno	1	0,8%	0	0,0%	1	0,8%	0	0,0%	1	1,0%	1	1,0%	1	4,0%	-1	-4,0%	0
<30 godina	1	0,8%	0	0,0%	1	0,8%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	4,0%	0	0,0%	1
30-50 godina	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,0%	1	1,0%	0	0,0%	-1	-4,0%	-1
>50 godina	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0
Ukupno	28	22,0%	99	78,0%	127	100,0%	16	15,7%	86	84,3%	102	100,0%	12	48,0%	13	52,0%	25

Upravljačka radna mjesta čine radna mjesta u upravi Cromarisa i prva razina upravljačkih radnih mjesta ispod uprave (tzv. B-1 razina). Sva ostala radna mjesta su operativna. Na upravljačkim radnim mjestima 2023. radilo je 18, a u 2022. godini 17 zaposlenika. Broj žena na upravljačkim radnim mjestima 2022. i 2023. bio je isti tj. 5. Broj muškaraca na upravljačkim radnim mjestima u 2023. bio je 13, dok je 2022. godine bio 12. Udjel muškaraca na upravljačkim radnim mjestima u ukupnom broju zaposlenika u Cromarisu 31.12.2023. bio je 2,1 posto, a žena 0,8 posto. Svi zaposlenici na upravljačkim radnim mjestima u 2022. i 2023. bili su iz lokalne sredine.

Broj zaposlenika prema vrsti radnog mjesta, dobi i spolu

Dob zaposlenika	Upravljačka radna mjesta u 2023.						Operativna radna mjesta u 2023.						Ukupno 2023.
	Žene	Udjel	Muškarci	Udjel	Ukupno	Udjel	Žene	Udjel	Muškarci	Udjel	Ukupno	Udjel	
<30 godina	0	0,0%	1	0,2%	1	0,2%	30	4,8%	196	31,5%	226	36,3%	227
30-50 godina	4	0,6%	10	1,6%	14	2,2%	96	15,4%	125	20,1%	221	35,5%	235
>50 godina	1	0,2%	2	0,3%	3	0,5%	63	10,1%	95	15,2%	158	25,4%	161
Ukupno	5	0,8%	13	2,1%	18	2,9%	189	30,3%	416	66,8%	605	97,1%	623

Sastav zaposlenika na upravljačkim radnim mjestima prema dobi i spolu

Etički kodeks

Etički kodeks stupio je na snagu u veljači 2023., a propisuje načela, standarde i prihvatljivo postupanje u svim oblicima poslovnog i radnog odnosa. U 2023. godini propisan je i postupak zaštite dostojanstva te je imenovano Etičko povjerenstvo koje se sastoji se od tri člana. Uz novi Etički kodeks za-

poslenicima je pripremljen vodič o vrijednostima i načelima kompanije. U 2023. godini nije bilo postupaka zaštite dostojanstva radnika, propisanih Zakonom o radu, no zaprimljena je jedna prijava kršenja Etičkog kodeksa, koja je nakon razmatranja ocijenjena kao neutemeljena.

Etički kodeks propisuje načela, standarde i prihvatljivo postupanje u svim oblicima poslovnog i radnog odnosa

Dobrobit zaposlenika (S)

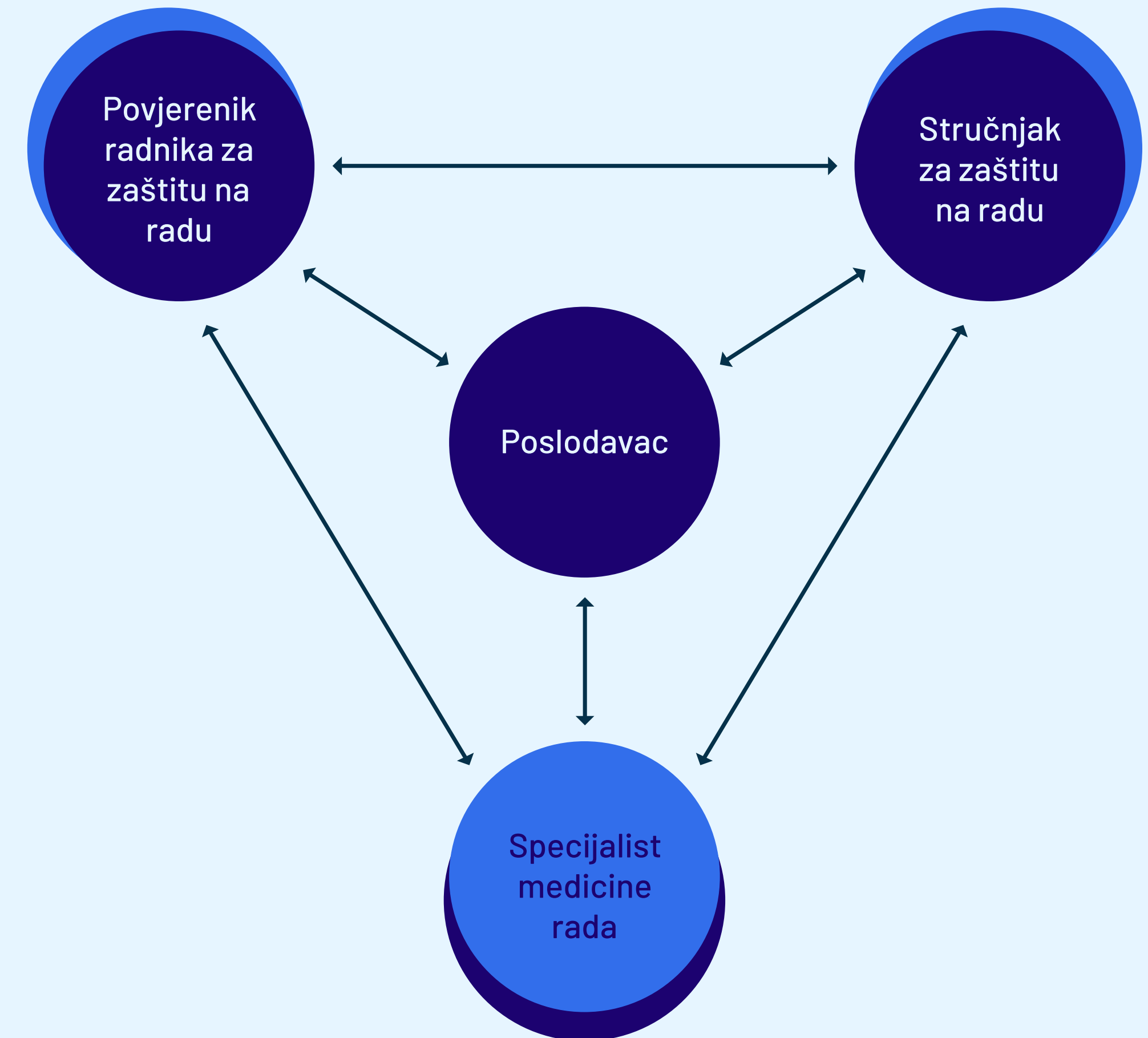
Zdravlje i sigurnost zaposlenika

Zaposlenici organizacijske jedinice Zaštita na radu kontinuirano provode unutarnji nadzor primjene pravila zaštite na radu te u slučajevima uočenih nepravilnosti predlažu rješenja za smanjenje rizika, uklanjanje uzroka ozljeda, nezgoda ili poremećaja u procesu rada. U propisanim vremenskim razmacima obavljaju se ispitivanja, mjerenja i pregledi sredstava rada i radne opreme te radnog okoliša. U skladu s primjenjivim propisima i opisom radnog mjesta, zaposlenici se šalju na odgovarajuće zdravstvene preglede. Pri zapošljavanju novih zaposleni-

ka provode se osposobljavanja iz područja zaštite na radu. Ozljede na radu prijavljuju se stručnjacima zaštite na radu koji popunjavaju OR obrasce za prijavu ozljeda te ih prosljeđuju nadležnom Zavodu za unaprjeđenje zaštite na radu. Svim radnicima putem službene aplikacije dostupna je uputa o postupanju u slučaju ozljede na radu.

Za unaprjeđenje sigurnosti i zaštite zdravlja, u Cromarisu je osnovan savjetodavno tijelo *Odbor zaštite na radu*. Odbor zaštite na radu planira i nadzire primjenu pravila, organizaciju obavljanja poslova zaštite na radu, izvještavanje i osposobljavanje te prevenciju rizika.

Sastav odbor zaštite na radu)

U 2023. godine dogodile su se 22 priznate ozljede na radu. Sve ozljede su kategorizirane kao lakše. Od 22 ozljede, 14 ozljeda zadobili su muškarci, a 8 žene. Broj izgubljenih dana zbog bolovanja bio je 437, odnosno 3496 radnih sati. Uzimajući u obzir prosječan broj od 594 zaposlenih u 2023. godini udjel ozljeda na 100 radnika iznosio je 3,7 posto. Za usporedbu s 2022. broj priznatih ozljeda na radu je bio također 22 (17 ozljeda

muškarci i 5 ozljeda žene). Broj izgubljenih dana zbog ozljeda 2022. bio je 626, tj. 5008 radnih sati, dok je prosječan broj zaposlenih bio 588 pa je udjel ozljeda na 100 radnika bio 4,4 posto. Dio zaposlenika u Cromarisu je izložen otežanim mikroklimatskim uvjetima te radi na poslovima s posebnim uvjetima rada.

U 2023. bile su 22 ozljede na radu i sve su kategorizirane kao lakše

Udjel ozljeda na 100 zaposlenika u 2023. bio je 3,7 %, a 2022. je bio 4,4 %

Broj izgubljenih dana zbog bolovanja u 2023. smanjen je za 30,2 %

Zadržavanje statusa poželjnog poslodavca

Cromaris je jedan od najvećih poslodavaca u Zadarskoj županiji i prosječno zapošljava oko 600 zaposlenika, a tijekom sezone i više. Iako tvrtka posluje u okruženju s dugogodišnjom tradicijom zanimanja povezanih s morem, suvremeni trendovi i rast kompanije zahtijevaju sustavno razvijanje znanja i vještina zaposlenika, prije svega iz područja znanosti o moru. Cromaris je svjestan važnosti zapošljavanja lokalnog otočnog stanovništva jer na taj

način potiče razvoj malih i često izoliranih zajednica te zadržavanje stanovništva na otocima. U 2023. udjel otočnog stanovništva u ukupnom broju zaposlenih u Cromarisu iznosio je 24 posto, dok je udjel otočnog stanovništva koji rade na uzgajalištima bio 55 posto, što je na razini prethodnih godina.

Udjel otočnog stanovništva u ukupnom broju zaposlenika u 2023. bio je 24 %

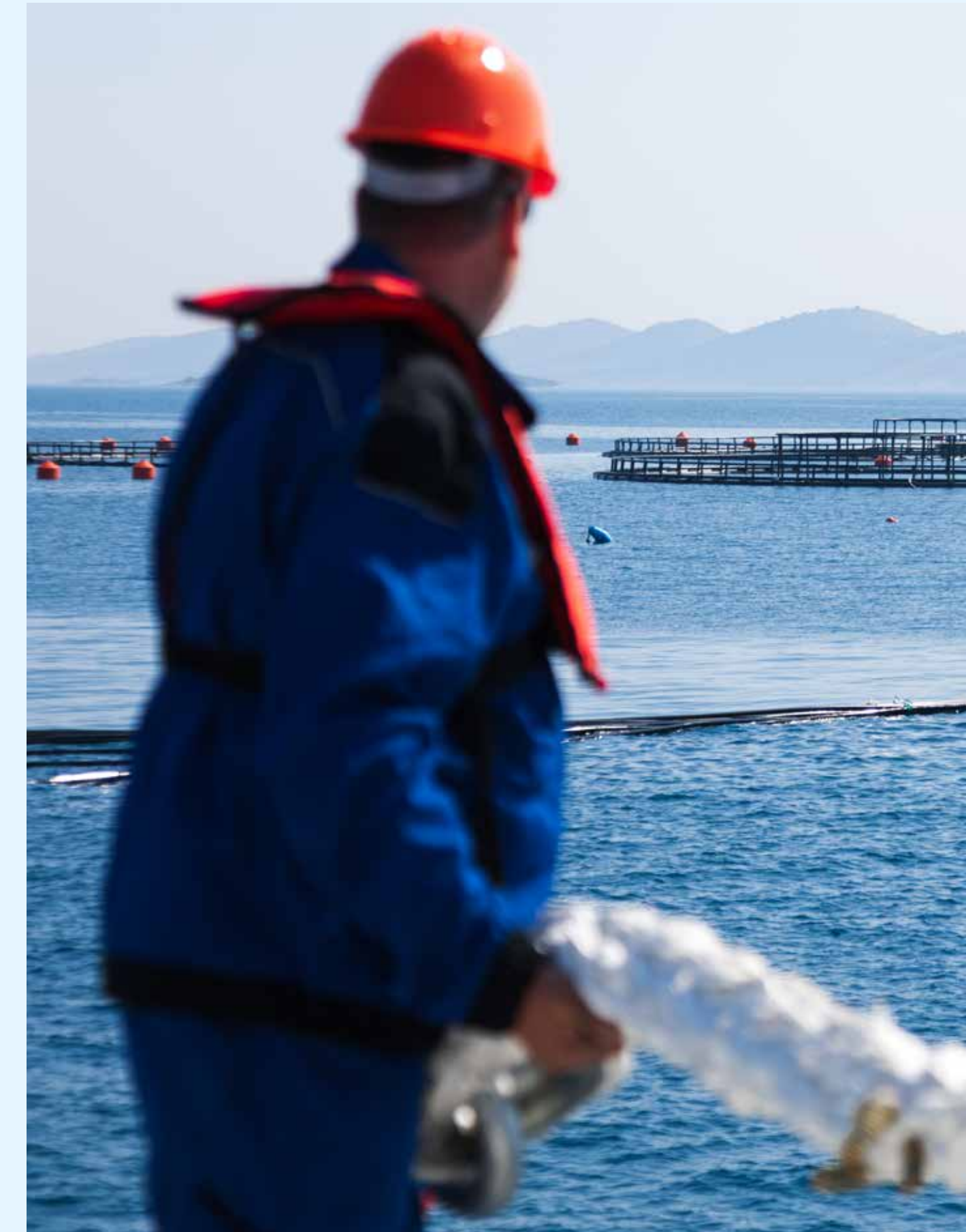
Cromaris je jedan od najvećih poslodavaca u Zadarskoj županiji

U 2023. godine nastavljen je pad nezaposlenosti u Zadarskoj županiji pa je Cromaris pojačao aktivnosti privlačenja novih i zadržavanje postojećih zaposlenika koje su se sastojale od češćih objava i obnavljanja oglasa za otvorena radna mjesta s jasnijim opisima uvjeta, obveza i pogodnosti. Na našim mrežnim stranicama nalazi se on-line obrazac **Posao u Cromarisu** za sve zainteresirane koji nam se žele pridružiti. Uz vanjsko oglašavanje, provodi se i interni *Cromaris program preporuka* u kojem zaposlenici mogu preporučiti poznanike, prijatelje i članove obitelji. Uspješno zapošljavanje i zadržavanje preporučenog kandidata u trajanju od tri mjeseca nagrađuje se novčanom nagradom,

a u 2023. zahvaljujući toj inicijativi zadržano je 18 posto više zaposlenika u odnosu na 2022. godinu. Privlačenju novih zaposlenika doprinijela je i standardizacija selekcijskog procesa na temelju najboljih praksi upravljanja kadrovima koje se temelje na transparentnosti u objavi natječaja. U 2023. uspješno je obrađeno više od 900 zaprimljenih prijava, zaposleno je 126 novih zaposlenika u Hrvatskoj i jedan u Italiji, a interno je promoviran 41 zaposlenik. Jedna od Cromarisovih strateških odrednica jest privlačenje i zapošljavanje mladih talenata u skladu s poslovnim potrebama. Uspješan i pre-

poznatljiv pripravnički program Adris grupe *Budućnost u Adrisu*, proveden u više ciklusa, pružio je smjernice Cromarisovim pripravničkim programima *Budućnost u Cromarisu* i **Karijere inspirirane morem**. U 2023. godini Cromaris je pokrenuo novi ciklus jednogodišnjeg pripravničkog programa Karijere inspirirane morem čiji je cilj stjecanje znanja i vještina iz područja marikulture i biotehnologije. Od 167 prikupljenih prijava odabrano je devet kandidata, koji su dobili priliku steći prvo radno iskustvo u struci

Otvoreni on-line obrazac
prijave za rad u Cromarisu -
Posao u Cromarisu

Cromarisov program
preporuka - za poznanike,
prijatelje i članove obitelji
zaposlenika

Karijere inspirirane morem
- Cromarisov program za
zapošljavanje pripravnika

Kolektivni ugovor

Na sve zaposlenike Cromaris d.d., uključujući zaposlenike koji su državljani trećih zemalja, primjenjuju se jednaka prava zajamčena kolektivnim ugovorom. Od 1. ožujka 2023. primjenjuju se odredbe iz izmjena i dopuna **Kolektivnog ugovora** koji su potpisali Sindikat zaposlenih u poljoprivredi, prehrambenoj i duhanskoj industriji i vodoprivredi Hrvatske (PPDIV), Sindikalna podružnice – „CROMA-

RIS“ d.d. i Uprava Cromaris d.d. Uz osnovnu plaću, pogodnosti uključuju nagrade za rad u sezonskim mjesecima u skladu s godišnjim modelom nagrađivanja te ovisno o rezultatima poslovanja, zatim nagrade za sudjelovanje i doprinos u raznim projektima, nagrade za mentorstvo stranih radnika s ciljem njihove bolje integracije u radno okruženje te stjecanje vještina i znanja potrebnih za učinkovito obavljanje radnih zadataka, kao i nagrade za preporuke novih zaposlenika. Pogodnosti propi-

Svi zaposlenici Cromaris d.d. imaju jednaka prava zajamčena Kolektivnim ugovorom

Izmjene i dopune Kolektivnog ugovora stupile su na snagu 1. ožujka 2023.

sane Kolektivnim ugovorom su i dodatak za godišnji odmor, božićnica, uskrsnica, dar u naravi, dar za dijete do starosti od 15 godina, jubilarna nagrada, dodatne otpremnine za odlazak u mirovinu, osiguranje ili subvencioniranje smještaja za zaposlenike čije je

prebivalište izvan lokacije rada te putni troškovi za dolazak i odlazak s posla. Također, na temelju povratnih informacija iz provedenog istraživanja zadovoljstva uvjetima rada, donesena je odluka o uvođenju dvojnog modela prehrane te odluka o stjecanju prava na dodatne dane godišnjeg odmora ovisno o duljini radnog staža, uvjetima rada te složenosti posla. Tijekom 2023. redovito se povećavala plaća prema radnom učinku zaposlenika, a u studenom je isplaćena i jednokratna nagrada za rad u razdoblju pojačanih poslovnih aktivnosti tj. sezoni.

Jačanje uključenosti zaposlenika

Tijekom 2023. godine ostvaren je daljnji napredak u socijalnom dijalogu u Cromarisu. Radničko vijeće osnovano 2022. olakšava komunikaciju, suradnju i donošenje važnih odluka vezanih za prava i položaj zaposlenika. Radnici samostalno odlučuju o članstvu u Sindikatu zaposlenih u poljoprivredi, prehrambenoj i duhanskoj industriji i vodoprivredi Hrvatske (PPDIV), Sindikalna podružnice – „CROMARIS“ d.d.

U cilju poticanja timskog rada, suradnje i pravovremenog informiranja, zaposlenike se o svim važnim temama izvještava u *Internim vijestima*, organiziraju se druženja,

a zaposlenike se također potiče na volontiranje. Zaposlenici Cromarisa redovito sudjeluju u anketama kroz koje mogu davati prijedloge za unaprjeđenje uvjeta rada i poslovanja, dijeliti stavove i očekivanja koje se koriste kao smjernice u planiranju daljnjih inicijativa i aktivnosti za povećanje zadovoljstva zaposlenika. Zadnje anonimno, dobrovoljno ispitivanje motivacije zaposlenika te razine zadovoljstva radom u Cromari-

su provedeno je 2022. godine, a uključilo se 73 posto zaposlenika. Ispitivanje je obuhvatilo 10 dimenzija zadovoljstva - motivacija, komunikacija, angažiranost, organiziranost, fleksibilnost, profesionalni razvoj, međuljudski odnosi, neposredno nadređeni, uprava i uvjeti rada. Rezultati istraživanja potaknuli su izradu akcijskih planova za unaprjeđenje uvjeta rada. Za održavanje kontinuiteta praćenja zadovoljstva

Cromaris provodi anonimna i dobrovoljna ispitivanja motivacije zaposlenika i razine zadovoljstva na radnom mjestu

Rezultati ispitivanja koriste se za unaprjeđenje uvjeta rada i poslovanja

zaposlenika uvjetima rada, početkom 2024. provedena je skraćena anketa zadovoljstva zaposlenika (tzv. pulse check), a rezultati će koristiti za reviziju i unaprjeđenje akcijskih planova.

Cjeloživotno učenje (S)

Cjeloživotno učenje i razvoj zaposlenika jedan je od Cromarisovih prioriteta. Zaposlenicima su osigurane mogućnosti za profesionalni rast i razvoj, učenje i horizontalnu mobilnost radnih mjesta. Iz godine u godinu Cromaris povećava financijska sredstva namijenjena unaprjeđenu postojećih te stjecanju novih znanja i vještina. Interne i vanjske edukacije organiziraju se u dogovoru s rukovoditeljima prema definiranim razvojnim potrebama zaposlenika te poslovnim potrebama Cromarisa. Svjesni važnosti zadržavanja znanja i vještina u Cromarisu, tijekom 2023. definirani su nasljednici na ključnim pozicijama kako bi se uspostavio mehanizam prijenosa znanja i vještina te osigurao

kontinuitet poslovanja. Prema definiranim planovima karijernog razvoja te potrebama i preferencijama, zaposlenici se uključuju u razne edukacijske programe organizirane u suradnji sa specijaliziranim partnerima - tečajevi engleskog jezika, usklađivanje poslovanja s ciljevima održivosti, razvoj prezentacijskih vještina, trening *Kako biti uspješan mentor* itd. U 2023. devet od deset nominiranih polaznika završilo je program *Franklin Covey Leadership*. Cromarisovi zaposlenici također su sudjelovali na, već tradicionalnim konferencijama *Barcelona Sea Food, Aquaculture Europe 2023* i *HR Weekend*, a nastavljena su i stručnih usavršavanja.

Cjeloživotno učenje ključno je za Cromarisovo uspješno poslovanje

Odgovornost prema zajednici (S)

Suradnja sa znanstvenim i obrazovnim institucijama

Brojni studenti i učenici sudjelovali su na terenskoj nastavi, izvođenju stručne prakse te studijskim posjetima Cromarisu. Naši stručnjaci su svojim znanjima i iskustvom doprinijeli istraživanjima i aktivnostima studenata u okviru njihovih doktorskih, završnih i diplomskih radova. Tijekom 2023. godine nastavljene su dugogodišnje suradnje sa znanstvenim i obrazovnim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu, a započete su i neke nove. Cromaris dugi niz godina uspješno surađuje s Agronomskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, Odjelom za studije mora Sveučilišta u Splitu

i Odjelom za ekologiju, agronomiju i akvakulturu Sveučilišta u Zadru. U 2023. surađivalo se prvi puta s Ekonomskim fakultetom iz Rijeke, a studenti i profesori Sveučilišnog specijalističkog studija Kontroling upoznali su se s praksom u Cromarisu. Nastavljena je suradnja s Poljoprivrednom, prehrambenom i veterinarskom školom Stanko Ožanić iz Zadra. Zaposlenici Cromarisa održali su edukaciju o važnosti očuvanja bioraznolikosti, zaštićenim vrstama Jadrana te zaštiti mora učenicima područne škole Sali i područne škole Božava u sklopu projekta „Bio kugle za bio budućnost“.

Cromaris je također nastavio suradnju sa Sveučilištem u Bologna u razvoju dviju projektnih ideja i njihovoj prijavi na EU natječaje. Projekti One earth i 3EFISHING su i odobreni, a početak je planiran u 2024. godini. Oba projekta povezana su sa zaštitom prirodnih resursa i bioraznolikosti. Aktiv-

nosti projekta One earth usmjerene su na kružno gospodarstvo i ispitivanje mogućnosti korištenja ribljih nusproizvoda, posebno ljuski, u drugim industrijama. U fokusu 3EFISHING projekta je zaštita morskih resursa i smanjenje ugljikovog otiska, a od projektnih aktivnosti posebno se

U 2023. nastavljena je suradnja sa znanstvenim i obrazovnim institucijama te su započele nove suradnje

ističe pilot-projekt zamjene dizelskih motora hibridnim na jednom Cromarisovom katamaranu. I u 2023. nastavljena je dugogodišnja suradnja sa znanstvenicima iz Škotske na razvoju ključnih pokazatelja za odabir ribe najboljeg genetskog potencijala. Istraživanja i tromjesečnu praksu u okviru doktorskog studija u Cromarisovu odjelu Istraživanje i razvoj, proveo je doktorand sa Sveučilišta Wageningen u Nizozemskoj. Studenti s Arktičkog sveučilišta u Norveškoj bili su u stručnom posjetu Cromarisovim uzgajalištima kako bi se u praksi upoznali s marikulturom na Mediteranu.

U 2024. završeni su projekti Perform FISH u suradnji s HGK te New Tech Aqua u suradnji sa Sveučilištem u Bologni

U 2023. godini uspješno je završen projekt *Perform FISH* proveden u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom. Cilj projekta bio je proizvodnja po mjeri potrošača, odnosno integriranje inovativnih pristupa za konkurentnu i održivu proizvodnju u cijelom lancu vrijednosti mediteranske akvakulture. Okončan je i projekt *New Tech Aqua* pod vodstvom Sveučilišta u Bologni (UNIBO) za razvoj novih tehnologija, alata i strategija za održivu, inovativnu i otpornu europsku akvakulturu, pod pokroviteljstvom Europske unije. Na završnom izlaganju u Bruxellesu predstavlje-

no je 14 inovacija za poboljšanje otpornosti sektora i iznesene su preporuke za politike koje doprinose poboljšanju propisa EU-a. Zakonske prepreke, cirkularnost, riblja hrana, organska akvakultura i diverzifikacija bile su neke teme o kojima se raspravljalo na političkim okruglim stolovima na visokoj razini, uključujući sudjelovanje Glavne uprave za pomorstvo i ribarstvo (DG MARE) te Europske tehnološke i inovacijske platforme za akvakulturu (EATiP).

Cromaris i Sveučilište u Bologni 2024. započinju zajedničke EU projekte – One Earth i 3EFISHING

Odgovornost prema lokalnoj zajednici i humanitarne akcije

Cromaris je i u 2023. godini nastavio suradnju s lokalnim zajednicama, prije svega na području Zadarske i Istarske županije, ali i cijele Hrvatske. U svojim društveno odgovornim programima Cromaris osobitu pažnju pridaje razvoju otočnih lokalnih zajednica, poticanju svijesti djece o važnosti zaštite okoliša, važnosti zdrave prehrane te podršci obrazovanju i usavršavanju u području marikulture i znanosti o moru.

Organizirane se razne tematske aktivnosti, radionice i projekti te je donira oprema za škole, vrtiće i knjižnice. U cilju uklanjanja otpada, u suradnji s lokalnim stanovništvom redovito se provode volonterske akcije čišćenja obale i mora na otocima u blizini Cromarisovih uzgajališta.

U suradnji s Osnovnom školom „Petar Lorini“ i mještanima iz mjesta Sali na Dugom otoku, Cromarisovi zaposlenici organizirali su predstavu za djecu o bioraznolikosti i važnosti očuvanja mora te izradu biokugli. Izrađeno je oko 5000 biokugli koje su u drugom dijelu projekta, nakon čišćenja luke u Salima, osnovnoškolci te Cromarisovi i lokalni volonteri zajedno bacili u more u svrhu obnove morskog dna i očuvanja bioraznolikosti podmorja.

Cromaris također aktivno podupire sportske klubove. Devetu godinu zaredom je sponzor Košarkaškog kluba Zadar, kao i Plivačkog kluba Zadar, Saveza za daljinsko plivanje, Nogometne škole mladih u Zemuniku te brojnih drugih manjih sportskih klubova i manifestacija. Uz to je pokrovitelj raznih sportskih manifestacija na širem zadarskom području, primjerice utrke Škraping na otoku Pašmanu. Cromarisovi trkači tradicionalno sudjeluju u utrci Wings for life. U 2023. treći put obilježen je internacionalni Bike to work day, promovirajući bicikljanje kao zdravu i za okoliš prihvatljiviju alternativu vožnji automobilom. Troje najsretnijih zaposlenika koji su došli na posao biciklom osvojili su vrijedne nagrade, od kojih je prva bila novi bicikl.

Cromaris se iz godine u godinu sve više povezuje s lokalnom zajednicom i turističkim zajednicama u organizaciji raznih manifestacija za promociju lokalne baštine i običaja te autohtonih recepta mediteranske kuhinje. Ističu se *Tuna, Sushi & Wine festival Zadar*, *Fish & Jazz festival Zadar*, *Toč festival Nin*, *Festival mora i soli Sali*, *Saljske užance*, *Tunuara Kali*, *Crnilo kup Lukoran*, brojne ribarske večeri i druge gastronomijske manifestacije.

Izravan doprinos dobrobiti zajednice jest i sustavno ulaganje u zajedničku i javnu infrastrukturu. Tijekom 2023. Cromaris je uložio u obnovu višenamjenskog igrališta u Općini Tkon, dok je u Luci na Dugom otoku potpuno financirao obnovu rive, postavljanje spomenika rogu i popratne instalacije

za predstavljanje, kao i povijesno edukativne priče o rogu i ribarima u Salima. Time Cromaris sudjeluje u promociji i popularizaciji pomorske i ribarske kulturne baštine koja je dio života lokalnog otočnog stanovništva.

Cromaris je 2023. donirao u novcu i ribi 51.270 eura

Članstva Cromarisa u udrugama i strukovnim udruženjima

LAG MARETA
Cromaris je član lokalne akcijske grupe koja zastupa interese stanovništva određenog područja unaprjeđujući kulturnim, društvenim, gospodarskim, infrastrukturnim i edukativnim projektima kvalitetu života lokalnih stanovnika.

LAGUR PLODOVI MORA
Cromaris je član akcijske skupine na području lokalnog ribarstva, putem koje su održane specifične edukacije zaposlenika na temu sigurnosti plovidbe i zaštite zaposlenika.

FEAP (Udruženje europskih proizvođača u akvakulturi)
Predstavnici tvrtke Cromaris aktivno sudjeluju u skupini proizvođača akvakulture pri Hrvatskoj gospodarskoj komori koja djeluje u sklopu XFNM-a. XFNM podupire i promovira odgovoran razvoj akvakulture i omogućuje koordinaciju neophodnih aktivnosti za razvoj i unaprjeđenje akvakulture.

KLASTER MARIKULTURE SPLIT
Udruga koja zastupa zajedničke interese svih uzgajivača te posebno uzgajivača tune, bijele morske ribe i školjkaša. Cromaris aktivno sudjeluje u radu udruge, prepoznaje interese industrije, daje prijedloge državnim tijelima te sudjeluje u pripremi zakonske regulative, usklađujući pritom potrebe i interese industrije, znanstvene zajednice i državnih tijela.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
HGK je neovisna strukovna i poslovna organizacija koja promiče, zastupa i usklađuje zajedničke interese članova pred državnim i drugim tijelima u Hrvatskoj i inozemstvu. Cromaris je član HGK unutar grupacije akvakulture, koja se na nacionalnoj razini bavi ključnim pitanjima i problematikom uzgoja i uzgajivača te koordinira aktivnosti među znanstvenim tijelima, državnom upravom i gospodarstvom.

Sigurnost i zdravlje potrošača (S)

Utjecaj Cromarisovih proizvoda na zdravlje i sigurnost potrošača procjenjuje se za sve vrste proizvoda. Ispituje se zdravstvena ispravnost i nutritivni parametri proizvoda te određuju nutritivne tablice, iz čega proizlaze prehrambene tvrdnje za pojedinu kategoriju proizvoda. Također se ispituje rok trajnosti po kategorijama proizvoda u skladu sa zakonskim propisima i standardima vezanim za sigurnost hrane. Svaki standard koji je implementiran u Cromarisovo poslovanje je ujedno i certificiran. Cromaris je pod stalnim nadzorom Državnog

inspektorata, a to između ostalog uključuje veterinarski nadzor i nadzor sigurnosti hrane. Imenovane odgovorne osobe u Cromarisu sudjeluju u inspekcijskim nadzorima, analiziraju inspekcijska izvješća i nalaze te koordiniraju korektivne aktivnosti, kada je to potrebno. Cromaris ima uspostavljen protokol za reklamacije proizvoda i pritužbe kupaca i potrošača koje se sustavno zaprimaju elektroničkom poštom, a rješavaju se u Odjelu kontrole kvalitete.

Utjecaj Cromarisovih proizvoda na zdravlje i sigurnost potrošača procjenjuje se za sve vrste proizvoda

Ispitivanje zdravstvene ispravnosti proizvoda

Zdravstvena ispravnost gotovih proizvoda i prikladnost za konzumaciju osigurava se praćenjem mikrobioloških i senzoričkih parametara kod izlova, na kraju proizvodnog ciklusa i na zadnji dan roka trajanja. Rezultati se ocjenjuju prema mikrobiološkim kriterijima koji su usklađeni sa specifikacijama kupaca i zakonskim propisima, a senzorička ocjena dodjeljuje se prema Cromarisovoj internoj radnoj uputi. Radi osiguranja kvalitete i zdravstvene ispravnosti proizvoda, Cromaris

dva puta godišnje šalje uzorke svih uzgojnih vrsta sa svih uzgajališta na mikrobiološku i parazitološku analizu te analizu prisutnosti teških metala, rezidua antibiotika i poliklorirane bifenile, a od 2023. godine i PFAS spojeva (perfluoralkilni i polifluoralkilni spojevi). Tri puta godišnje, odnosno jednom u svakom kvartalu, sve vrste proizvoda iz prerade šalju se na mikrobiološku analizu, a ista analiza provodi se i za vodu

za ljudsku potrošnju i led. Mikrobiološka analiza kvartalno se provodi i na svim površinama koje su u doticaju s proizvodima te higijenski uvjeti u pogonu prerade ribe. Analize provode ovlaštene laboratoriji u skladu sa zahtjevima propisima zakonskim propisima vezanim za sigurnost hrane. Tijekom 2023. godine nije bilo odstupanja ispitivanih pokazatelja.

Zdravstvena ispravnost proizvoda potvrđuje se analizama ovlaštenih laboratorija

Nutritivna vrijednost proizvoda

Nakon dugogodišnjih ulaganja u istraživanje i razvoj Cromaris je razvio vlastitu recepturu riblje hrane, čime je postignuto da Cromarisovala riba bude bogata omega-3 masnim kiselinama te ima povoljan omjer omega-3 i omega-6 masnih kiselina. Cilj Cromarisovog nutritivnog tima je održavanje proizvoda bogatog omega-3 masnim kiselinama u skladu s **Uredbom 1924/2006/EU** o prehranbenim i zdravstvenim tvrdnjama koje su navedene na ambalaži proizvoda. Tijekom 2023. godine u internom Cromarisovom laboratoriju provodile

su se redovite kontrole sastava masnih kiselina u ribljem mesu s naglaskom na udjele EPA i DHA koje dokazano pozitivno utječu na pravilan razvoj fetusa, funkcije, živčanog, očnog, imunološkog i krvožilnog sustava te preventivno djeluju na razvoj Alzheimerove bolesti.

U skladu sa zahtjevima implementiranih standarda i zakonske regulative EU i RH Cromaris za svaku kategoriju proizvoda izrađuje specifikaciju proizvoda (SP) s informacijama o nazivu i opisu proizvoda, sastojcima, hranjivim vrijednostima, zdravstvenim

Cromarisovala receptura riblje hrane osigurava ribu bogatu omega-3 masnim kiselinama

značajkama, alergenima, vrsti ambalažnog materijala, uvjetima čuvanja i distribucije te način i rok upotrebe. Ove su informacije istaknute i na deklaracijama proizvoda. Deklaracije na drugim jezicima usklađuju se i s regulativama zemalja u koje se izvozi. Cromaris ima uspostavljen protokol za reklamacije proizvoda i pritužbe kupaca i potrošača koje se sustavno zaprimaju elektroničkom poštom, a rješavaju se u Odjelu kontrole kvalitete.

Odgovorno korisničko iskustvo (S)

Ispitivanje zadovoljstva kupaca u RH i Italiji

Krajem 2023. provedeno je kvalitativno i kvantitativno istraživanje među ključnim kupcima i partnerima Cromarisa u Italiji i Hrvatskoj. U odnosu na 2022. godinu kupci Cromarisa u Hrvatskoj općenito su zadovoljniji suradnjom, što je vidljivo i rastom ocjene s 4,00 na 4,56. I kupci u Italiji Cromarisu su dodijelili bolju ocjenu 4,56 u 2023. u odnosu na 3,98 iz 2022. Prema rezultatima istraživanja kupci su najzadovoljniji ponudom i kvalitetom proizvoda, a najmanje cijenama, odnosno fi-

nancijskim uvjetima. U 2023. godini i NPS (eng. *Net promoter score*) koji se odnosi na vjerojatnost preporuke, odnosno razinu lojalnosti, pokazao je porast na oba tržišta. U Italiji je NPS u 2023. bio 46, u 2022. godini 31, dok je u Hrvatskoj u 2023. bio 88, a u 2022. godini 42. Glavni razlog znatno boljih ocjena prema NPS-u povećanje je broja lojalnih ambasadora (zadovoljni i lojalni), kojih je u 2023. među kupcima u Hrvatskoj bilo 88 posto, a u Italiji 55 posto.

Zadovoljstvo kupaca kvalitetom Cromarisovih proizvoda raslo je i 2023. godine

Naše nagrade 2023.

Crystal Taste Award 2023

Vrhunsku kvalitetu prepoznaju kupci, potrošači, ali i struka, što potvrđuju priznanja koje Cromaris dobiva za svoje proizvode. Cromaris hama dobitnik je **Crystal Taste Award 2023.** s maksimalne tri zvjezdice za izniman okus i kvalitetu već treću godinu zaredom. Riječ je o cijenjenoj nagradi u segmentu prehrane u svijetu koju od 2005. godine dodjeljuje International Taste Institute iz Bruxellesa. Cromaris hama i Cromaris brancin jedini su nositelji nagrade. *Crystal Taste Award* nakon među proizvođačima mediteranske bijele ribe. Izvrsno je ocijenjena i Cromarisova orada.

Zlatna košarica

Strateške odrednice Cromariso-
sova poslovanja, orijentiranost
prema izvoznim tržištima i naj-
viša razina industrijske učinko-
vitosti kao i kontinuirane stope
rasta količinske prodaje, prepo-
znala je stručna zajednica. Cro-
marisu je dvije godine zaredom
dodijeljeno priznanje portala
Ja Trgovac **Zlatna košarica** u
kategoriji Proizvođač godine, a
2024. smo ušli u finale. U 2024.
godini prvi puta nam je dodije-
ljena nagrada Zlatna košarica u
kategoriji *Društveno odgovorna
kompanija za 2023. godinu.*

**Cromaris je
prvi puta dobio
Zlatnu košaricu
u kategoriji
Društveno
odgovorna
kompanija za
2023. godinu**

Zlatni ključ

Cromaris je 2023. ostvario 52 posto prodaje u Italiji, najvećem svjetskom tržištu brancina i orade. Ti iznimni prodajni rezultati prepoznati su na konvenciji hrvatskih izvoznika koji su Cromaris, također treću godinu zaredom, nagradili Zlatnim ključem u kategoriji Najbolji izvoznik u Italiji.

Promocija održive proizvodnje i konzumacije riba i ribljih proizvoda na festivalima

Cromaris je u 2023. na događanjima diljem Hrvatske posjetiteljima omogućio konzumaciju jela od Cromaris BIO ribe uz mnoge edukativne materijale i prateće aktivnosti šireći svijest o važnosti konzumacije proizvoda iz odgovorne i održive proizvodnje. Na vodećim regionalnim enološkim, gastronomskim i medijskim događanjima kao što su *Vinart*, *Weekend Food* i *Weekend Media Festival* prvi su put prezentirana jela od Cromaris BIO ribe u azijskoj

fuziji. Široj publici predstavljen je i *premium* proizvod u asortimanu – jadranski zubatac, koji je posebno oduševio posjetitelje okusom, ali i time što je dostupan u Cromaris trgovinama tijekom cijele godine. Cromaris je i drugu godinu sudjelovao na vodećem street food festivalu *Food truck festival*, gdje je publika već prepoznala kvalitetu Cromarisovih jela i izgradila bazu vjernih potrošača.

Cromariosva riba promovira se na enološkim i gastronomskim događajima - *Vinart*, *Weekend Food*, *Weekend Media Festival* te *Food truck festival*

Održiva nabava (S)

Održivi lanci nabave

U 2023. godini Cromaris je na svojim mrežnim stranicama objavio **Opće uvjeti nabave roba i usluga Cromaris d.d. (OUN)** s opisom zahtjeva vezanih za zaštitu okoliša, antikorupciju i sprječavanje maloljetničkog rada koje moraju ispuniti Cromarisovi dobavljači roba i usluga. Izrada Pravilnika o nabavi planirana je za 2024. godinu. Opći uvjeti nabave ugrađeni su u sustav elektroničke nabave Ensolva na razini Adris grupe. Tijekom 2023. provedena je godišnja analiza svih značajnih dobavljača prema kriterijima OUN. U

2023. u Cromarisu se pripremao standardizirani upitnik za značajne dobavljače u cilju integracije u upitnik na razini Adris grupe. U 2023. u izračun ugljikovog otiska u **opsegu 3** koji se odnosi na lanac vrijednosti, uključili smo 4 dobavljača hrane iz Grčke i Italije. Ukupni broj dobavljača u 2023. povećan je sa 969 na 1021, odno-

sno za 5 posto. Udjel lokalnih dobavljača 2023. bio je 85,4 posto tj. povećan je za 3 posto u odnosu na 2022. Pritom smo kao lokalne, definirali dobavljače iz Hrvatske. Uzimajući u obzir da na hrvatskom tržištu nema proizvođača riblje hrane, svu hranu proizvedenu prema Cromarisovoj recepturi u 2023. smo, kao i prethodnih go-

dina uvozili iz Italije i Grčke. Udjel riblje hrane u ukupnom iznosu nabave u 2023. bio je 65 posto. Ostale značajne nabavne kategorije u 2023., kao i 2022. bile su: mladž, ambalaža, usluge prijevoza, održavanje i drugo.

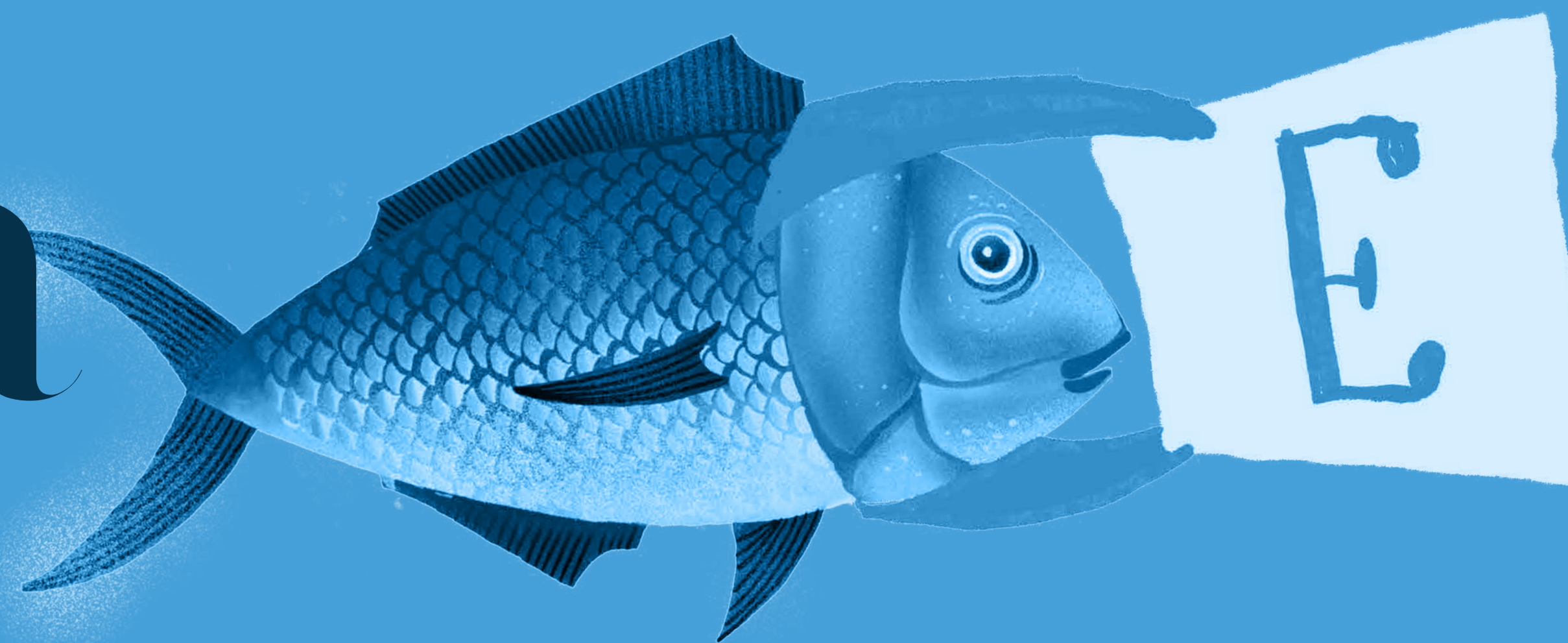
Cromaris je 2023. objavio Opće uvjeti nabave roba i usluga u koje su uključeni zahtjevi za smanjenje utjecaja dobavljača na okoliš, društvo i antikorupciju

Udjel lokalnih dobavljača
iz Hrvatske u 2023. bio je
85,4 %

Najveći udjel u ukupnom
iznosu nabave imala je
nabava riblje hrane

Odgovornost za zaštitu okoliša

Upravljanje utjecajima na okoliš, rizicima i prilikama

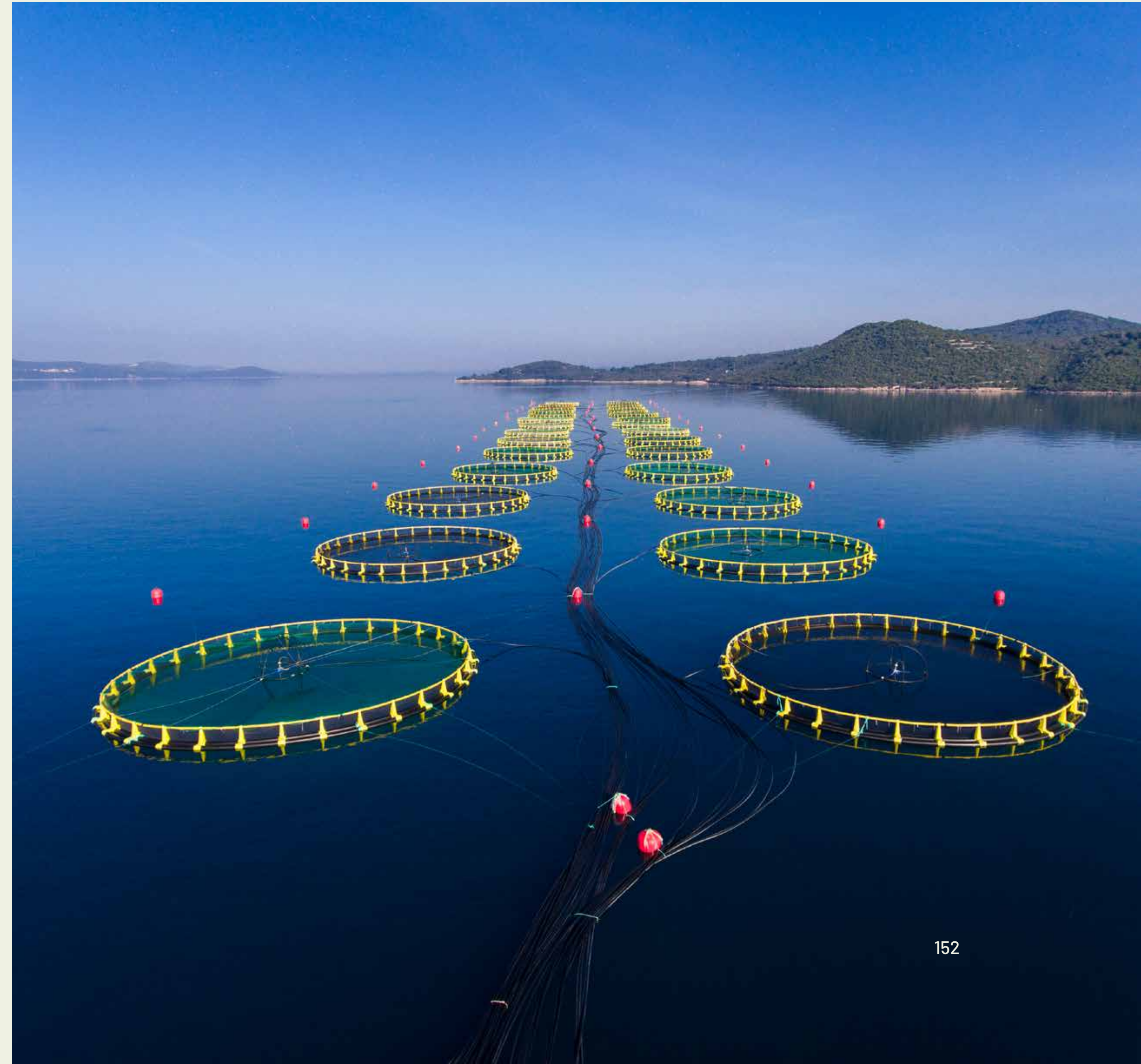
Na temelju provedene analize, u cilju ocjene značajnosti i prikaza utjecaja Cromarisovog poslovanja na okoliš te rizika i prilika, materijalne teme u 2023. ostale su iste kao i materijalne teme u 2022.: smanjenje ugljikovog otiska, gospodarenje otpadom i zaštita bioraznolikosti. U ovom poglavlju smo opisali Cromarisove utjecaje na okoliš, a rizici i prilike su opisani u poglavlju **Upravljanje ESG rizicima**. U cilju unaprjeđenje znanja zaposlenika i pravovremene pripreme za ispunjavanje obveze koje proizlaze iz zakonskih propisa EU i Hrvatske vezanih za održivost

pa tako i zaštitu okoliša, tijekom 2023. godine održano je niz internih i vanjskih edukacija. Naši zaposlenici su također sudjelovali na konferencijama, stručnim skupovima i okruglim stolovima čiji je cilj bio usklađenje i unaprjeđenje poslovanja s načelima održivosti. Utjecajima, rizicima i prilikama, Cromaris upravlja u skladu s certificiranim sustavima upravljanja kvalitetom i okolišem prema normama ISO 9001:2015 i 14001:2015, uvedenim u mrijestilištu, svim uzgajalištima te proizvodno-logističkom centru Gaženica. Sustav upravljanja okolišem uveden

Cromarisovi zaposlenici sudjelovali su 2023. na edukacijama, konferencijama i stručnim skupovima vezanim za održivost poslovanja

je i certificiran prvi puta 2011. godine. U srpnju 2021. godine Cromaris je revidirao i obnovio **Politiku kvalitete, sigurnosti hrane zaštite okoliša i društvene odgovornosti**, a u lipnju 2023. Politiku bioraznolikosti. Usklađenost uzgoja i upotrebe sirovina na Cromariosvim uzgajalištima prema načelima održivosti, potvrđuje se ASC Farming certifikatom (eng. *Aquaculture Stewardship Council – Farm Standard*), ASC certifikatom za sljedivost proizvoda (eng. *Chain of Custody*) i certifikatom GlobalG.A.P. Zahtjevi ASC Farming standarda odnose se na društvenu odgovornost prema zaposlenicima, lokalnim zajednicama, lokalnim zajednicama te zaštitu okoliša s naglaskom na očuvanje prirodnih staništa i bioraznolikost. Uzgajališta su prvi puta certificirana prema ASC Farming stan-

dardu 2019. godine, a certifikat je važeći do 2. kolovoza 2025. godine. GlobalG.A.P. certifikat potvrđuje sljedivosti proizvodnog lanaca od mrijestilišta, mlađi i dobavljača hrane do uzgoja, izlova i prerade ribe te poslovanje prema načelima održivosti. U dijelu koji se odnosi na okoliš, naglasak je također na očuvanju bioraznolikosti. Nositelji GlobalG.A.P. certifikata su mrijestilište, uzgajališta i proizvodno-logistički centar Gaženica. Prema ASC i GlobalG.A.P. certificirana je i sva hrana kojom se hrane Cromarisove ribe. U cilju smanjenja utjecaja dobavljačkog lanca na okoliš u Općim uvjetima nabave roba i usluga Cromaris d.d. objavljenim na mrežnim stranicama opisani su uvjeti kojih se dobavljači moraju pridržavati.

U Općim uvjetima nabave roba i usluga Cromaris d.d. opisani su uvjeti kojih se dobavljači moraju pridržavati u cilju zaštite okoliša

Okolišne politike - Politika kvalitete, sigurnosti hrane zaštite okoliša i društvene odgovornosti i Politika bioraznolikosti

ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 i ASC Farming standard i GlobalG.A.P. standard – alati za upravljanje utjecajima na okoliš te rizicima i prilikama u Cromarisu

Smanjenje ugljikovog otiska (E)

Pariškim sporazumom na globalnoj razini propisana je obveza za državanja porasta globalne prosječne temperature na Zemlji za najviše 1,5°C (ranije 2°C) do 2100. u odnosu na predindustrijsko razdoblje. Ova obveza prenijeta je na EU razinu donošenjem Europskog zakona o klimi (*Uredba 2021/1119/EU*). U cilju utvrđivanja značaja Cromarisovog ugljikovog otiska,

izvora emisija stakleničkih plinova te udjela u ukupnim emisijama Hrvatske, Cromaris je prvi puta izračunao ugljikov otisak za 2020. godinu. Izračun ugljikovog otiska i procjena potrošnje energije, te na temelju toga donošenje politika i akcijskih planova za njihovo smanjenje, su također zahtjevi koji proizlaze iz ASC Standarda

Prvi izračun ugljikovog otiska iz opsega 1 i 2 Cromaris je napravio 2020

GRI 3-3, 305-1, 305-2, 305-3, 305-4 i 305-5
GRI 13 – 13.1.1, 13.1.2, 13.1.3, 13.1.4, 13.1.5 i 13.1.6
ASC indikator

Izračun ugljikovog otiska i praćenje potrošnje energije su zahtjevi ASC standarda

Udjel Cromarisovih emisija iz opsega 1 i 2 u ukupnima emisijama Hrvatske manji od 0,03%

Cromarisov ugljikov otisak 2023.

Ugljikov otisak izračunava se prema GHG protokolu (eng. *Greenhouse Gas Protocol*) te normi ISO 14064-1:2018. U izračun od 2020. do 2022. uključene su direktne emisije iz opsega 1 te indirektne emisije iz opsega 2. U izračun su uključeni ugljikov dioksid (CO₂), didušikov oksid (N₂O), metan (CH₄) i staklenički plinovi sadržani u kontroliranoj radnoj tvari R404A. Za izračun direktnih emisija stakleničkih plinova iz za 2023. godinu korišteni su faktori emisije iz me-

todološkog priručnika Međuvladina panela o klimatskim promjenama (eng. *Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC*). Fugitivne emisije radne tvari R404A te emisije CH₄ i N₂O svedene su na ekvivalentnu emisiju CO_{2(eq)} primjenom potencijala globalnog zatopljenja (eng. *Global Warming Potential – GWP*) za stogodišnje razdoblje, koji je preuzet iz četvrtog izvješća IPCC-a i iznosi 25 za CH₄, 298 za N₂O, 3.922 za R404A, dok za CO₂ iznosi 1. U ukupnim emisijama stakleničkih

plinova Cromarisa 99 posto odnosi se na emisiju CO₂. Za izračun emisija stakleničkih plinova iz opsega 2 prema lokacijskom pristupu koje potječu od kupljene električne energije na tržištu od opskrbljivača, korišteni su prosječni faktori emisije za potrošnju električne energije u Hrvatskoj od 131,01 grama CO_{2(eq)}/kWh prema hrvatskoj bazi faktora emisije, a za Italiju od 252,00 grama CO_{2(eq)}/kWh prema podacima Europske agencije za okoliš Za

tržišni pristup korišten je faktori emisije 131,00 grama CO_{2(eq)}/kWh dobavljača HEP-Opskrbe, dok za E.ON Hrvatska podaci u vrijeme pripreme izvješća nisu bili raspoloživi pa je korišten faktor emisija za preostalu mješavinu (eng. *Residual Mixes*) 515,06 grama CO_{2(eq)}/kWh. Tijekom 2023. godine 50,3 posto potrošene električne energije u Cromarisu je kupljeno od HEP-Opskrbe, dok je 49,7 posto kupljeno od E.ON Hrvatska pa je prosječan faktor emisije iznosio

321,96 grama CO_{2(eq)}/kWh. U okviru analize mjera za smanjenje emisije za 2025. godinu korišten je faktor emisije 112,28 grama CO_{2(eq)}/kWh za Hrvatsku, u skladu sa Scenarijem ubrzane energetske tranzicije (S1), u okviru Analize i podloge za izradu Strategije energetskog razvoja Republike Hrvatske (Zelena i Bijela knjiga). Smanjenje specifičnog faktora emisija je posljedica očekivanog povećanja udjela obnovljivih izvora energije u proizvodnji električne energije u Hrvatskoj.

Ugljikov otisak izračunava prema GHG protokolu i normi ISO 14064-1:2018

Od 2023. godini u izračun su uključena i emisije iz opsega 3 za četiri dobavljača hrane. Tri dobavljača dostavila su specifične faktore emisije stakleničkih plinova za proizvodnju riblje hrane, a faktori su iznosili 1,500, 1,259 i 1,134, 1,175 CO_{2(eq)}/ tona proizvedene hrane. Značaj dobavljača hrane za uključivanje u izračun emisija iz lanca vrijednosti u opsegu 3, određen je na temelju iznosa plaćenih za nabavu hrane.

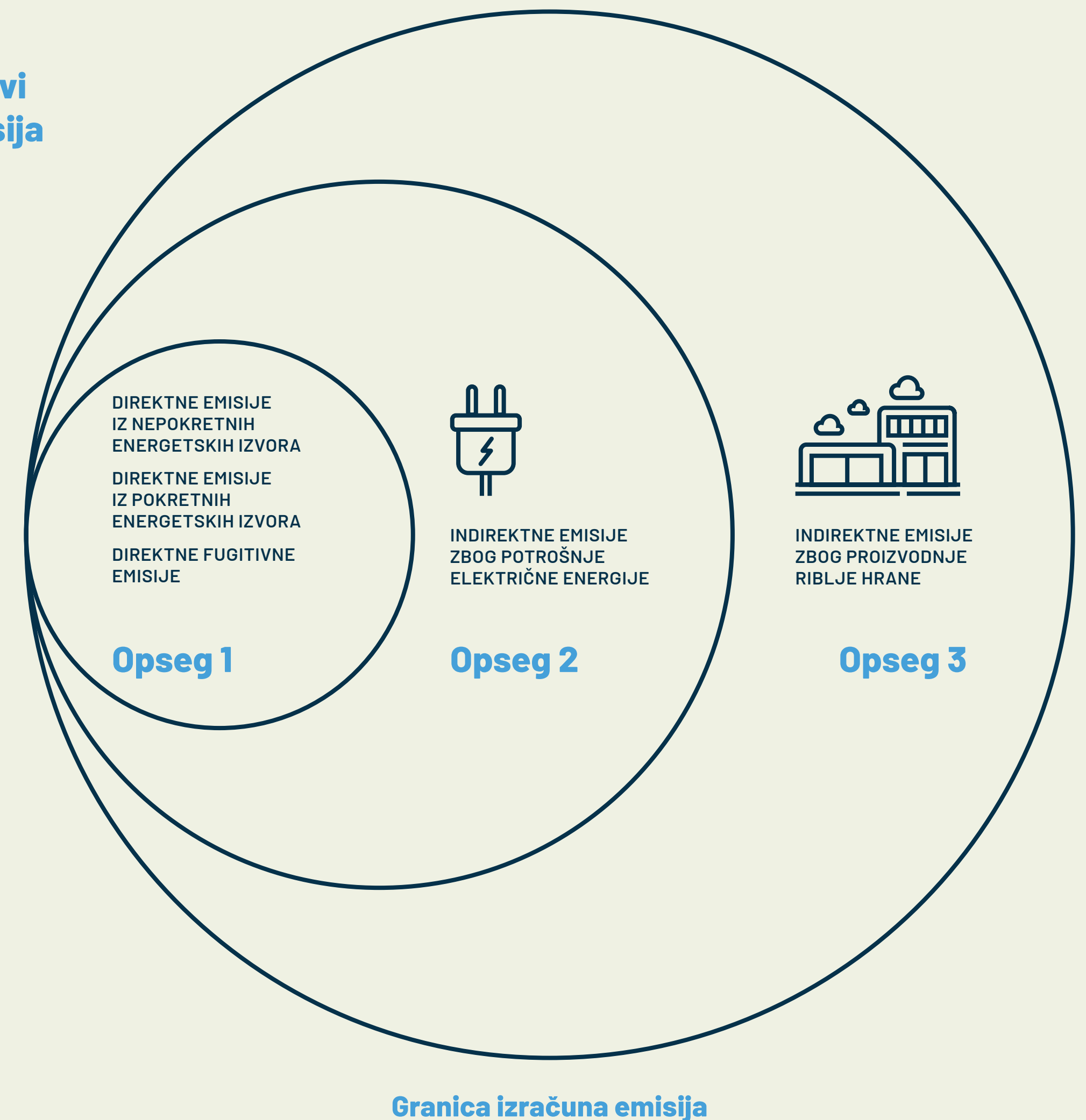
Od 2022. Cromaris uključuje u izračun ugljkovog otiska emisije iz opsega 3

Izvori emisija stakleničkih plinova uključeni u izračun Cromarisovog ugljikovog otiska za 2023.:

U izračunima za 2022. godinu, u skladu s GHG protokolom (Protokol o stakleničkim plinovima) i ISO 14064-1:2018 standardom, u opsezima 1, 2 i 3 uključene su:

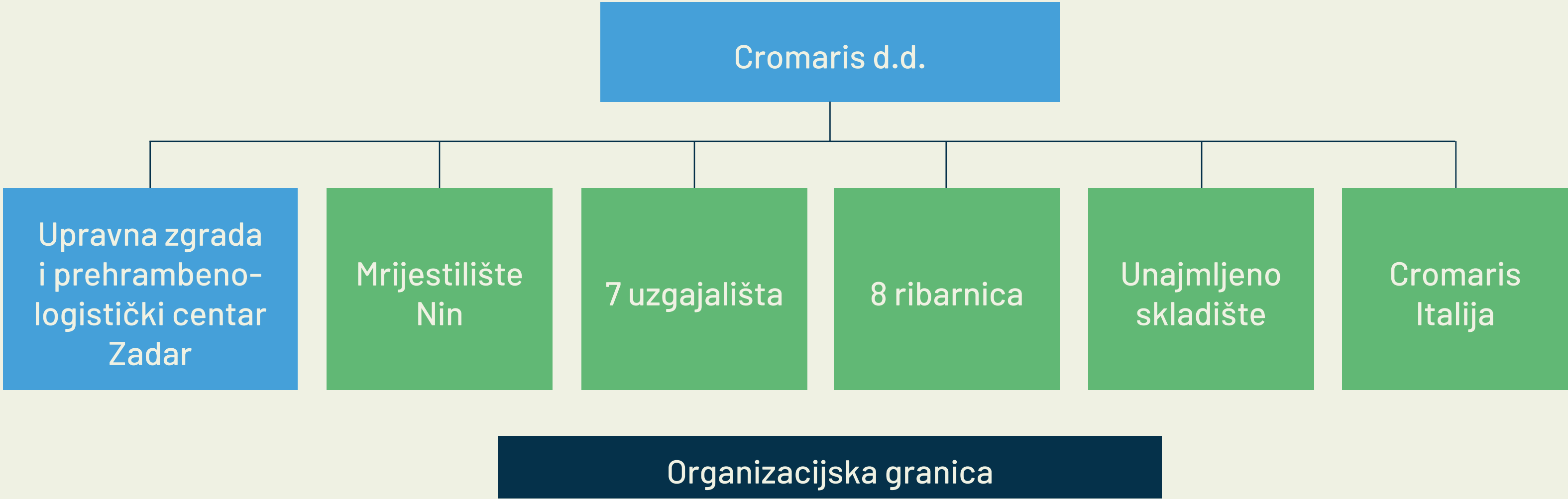
1. direktne emisije stakleničkih plinova iz opsega 1 - izgaranje goriva u nepokretnim energetske izvorima (uređaji za loženje za proizvodnju toplinske energije iz fosilnih goriva) i pokretnim energetske izvorima (osobna službena vozila, teretna vozila, viljuškari i brodovi) te difuzne emisije (gubitak kontroliranih radnih tvari u rashladnim sustavima)
2. indirektna emisija stakleničkih plinova iz opsega 2 - potrošnja električne energije proizvedene izvan Cromarisovih lokacija i kupljene od opskrbljivača na tržištu
3. dio indirektnih emisija stakleničkih plinova iz opsega 3 - emisije 4 dobavljača riblje hrane

Cromarisovi izvori emisija 2023.

Organizacijska granica Cromarisa za izračun ugljikovog otiska u opsegu 1

Organizacijska granica za izračun ugljikovog otiska za 2023. uključivala je izvore emisija stakleničkih plinova (opseg 1) iz upravne zgrade i proizvodno-logističkog centra u Gaženici u Zadru, mrjestilišta u Ninu, sedam uzgajališta, osam trgovina, unajmljenog skladišta i Cromaris Italija. Organizacijska granica obuhvaća i unajmljeno skladište gotovih proizvoda u Zagrebu te poslovni prostor i vozni park Cromaris Italija.

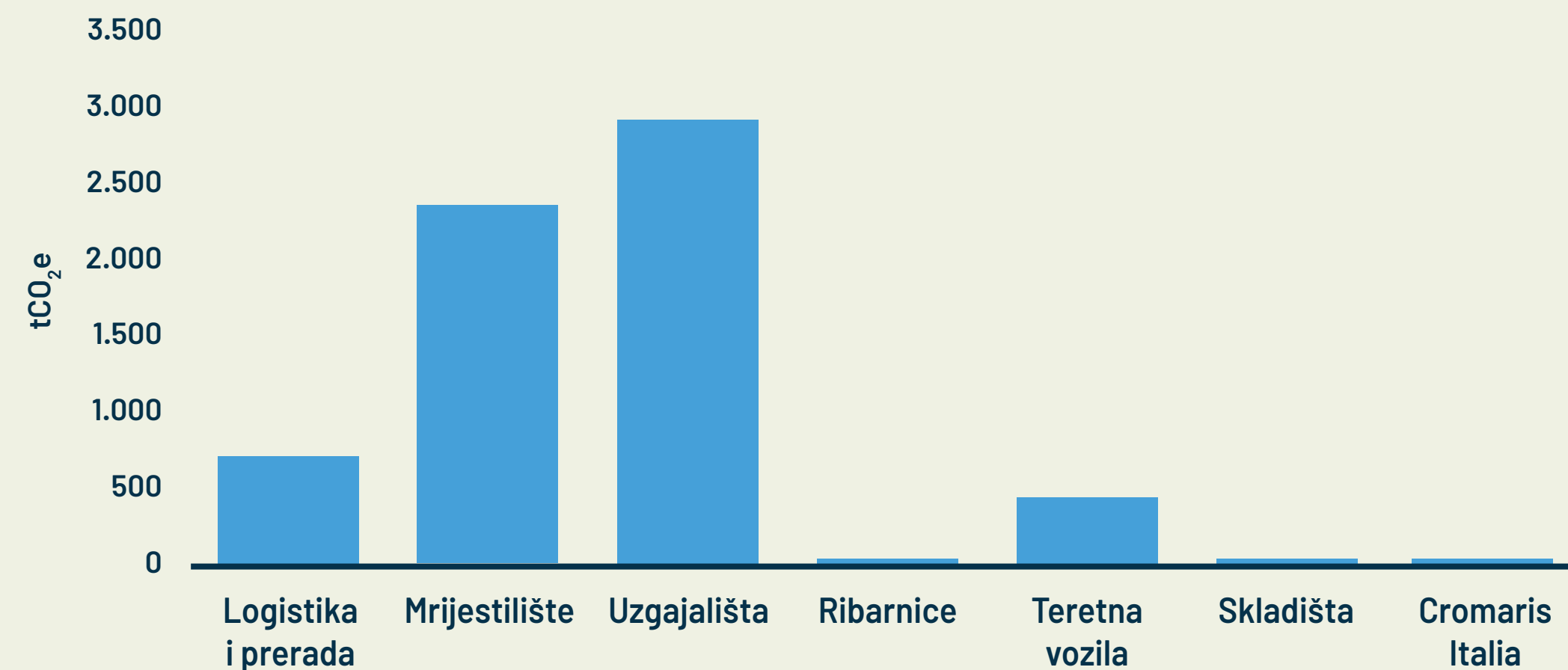
Cromarisove emisije stakleničkih plinova iz opsega 1 i 2 u 2023. bile su 6.086,9 tona CO_{2(eq)} prema lokačijskom pristupu izračuna za opseg 2. Procjena nesigurnost ugljikovog otiska izračunata je prema Tier 1 pristupu iz IPCC smjernica za dobru praksu i u 2023. bila je ±6,9 posto. Uzimajući u obzir nesigurnost izračuna, emisije stakleničkih plinova iz opsega 1 i opsega 2 mogle bi biti između 5.665,5 i 6.508,3 tona CO_{2(eq)}. Najveći doprinos emisijama stakleničkih plinova u 2023. godini imali su pokretni energetske izvori (57,5 %), zatim nepokretni energetske izvori (21,8 %), potrošnja električne energije (19,8 %) i fugitivni izvori (0,9 %).

Cromarisove emisije stakleničkih plinova od 2020. do 2023. iz opsega 1 i 2

Opseg	Izvori emisije	Emisija CO _{2(eq)} (t)			
		2020.	2021.	2022.	2023.
Opseg 1	Nepokretni izvori	1.499,2	1.918,0	1.523,3	1.327,1
	Pokretni izvor	3.128,2	3.812,1	3.495,5	3.499,6
	Fugitivni izvori	7,8	7,8	17,6	53,9
Opseg 2	Električna energija	1.451,7	1.254,7	1.409,4	1.206,4
Ukupno opseg 1 i 2		6.086,9	6.992,7	6.445,9	6.086,9

Prema udjelima organizacijskih jedinica u 2023., najveći doprinos emisijama stakleničkih plinova iz opsega 1 i 2 u 2023. imala su uzgajališta (48,7 %), zatim mrjestilište (32,5 %), proizvodnja (prerada) i logistika (10,6 %), teretna vozila (6,6 %), ribarnice (1,1 %), Cromaris Italija (0,4 %) i unajmljeno skladište (0,1 %).

Udjeli organizacijskih jedinica u emisijama stakleničkih plinova Cromarisa u 2023.

Za 2023. godinu prikupljeni su podaci o emisijama stakleničkih plinova od četiri proizvođača riblje hrane koje su uključene u ulazni tok (*eng. upstream*) emisija u opsegu 3, a iznosile su 42.205,1 tona CO_{2(eq)}. Ukupne Cromariso-ve emisije stakleničkih plinova iz opsega 1, 2 i 3 u 2023. godini, prema lokacijskom pristupu, bile su 48.292,00 tona CO_{2(eq)}. Udjel indirektnih emisija povezanih s proizvodnjom riblje hrane iz opsega 3 u ugljikovom otisku Cromarisa u 2023. bio je 87,4 posto.

**Ukupne Cromarisove emisije
stakleničkih plinova u 2023.
iz opsega 1, 2 i 3**

Opseg	Izvori emisije	Emisija CO _{2(eq)} (t)	
		(t)	(%)
Opseg 1	Nepokretni izvori	1.327,1	2,7
	Pokretni izvor	3.499,6	7,2
Opseg 2	Fugitivni izvori	53,9	0,1
	Električna energija	1.206,4	2,5
Ukupno (Opsezi 1 i 2)		6.086,9	12,6
Opseg 3	Riblja hrana	42.205,1	87,4
Ukupno (Opsezi 1, 2 i 3)		48.292,0	100

**Cromarisov ugljikov otisak
2023. iz opsega 1 i 2 bio je
6.086,9 tona CO_{2(eq)}**

**Emisije stakleničkih plinova
2023. iz opsega 3 bile su
42.205,1 tona CO_{2(eq)}**

**Udjel emisija iz opsega 3 u
ukupnom ugljikovom otisku
bio je 87,4 posto**

**Cromarisov ukupni ugljikov
otisak iz opsega 1, 2 i 3 bio je
48.292,0 tona CO_{2(eq)}**

Intenzitet emisija i ciljevi smanjenja ugljikovog otiska za 2023. iz opsega 1 i 2

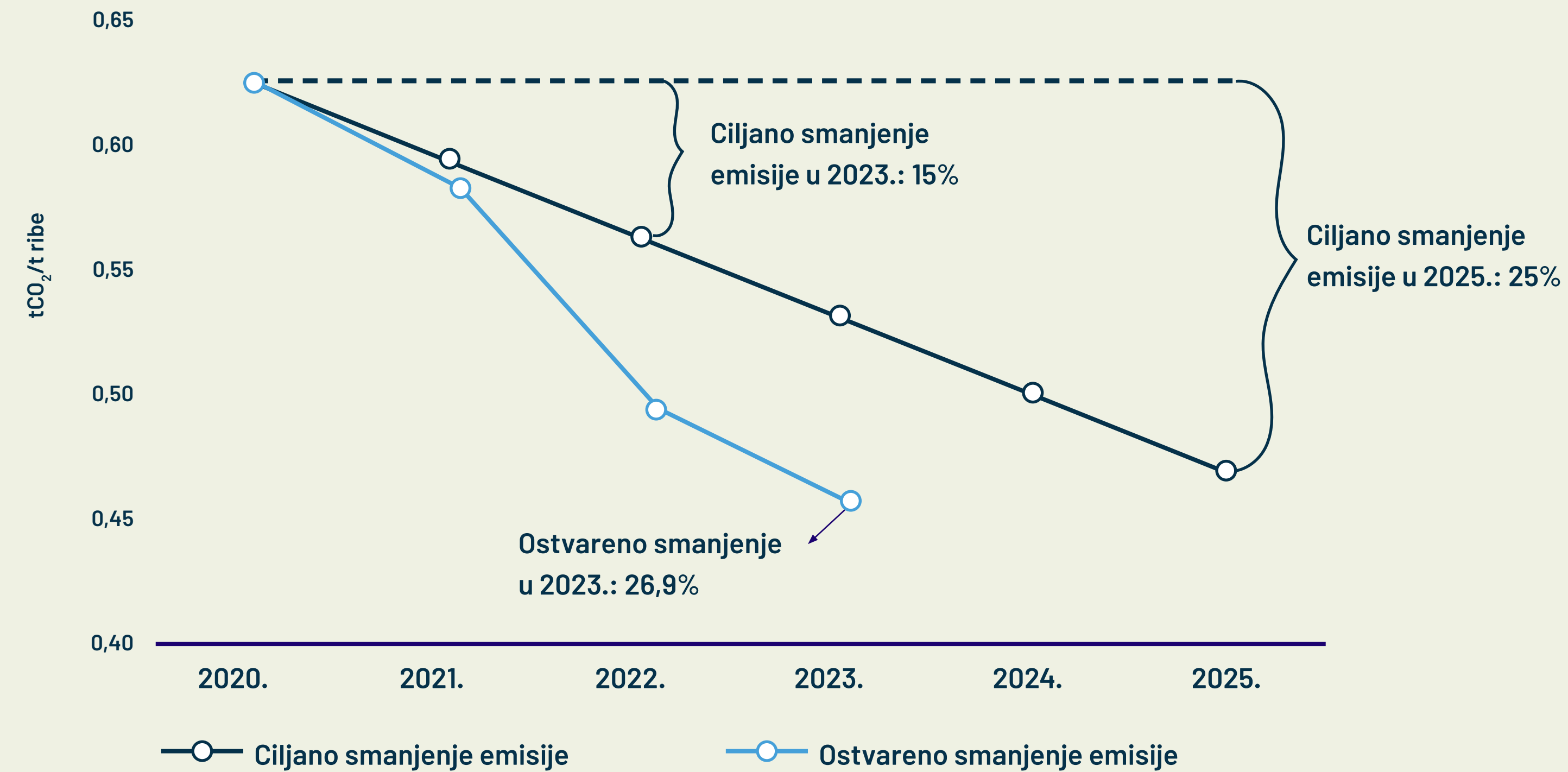
Nakon prvog izračuna 2020., postavljani su ciljevi smanjenja intenziteta emisija iz opsega 1 i 2 po toni izlovljene ribe (tona CO_{2(eq)} / tona izlovljene ribe) za 25 posto do 2025. godine te 60 do 95 posto do 2050. godine, u odnosu na intenzitet emisija iz 2020. godine. Intenzitet emisija stakleničkih plinova 2020. bio je 0,626 tona CO_{2(eq)}/tona izlovljene ribe, a cilj za 2025. je 0,4670 tona CO_{2(eq)}/ tona izlovljene ribe. Uzimajući u obzir unaprjeđenje procesa prikupljanja

podataka o emisijama iz godine u godinu, konačno definiranje baze i ciljne godine za smanjenje Cromarisovih emisija stakleničkih plinova u skladu sa zahtjevima Pariškog sporazuma, još je uvijek podložno promjenama. Usporedbom količine izlovljene ribe koja je u 2020. i izlovljene ribe u 2023. vidljivo je da su emisije stakleničkih plinova uz povećanje izlova u 2023. ostale na istoj razini kao i emisije

stakleničkih plinova iz opsega 1 i 2 u 2020. godini. Iako su ukupne emisije iz opsega 1 i 2 u 2023. bile jednake ukupnim emisijama u 2020. godini, intenzitet emisija je smanjen sa 0,626 na 0,458 tona CO_{2(eq)}/tona izlovljene ribe. Smanjenje intenziteta emisija u 2023. bilo je veće od zadanog cilja za 2025. godinu. Uzimajući u obzir da

je prikupljanje podataka o emisijama iz lanca vrijednosti iz opsega 3 složen proces koji je u začetku i na EU razini, emisije iz opsega 3 nisu uključene u Cromarisov cilj smanjenja intenziteta emisija.

Smanjenje intenziteta emisija CO₂(eq)/tona ribe u 2023. i usporedba s ciljanom 2025.

**Intenzitet emisija
Cromarisa u 2020.
bio je 0,626 tona
CO_{2(eq)}/tona izlovljene
ribe**

**Intenzitet emisija
Cromarisa u 2023.
bio je 0,458 tona
CO_{2(eq)}/tona izlovljene
ribe**

**Cilj smanjenja
intenzitet emisija
Cromarisa u 2025.
je 0,467 tona CO_{2(eq)}/
tona izlovljene ribe**

**U 2023. postignuto je veće smanjenje intenziteta
emisija od postavljenog cilja za 2025.**

Mjere za smanjenje ugljikovog otiska i povećanje energetske učinkovitosti u 2023.

Potencijal mjera za smanjenje emisije u opsegu 1 i 2 do 2025. godine

Na temelju izračuna ugljikovog otiska, izvješća o energetsom pregledu velikog poduzeća, te dodatnih analiziranih mjera koje bi se mogle primijeniti na pokretnim energetske izvorima (teretna i osobna vozila), Cromaris je 2020. napravio akcijski plan za smanjenje ugljikovog otiska u opsegu 1 i 2 s ciljevima do 2025. godine, a dio tih mjera pridonosi povećanju energetske učinkovitosti. Sve potencijalne mjere su provedene od 2020. do 2023. godine.

Aktivnosti	Emisija CO ₂ (eq) u 2020. (t)	Mjere	Smanjenje emisija CO ₂ (eq) u 2025. (t)	Smanjenje emisija CO ₂ (eq) u 2025. (%)
Direktne emisije iz nepokretnih energetske izvora	1.499,2	• Nisu predviđene mjere	0,0	0,0
Direktne emisije iz pokretnih energetske izvora	3.128,2	• Regulacija tlaka guma osobna vozila • Hibridna plug-in osobna vozila • Korištenje guma energetske viših razreda za teretna vozila • Unaprjeđenje sustava upravljanja voznim parkom	123,1	3,9
Direktne fugalivne emisije	7,8	• Nisu predviđene mjere	0,0	0,0
Aktivnosti Opsega 1	4.635,2	Mjere Opsega 1	123,1	2,7
Indirektne emisije zbog potrošnje električne energije	1.451,7	• Instalacija sunčanog FN sustava • Zamjena postojeće rasvjete LED svjetiljkama	94,9	6,5
Aktivnosti Opsega 2	1.451,7	Mjere Opsega 2	94,9	6,5
Ukupno	6.086,9		218,0	3,6

Mjere i rezultati mjera provedenih u 2023. u cilju smanjenja ugljikovog otiska

- Nastavljena je provedba projekta optimizacije i upravljanja vozilima i plovilima (*eng. Fleet Management*) čime je omogućeno učinkovitije korištenje vozila i plovila te potrošnje goriva. Rezultat provedbe je gotovo ista potrošnja goriva kao i 2020. uz istovremeno povećanje izlova.
- Nastavljeno je istraživanje tržišta u cilju pronalaženja mogućnosti nabave hibridnih i električnih plovila. U okviru pilot-projekta 3EFISHING dva motora na dizelsko gorivo na Cromarisovom katamaranu bit će do kraja 2025. zamijenjena hibridnim. U cilju uštede goriva

u plovilima, 2023. su održane su radionice za smanjenje potrošnje

- Fotonaponska sunčana elektrana snage 700 kW postavljena krajem 2022. na krovu mrijestilišta u Ninu proizvela je tijekom 2023. 874.226,80 kWh električne energije tj. 16 posto vlastitih potreba za električnom energijom
- Ugradnjom fotonaponskih sunčanih elektrane u mrijestilištu u Ninu i proizvodno-logističkom centru Gaženica u Zadru, povećan je udjel potrošnje električne energije iz vlastitih obnovljivih izvora u Cromarisu 2023. za 8,7 posto
- Smanjenja je potrošnja prirodnog plina u Cromaris Italia za 13 posto

Potrošnja i smanjenje potrošnje energije i energenata (E)

Cromaris prati potrošnju energije u cilju racionalnog korištenja i uštede energije. Gotovo sve mjere koje se u Cromarisu provode za smanjenje ugljikovog otiska, ujedno su i mjere za smanjenje potrošnje energije. Uz navedeno, ASC Farming standardom prema kojem su certificirana Cromariso-va uzgajališta, uz izračun ugljikovog otiska zahtjeva se i procjena potrošnje energije na uzgajalištima po proizvodnom ciklusu, u roku od dvije godine od početnog pregleda (kJ/t ribe/proizvodni ciklus). Potrošnja energije na uzga-

jalištima u proizvodnom ciklusu za 2023. godinu, procijenjena je na temelju prikupljenih podataka o potrošnji energije i energenata. U 2023. godini za proizvodnju toplinske energije na Cromarisovim lokacijama za vlastitu potrošnju, pogon osobnih i teretnih vozila te plovila i pripremu hrane koristila su se fosilna goriva: ekstra lako loživo ulje, dizelska goriva, ukapljeni naftni plin (UNP) te UNP u bocama. Nadzor potrošnje energije i energenata provode vođitelji

održavanja u Cromarisovim organizacijskim jedinicama. U odnosu na 2022. godinu potrošnja ekstra lakog loživog ulja smanjenja je za 13, dizelskih goriva za 8 te ukaplje-

nog naftnog plina (UNP) za 51 posto, dok je potrošnja UNP u bocama ostala na istoj razini.

U 2023. smanjenja je potrošnja fosilnih goriva za proizvodnju toplinske energije i pogon vozila

Tijekom 2023. potrošeno je ukupno 10.209 MWh električne energije (36.752 GJ) od čega je 9.331 MWh (33.592 GJ) kupljeno od opskrbljivača na tržištu, dok je iz vlastitih fotonaponskih sunčanih elektrana u mrijestilištu u Ninu i proizvodno-logističkom centru Gaženica u Zadru proizvedeno 878 MWh (3.160 GJ), odnosno 8,7 posto ukupno potrošene električne energije. U odnosu na 2022. ukupna potrošnja električne energije ostala je na gotovo istoj razini uz istovremeno povećanje izlova ribe.

Ukupna potrošnja energije (energenti, električna i toplinska energija) u 2023. godini ostala je na istoj razini kao i 2022. godine i iznosila je 104,0 TJ. Intenzitet potrošnje energije u 2023. bio je 7,64 GJ/toni ribe u odnosu na 2022. kada je iznosio 8,19 GJ/ toni ribe. U 2023. godini intenzitet potrošnje energije po toni ribe u Cromarisu smanjen je za 6,7 posto.

Udjel u potrošnji električne energije proizvedene iz vlastitih obnovljivih izvora u 2023. bio je 8,7 posto

Intenzitet potrošnje energije u 2023. iznosio je 7,64 GJ/toni ribe i smanjen je za 6,7 posto u odnosu na 2022.

Gospodarenje otpadom (E)

Otpad u Cromarisu nastaje u procesima proizvodnje riblje mladi, uzgoju i preradi bijele mediteranske ribe te uredima. Proizvedeni otpad odvaja se na mjestu nastanka prema vrsti i svojstvima te se njime gospodari u skladu s redom prvenstva gospodarenja otpadom u cilju sprječavanja nastanka i smanjenja količine otpada koji se odlaže na odlagališta. Sav otpad predaje se, u skladu sa zakonskim propisima, tvrtkama koje imaju dozvolu za gospodarenje otpadom ili su upisane u odgovarajući očevidnik. Uz otpad,

ovlaštenim tvrtkama predaje se prateći list te, tamo gdje je primjenjivo, analiza predanog otpada. Ovisno o vrsti otpada i postojećem sustavu gospodarenja u Hrvatskoj, otpad se predaje na daljnju pripremu, uporabu, odlaganje te izvoz. Do dolaska ovlaštenih tvrtki, otpad se privremeno skladišti, najdulje do godinu dana. Podaci o količinama proizvedenog opasnog i neopasnog otpada upisuju se u elektroničku bazu podataka Registar onečišćavanja okoliša (ROO) koju vodi nadležno Ministarstvo gospodarstva i odr-

živog razvoja (MINGOR), ukoliko se godišnje proizvede 500 ili više kilograma opasnog i više od 20 tona neopasnog otpada. Prema ovom kriteriju, Cromaris je u ROO upisao podatke o količinama proizvedenog neopasnog otpada. U 2023. inspekcijskim nadzorima koje provodi Državni inspektorat RH nije bilo utvrđenih nepravilnosti u gospodarenju otpadom u Cromarisu.

Sav proizvedeni otpad u Cromarisu predaje se ovlaštenim tvrtkama za gospodarenje otpadom

Mjere za sprječavanje nastanka otpada i povećanje uporabe

U cilju sprječavanja nastanka ambalažnog otpada, velike vreće u kojima se doprema riblja hrana (tzv. *big bag*) nakon upotrebe se prodaju kao vreće za daljnje korištenje u poljoprivredi, graditeljstvu i transportu. Od dobavljača se također zahtijeva da pri isporukama, vreće dodatno ne omataju plastičnom folijom.

Istražujemo i pronalazimo rješenja za smanjenje količina ambalažnog otpada te povećanja reciklabilnosti ambalaže kada postane otpad.

Osim mjera za smanjenje otpada koji nastaju u našim poslovnim procesima, u cilju smanjenja nastanka otpada od ambalaže kod

krajnjih kupaca i potrošača, Cromaris kontinuirano ulaže u aktivnosti i istraživanja za smanjenje volumena ambalaže u koju se pakiraju i distribuiraju proizvodi. U pronalasku proizvođača ambalaže iz sekundarnih sirovina tj. povećanog udjela reciklata, uzimamo u obzir zakonske odredbe za ambalažu koja dolazi u dodir s hranom, odnosno kontaktno osjetljivu ambalažu. Provedbom projekta „TP09 – Optimizacija vrijednosti portfelja” u sklopu Transformacijskog programa u 2022. godini umjesto MAP proizvoda „Orada 720 g” kupcima i potrošačima se nude MAP izjednačeni proizvod „Orada 600 g” i MAP

Povećavamo udjel reciklabilne PET ambalaže za pakiranje naših proizvoda

varijabilni proizvod „Orada 550 – 650 g” pakirani u PET plitice manjeg formata. Svoje proizvode pakiramo u kartonsku ambalažu certificiranu prema FSC standardu. Cromaris od 2022. godine na svim svojim pakiranjima ima naznačenu vrstu materijala od kojih je ambalaža napravljena te oznake za načine gospodarenja ambalažnim otpadom. Upravljanje ambalažom opisali smo i u poglavlju **Praktična pakiranja naših proizvoda prihvatljivija za okoliš.**

Smanjujemo volumen ambalaže SKIN pakiranjima

Kartonska ambalaža certificirana je prema FSC standardu

Na našim proizvodima je navedena vrsta materijala od koji je ambalaža proizvedena i načini gospodarenja ambalažnim otpadom

SKIN pakiranja

U Cromarisovim uzgajalištima u procesu uzgoja ribe nastaje nusproizvod životinjskog podrijetla. Tijekom 2023. u komposteru je obrađeno 9,9 tona životinjskog nusproizvoda kategorije 2. S kompostiranjem će se nastaviti i u sljedećem razdoblju jer kompost proizveden iz ovog nusproizvoda predstavlja novu priliku za prodaju bioplinskim postrojenjima koji ga koriste kao gorivo. U bioplinskim postrojenjima u 2023. godini oporabljeno je 434 tona nusproizvoda životinjskog podrijetla. Biorazgradivi ostaci iz procesa prerade riba u Cromarisu

se ne proglašavaju otpadom već se koriste kao sirovina za proizvodnju hrane za kućne ljubimce. U 2023. za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iskorišteno je 1.073 tona nusproizvoda iz prerade. Tijekom 2023., 375 tona mulja iz biopročišćivača smještenog u pogonu prerade ribe iskorišteno je za pokrivanje zatvorenih ploha na odlagalištima otpada te za uređenje šumskih puteva i sportskih terena.

Povećavamo udjel reciklabilne PET ambalaže za pakiranje naših proizvoda

**Proizvedeno je 1,9 tona komposta
iz životinjskog nusproizvoda
kategorije 2**

**U bioplinskim postrojenjima
oporabljene su 434 tone
životinjskog nusproizvoda**

**Za proizvodnju hrane za kućne
ljubimce iskorišteno je 1.073 tone
biorazgradivog otpada**

Otpad nastao u Cromarisu u 2023.

Tijekom 2023. u Cromarisu je nastalo ukupno 548 tona otpada, od toga je 9 tona kategorizirano kao opasni, 539 tona kao neopasni otpad. U odnosu na 2022. ukupna količina otpada povećala se za 5,7 posto. Od ukupne količine, količina opasnog otpada povećala se za 11,2 posto te neopasnog za 5,7 posto. Opasni otpad u Cromarisu uglavnom čine otpadna ulje i maziva te olovne baterije nastale servisiranjem strojeva i uređaja. Najveći udjel u neopasnom otpadu u 2023. imali su muljevi

od pročišćavanja otpadnih voda, plastika, plastična i kartonska ambalaža te glomazni otpad. Sav opasni otpad nastao u 2023. godini je oporabljen i nije odložen na odlagališta. Od neopasnog otpada oporabljeno je 467 tona, a na odlagališta su odložene 73 tone odnosno 13,5 posto proizvedenog neopasnog otpada. U 2022. godini na odlagališta je odloženo 22,1 posto otpada tj. za 41 tonu manje nego 2022. godine.

Sav opasni otpad i 86,6 posto neopasnog otpada u 2023. je oporabljeno

Na odlagališta je odloženo 13,5% neopasnog otpada tj. 41 tonu manje nego 2022.

Zaštita bioraznolikosti (E)

Marikultura, kao i sve ljudske djelatnosti utječe na okoliš pa tako i na bioraznolikost, no održiva marikultura kojoj Cromaris teži, ima niz prednosti jer doprinosi rješavanju nekih od najvažnijih globalnih izazova:

- Izvor je nutritivno vrijedne hrane za sve brojnije svjetsko stanovništvo
- Osigurava očuvanje ribljih rezervi jer smanjuje potrebu za većim ulovom divlje ribe kako bi se zadovoljila sve veća potražnja
- Izvor je svježih i lokalnih hrane
- Hrana za ljude i životinje koja se tako proizvodi manje utječe na

klimu i okoliš od drugih vrsta uzgoja

- Stvara nova radna mjesta u obalnim i ruralnim zajednicama, uključujući one na otocima
- Održivi načini uzgoja čuvaju ekosustave i bioraznolikost
- Osim što je dobar izvor bjelančevina, riba sadrži i mnoge druge hranjive tvari, uključujući mikronutrijente (vitamine i minerale) i dugolančane omega-3 masne kiseline korisne za ljudsko zdravlje koji mogu pridonijeti sprečavanju bolesti.

Održiva marikultura rješenje je globalnih izazova – prehrana sve brojnijeg svjetskog stanovništva, očuvanje divljih vrsta, izvor lokalne hrane, otvara nova radna mjesta na obali i otocima

Očuvanje bioraznolikosti i ekosustava izravno je povezano s očuvanjem voda i mora o kojem ovisi uzgoj riba. U skladu s ASC standardom Cromaris na svojim mrežnim stranicama svake godine objavljuje izvješća pa je tako objavio i **ASC izvješće za 2023.** godinu za sva uzgajališta. Izvješća su zadana i sadrže podatke o broju smrtnih slučajeva ugroženih vrsta životinja, broju smrtnih incidenata predatora te podatke o neobjašnjivim gubicima u izlovljenim kavezima.

Mjere za očuvanje bioraznolikosti i morskih ekosustava

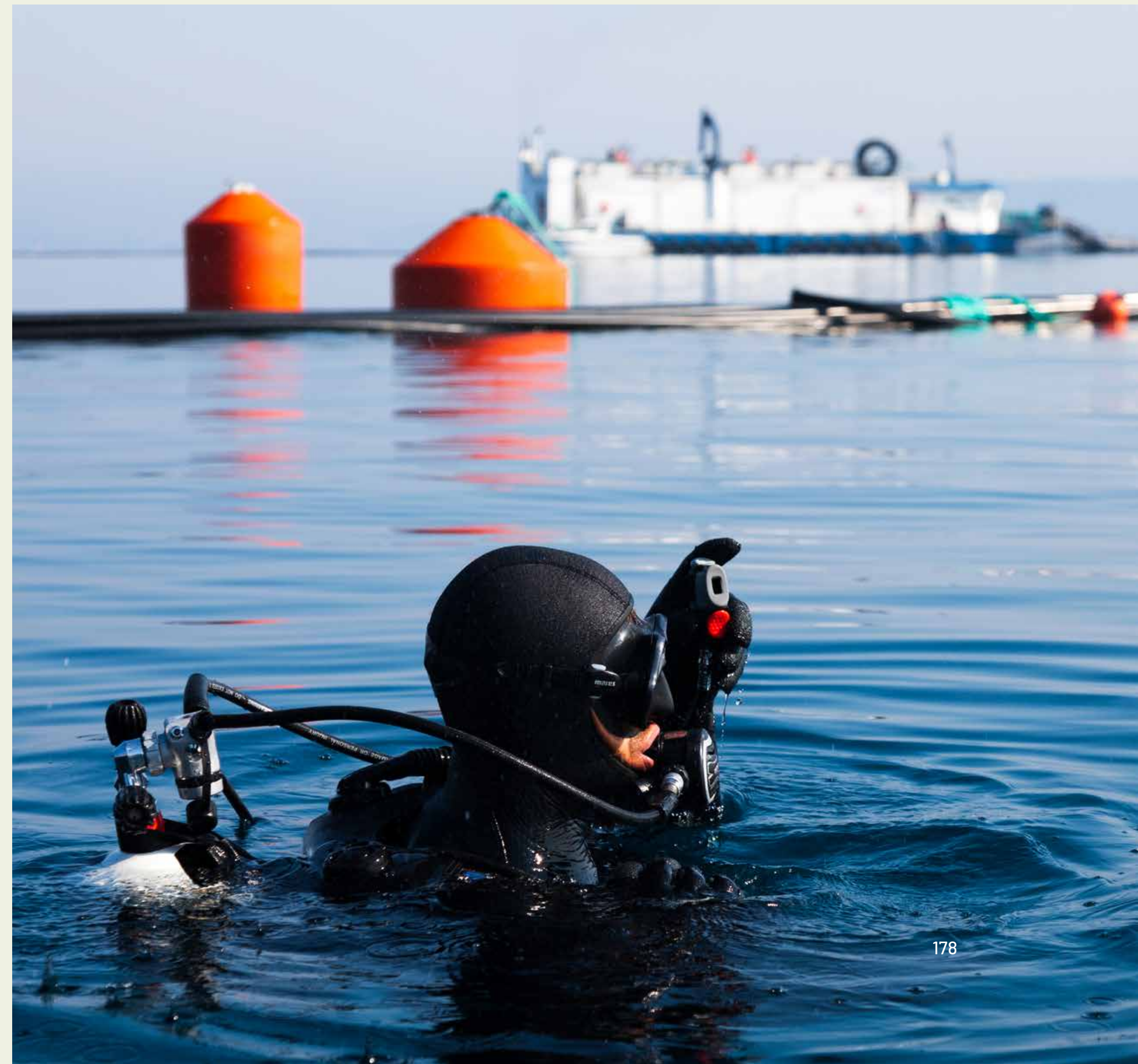
U cilju smanjenja utjecaja na morske ekosustave i očuvanje bioraznolikosti, u Cromarisu se provodi niz aktivnosti i mjera, a provodile su se i tijekom 2023.:

- Praćenje kakvoće mora na temelju kvartalnih ispitivanja fizikalno-kemijskih karakteristika koju provode ovlaštene laboratoriji
- Godišnji ronilački pregledi stanja morskih ekosustava na području uzgajališta
- Redovito praćenje utjecaja uzgoja bijele ribe na ekosustav mora u okruženju na temelju kojeg je utvrđen ograničen utjecaj uzgoja na područje ispod kaveza i do najviše 25 metara udaljenosti od kaveza, dok je u ostalom dijelu sastav biljnih i životinjskih zajednica uobičajen za dio Jadrana na čijem se području odvija uzgoj
- Od 2019. godine, prema zahtjevima ASC standarda, provodi se uzorkovanje bentosa za utvrđivanje morskog biotičkog indeksa (AMB indeks) na svim uzgajalištima. AMB indeks se koristi za vrednovanje stanja bentoskih zajednica na mekim dnima zbog prirodnih poremećaja u morskom okolišu te poremećaja izazvanih djelovanjem čovjeka u obalnom području
- Kartiranje litoralnih zajednica (*Carlit metoda*) makroalgi u mediolitoralu i gornjem infralitoralu pri određivanju ekološkog stanja voda prema Okvirnoj direktivi o vodama EU
- Praćenje životnih zajednica morskog dna karakterističnih za područja u blizini uzgajališta riba i školjkaša te obraštajnih zajednica na instalacijama marikulture (G.3.8.4. Infralitoralne zajednice ispod marikulturnih zahvata: G.3.8.4.1. Uzgajališta riba; G.3.8.4.2. Uzgajališta školjkaša; G.3.8.4.3. Obraštajne zajednice na instalacijama marikulture). Od organizama koji mogu biti pokazatelj utjecaja uzgoja ribe u Cromarisovim uzgajalištima se pojavljuju trpovi roda *Holothuria*, dagnje *Mytilus galloprovincialis*, ježinaca *Paracentrotus lividus* i zvjezdača *Marthasterias glacialis* ili *Astropecten aurantiacus*.
- Riblja hrana proizvodi se iz održivijih izvora prema Cromarisovoj recepturi
- Optimiranjem hranjenja i uzgojnih procesa gubitak hrane i prisutnost organskih tvari u morskom okolišu svode se na najmanju moguću mjeru
- Nakon prestanka rada uzgajališta Cromaris će ukloniti sve dijelove uzgojnih instalacija uključujući one pod morem i nad morem, kako bi se omogućilo vraćanje okoliša u prvobitno stanje
- Vodi se evidencija ugroženih vrsta prema IUCN-ovom popisu i Crvenoj knjizi morskih riba Hrvatske koje obitavaju u blizini uzgajališta, a prisutnost ugroženih vrsta u blizini naših uzgajališta dodatno se potvrđuje Cromarisovo poslovanje prema načelima održivosti

- Na Cromarisovim uzgajalištima se ne koriste uređaji za zvučno uznemiravanje grabežljivaca
- Stradavanja ptica na uzgajalištima sprječava se postavljanjem zaštitnih mreža koje zaposlenici redovito nadziru, oslobađaju zapletene ptice, a mreže prema potrebi zatežu, krpaju i mijenjaju
- Tijekom 2023. godine na uzgajalištu Košara u blizini Parka prirode Vransko jezero i ornitološkog rezervata koje je ujedno dio europske ekološke mreže NATURA 2000 te Ramsarsko područje, nastavljeno je sa zamjenama postojećih pokrovnih mreža, mrežama manjeg oka i postavljanjem stražila za ptice. U usporedbi s 2022. godinom kada je započela provedba

mjera, u 2023. je zabilježen manji broj ptica koje su se zaplitalle u pokrovne mreže.

- Redoviti preventivni pregledi sidrišta, kaveza i mreža prema propisanim procedurama prije i nakon snažnih promjena vremenskih prilika u cilju sprječavanja bijega ribe iz kaveza. Podaci o bijegu ribe za sva uzgajališta Cromaris javno objavljuju jednom godišnje na svojim mrežnim stranicama u ASC izvješćima. Posljednji zabilježen bijeg dogodio se 2023. godine kao rezultat olujnog nevremena, a najveća šteta zabilježena je na uzgajalištu Žman.

Položaj Cromarisovih uzgajališta u odnosu na zaštićena područja

Cromarisova uzgajališta se ne nalaze se unutar, već u blizini zaštićenih područja na nacionalnoj razini te blizini europske ekološke mreže NATURA 2000.
 Tablica Položaj Cromarisovih uzgajališta u odnosu na zaštićena područja

Natura 2000, zaštićena područja na nacionalnoj razini	Blizina uzgajališta	Opis područja, očuvanje staništa/vrste
J. Molat – Dugi – Kornat – Murter – Pašman – Ugljan – Rivanj – Sestrunj – Molat	Uzgajalište Košara Uzgajalište Lamjana Uzgajalište Velo žalo Uzgajalište Kudica Uzgajalište Žman	dobri dupin/preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje, grebeni
Babuljaši i okolni grebeni	Uzgajalište Košara	grebeni
Luka Budava – kopno	Uzgajalište Budava	šume <i>Quercus ilex</i> i <i>Quercus rotundifolia</i>
Budava	Uzgajalište Budava	kopneni puž <i>Vertigo moulinsiana</i>
Nacionalni park Kornati Park prirode Vransko jezero i ornitološki rezervat	Uzgajalište Košara	Podmorje i krško otočje Kornata Park prirode Vransko jezero – na Listi važnih ornitoloških područja Europe (IBA) i Popisu vlažnih staništa od međunarodnog značaja Konvencije o zaštiti vlažnih staništa (RAMSAR).

GRI pokazatelji

Izjava o korištenju GRI 1 Cromaris d.d. izvjetio je u Izvješću o održivosti za 2023. godinu prema GRI Standardu 2021 i sektorskom standardu GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. godine
GRI 1: Osnovni zahtjevi 2021

GRI standard	Pokazatelji	Naziv poglavlja	Stranica
GRI 2: Opće objave 2021	2-1 Informacije o organizaciji	Profil tvrtke i izvještavanje o održivosti	9.
	2-2 Organizacijske jedinice uključene u izvještaj	Profil tvrtke i izvještavanje o održivosti	9.
	2-3 Izvještajno razdoblje, učestalost izvještavanja i kontakt	Profil tvrtke i izvještavanje o održivosti	9.
	2-5 vanjska provjera	Profil tvrtke i izvještavanje o održivosti	9.
	2-6 Aktivnosti, lanac vrijednosti i drugi poslovni odnosi	Područje poslovanja, proizvodi, tržišta i lanac vrijednosti	20. do 56.
	2-7 Zaposlenici	Naši zaposlenici	117. do 130.
	2-8 Radnici koji nisu zaposlenici	Naši zaposlenici	117. do 130.
	2-9 Struktura upravljanja i sastav upravljačkih tijela	Struktura upravljanja i sastav upravljačkih tijela	15.
	2-10 Imenovanje i izbor najvišeg tijela upravljanja	Struktura upravljanja i sastav upravljačkih tijela	15.
	2-11 Predsjednik najvišeg tijela upravljanja	Struktura upravljanja i sastav upravljačkih tijela	15.
	2-12 Uloga najvišeg tijela upravljanja u nadgledanju upravljanja utjecajima	Uloga Uprave u izvještavanju o održivosti	14.
	2-13 Delegiranje odgovornosti za upravljanje utjecajima	Uloga Uprave u izvještavanju o održivosti	14.
	2-14 Uloga najvišeg upravljačkog tijela u izvješćivanju o održivosti	Uloga Uprave u izvještavanju o održivosti	14.
	2-17 Kolektivno znanje najvišeg tijela upravljanja	Uloga Uprave u izvještavanju o održivosti	14.
	2-18 Ocjena rada najvišeg tijela upravljanja	Uloga Uprave u izvještavanju o održivosti	14.
	2-22 Izjava o strategiji održivog razvoja	Strategije, politike i poslovne prakse održivog poslovanja	70. do 73.
	2-23 Obveze koje proizlaze iz održivih politika	Strategije, politike i poslovne prakse održivog poslovanja	70. do 73.
	2-24 Ugradnja obveza koje proizlaze iz održivih politika	Strategije, politike i poslovne prakse održivog poslovanja	70. do 73.
	2-28 Članstvo u udruženjima	Članstva Cromarisa u udrugama i strukovnim udruženjima	139.
	2-29 Pristup uključivanju dionika	Naši dionici	55.
	2-30 Kolektivni ugovori	Kolektivni ugovor	129.

GRI standard	Pokazatelji	Naziv poglavlja	Stranica
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-1 Određivanje materijalnih tema	Materijalne teme	74. do 83.
	3-2 Popis materijalnih tema	Materijalne teme	74. do 83.
	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Područje poslovanja, proizvodi, tržišta i lanac vrijednosti	20. do 54.
		Sljedivost proizvoda od mora do stola i dokazana kvaliteta	24.
		Praktična pakiranja naših proizvoda prihvatljivija za okoliš	29.
		Uspješnost ostvarenja ESG ciljeva u 2023.	77. do 81.
		Dobrobit životinja i dobra uzgajivačka praksa	88.
		Riblja hrana	93. do 97.
		Upravljanje ESG rizicima	98. do 108.
		Naši zaposlenici	117. do 130.
		Održivi lanci nabave	148.
		Potrošnja i smanjenje potrošnje energije i energenata (E)	167.
	Upravljanje utjecajima na okoliš, rizicima i prilikama	151. do 174.	
GRI 201: Financijski pokazatelji 2016	201-1 Stvorena i distribuirana izravna ekonomska vrijednost	Pokazatelji uspješnosti poslovanja	58.
	201-2 Financijski utjecaji i drugi rizici i prilike zbog klimatskih promjena	Rast cijena energenata, sirovina i ambalaže	109.
GRI 202: Prisutnost na tržištu 2016	202-2 Udio višeg rukovodstva angažiranog iz lokalne zajednice	Utjecaj klimatskih promjena na Cromaris	100.
		Naši zaposlenici	117.
GRI 203: Neizravni gospodarski utjecaj 2016	203-1 Podržana ulaganja u infrastrukturu i usluge	Odgovornost prema lokalnoj zajednici i humanitarne akcije	132. do 139.
GRI 204: Prakse nabave 2016	204-1 Udio potrošnje na lokalne dobavljače	Održivi lanci nabave	148.
GRI 301: Materijali 2016	301-2 Korišteni reciklirani ulazni materijali	Gospodarenje otpadom (E)	169. do 174.
GRI 302: Energija 2016	302-1 Potrošnja energije unutar organizacije	Potrošnja i smanjenje potrošnje energije i energenata (E)	167.
	302-3 Intenzitet energije	Potrošnja i smanjenje potrošnje energije i energenata (E)	167.
	302-4 Smanjenje potrošnje energije	Potrošnja i smanjenje potrošnje energije i energenata (E)	167.
GRI 303: Voda 2018	303-1 Interakcije s vodom kao zajedničkim resursom	Utjecaj onečišćenja mora na marikulturu	104.
	303-2 Upravljanje utjecajima ispuštanja vode	Utjecaj onečišćenja mora na marikulturu	104.

GRI standard	Pokazatelji	Naziv poglavlja	Stranica
GRI 304: Bioraznolikost 2016	304-1 Operativne lokacije u vlasništvu, zakupu, upravljanju u zaštićenim područjima ili u blizini zaštićenih područja i područja visoke vrijednosti biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja	Narušavanje bioraznolikosti i ekosustava Zaštita bioraznolikosti (E)	105. 81. do 83.
	304-2 Značajni utjecaji aktivnosti, proizvoda i usluga na biološku raznolikost	Očuvanje sigurnosti i kvalitete riblje hrane Narušavanje bioraznolikosti i ekosustava Zaštita bioraznolikosti (E)	49. do 50. 105. 175. do 179.
	304-3 Staništa zaštićena ili obnovljena	Zaštita bioraznolikosti (E)	175. do 179.
	304-4 Vrste s Crvenog popisa IUCN-a i vrste s nacionalnog popisa očuvanja sa staništima u područjima zahvaćenim operacijama	Zaštita bioraznolikosti (E)	175. do 179.
	GRI 305: Emisije 2016	305-1 Direktna (Opsege 1) GHG emisije	Utjecaj Cromarisa na klimatske promjene Smanjenje ugljikovog otiska (E)
305-2 Neizravne (Opseg 2) GHG emisije		Utjecaj Cromarisa na klimatske promjene Smanjenje ugljikovog otiska (E)	103. 72. do 77.
305-3 Druge neizravne (Opseg 3) GHG emisije		Utjecaj Cromarisa na klimatske promjene Smanjenje ugljikovog otiska (E)	103. 154. do 166.
305-4 Intenzitet emisija stakleničkih plinova		Smanjenje ugljikovog otiska (E)	154. do 166.
305-5 Smanjenje emisija stakleničkih plinova		Smanjenje ugljikovog otiska (E)	154. do 166.
GRI 306: Otpad 2020	306-1 Proizvodnja otpada i upravljanje značajnim utjecajima povezanih s otpadom	Upravljanje ambalažom i gospodarenje svim vrstama otpada Gospodarenje otpadom (E)	98. 169. do 174.
	306-2 Upravljanje značajnim utjecajima povezanim s otpadom	Praktična pakiranja naših proizvoda prihvatljivija za okoliš Upravljanje ambalažom i gospodarenje svim vrstama otpada Gospodarenje otpadom (E)	29. 98. 169. do 174.
	306-3 Proizvedeni otpad	Upravljanje ambalažom i gospodarenje svim vrstama otpada Gospodarenje otpadom (E)	98. 169. do 174.
	306-4 Otpad koji nije odložen na odlagališta	Gospodarenje otpadom (E)	169. do 174.
	306-5 Otpad odložen na odlagališta	Gospodarenje otpadom (E)	169. do 174.
GRI 308: Procjena dobavljača - okoliš 2016	308-1 Novi dobavljači analizirani prema utjecajima na okoliš	Održivi lanci nabave	148.
GRI 401: Zaposlenici 2016	401-1 Novi zaposlenici i fluktuacije zaposlenika	Naši zaposlenici	117. do 130.
	401-2 Povlastice za zaposlenike zaposlene na puno radno vrijeme	Naši zaposlenici	117. do 130.
GRI 402: Radni/upravni odnosi 2016	402-1 Minimalni rokovi obavijesti o operativnim promjenama	Jačanje uključenosti zaposlenika	130.

GRI standard	Pokazatelji	Naziv poglavlja	Stranica	
GRI 403: Zaštita zdravlja i sigurnost 2018	403-1 Sustav upravljanja zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124. do 130.	
	403-2 Utvrđivanje opasnosti, procjena rizika i istraga incidenta	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124. do 130.	
	403-3 Službe medicine rada	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124. do 130.	
	403-4 Sudjelovanje radnika, savjetovanje i komunikacija o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radu	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124. do 130.	
	403-5 Osposobljavanje radnika za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124. do 130.	
	403-6 Promocija zdravlja radnika	Odgovornost prema zajednici (S)	132.	
	403-9 Ozljeđe na radu	Zdravlje i sigurnost zaposlenika	124. do 130.	
	GRI 404: Obrazovanje i edukacije 2016	404-2 Programi za nadogradnju vještina zaposlenika i programi pomoći pri tranziciji	Cjeloživotno učenje (S)	131.
		GRI 405: Različitost i jednaka prava 2016	Jednake prilike	118.
GRI 413: Lokalne zajednice 2016	413-1 Aktivnosti provedene u suradnji s lokalnim zajednicama, procjene utjecaja i razvojni programi	Zadržavanje statusa poželjnog poslodavca	126.	
		Odgovornost prema zajednici (S)	132. do 139.	
GRI 414: Procjena dobavljačkog lanca prema društvenim kriterijima 2016	414-1 Novi dobavljači koji su provjereni prema kriterijima utjecaja na društvo	Održivi lanci nabave	148.	
GRI 416: Zdravlje i sigurnost potrošača 2016	416-1 Procjena utjecaja kategorija proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost	Sigurnost i zdravlje potrošača	140. do 142.	
GRI 417: Marketing i označavanje 2016	417-1 Zahtjevi za informacije i označavanje proizvoda i usluga	Sljedivost proizvoda od mora do stola i dokazana kvaliteta	24. do 28.	
		Održivi proizvodi (G)	85.	
	417-3 Slučajevi nesukladnosti u vezi s marketinškim komunikacijama	Zdravstvena ispravnost proizvoda i zdravlje potrošača	108.	

Materijalne teme primjenjive na sektorski GRI standard

Materijalna tema	Pokazatelji
GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo	
Emisije	13.1.1, 13.1.2, 13.1.3, 13.1.4, 13.1.5 i 13.1.6
Prilagodba klimatskim promjenama i otpornost	13.2.1, 13.2.2 i 13.2.2
Bioraznolikost	13.3.1, 13.3.2, 13.3.3 i 13.3.5
Voda	13.7.1, 13.7.2 i 13.7.3
Otpad	13.8.1, 13.8.3, 13.8.4, 13.8.5 i 13.8.6
Sigurnost hrane	13.9.1
Zdravstvena ispravnost hrane	13.10.1., 13.10.2 i 13.10.3
Dobrobit i zdravlje životinja	13.11.1, 13.11.2 i 13.11.3
Lokalne zajednice	13.12.2
Antidiskriminacija i jednake prilike	13.15.1, 13.15.2 i 13.15.5
Dječji rad	13.17.1 i 13.17.2
Zaštita zdravlja zaposlenika i sigurnost	13.19.1, 13.19.2, 13.19.3 i 13.19.4
Praksa zapošljavanja	13.20.1
Gospodarska uključenost	13.22.2
Sjediivost dobavljačkog lanca	13.23.1, 13.23.2 i 13.23.3

cromaris